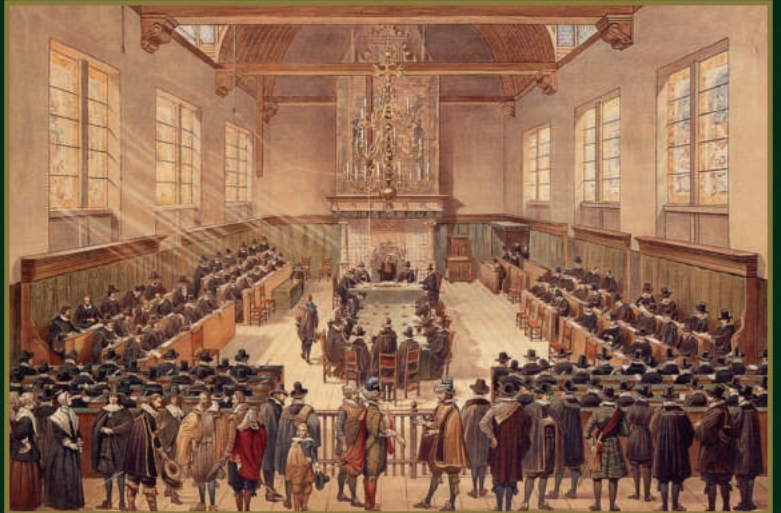

Eerlijk en met orde

HANDREIKING EN ACHTERGRONDEN
BIJ DE DORDTSE KERKORDE,
DE APPELPROCEDURE EN DE KERKELIJKE TUCHT

Eerlijk en met orde

HANDREIKING EN ACHTERGRONDEN
BIJ DE DORDTSE KERKORDE,
DE APPELPROCEDURE EN DE KERKELIJKE TUCHT

Uitgave op last van de Synode 2020/2021 van de
Gereformeerde Gemeenten in Nederland
door het Deputaatschap Kerkrecht.

EERLIJK EN MET ORDE

Eerlijk en met orde

Handreiking en achtergronden
bij de Dordtse Kerkorde,
de appelprocedure en de kerkelijke tucht

Uitgave op last van de Synode 2020/2021
van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland
door het Deputaatschap Kerkrecht

INHOUD

Voorwoord	13
Inleiding	17
1. Orde - 17	
2. Bronnen - 18	
3. Kerkorde en belijdenisgeschriften - 19	
4. Dordtse Kerkorde - 20	

Deel I: Kerkelijke regelingen

1. Het kerkelijk statuut	25
2. Dordtse Kerkorde	28
OPSCHRIFT - 28	
ALGEMENE DOELSTELLING - 29	
Artikel I - Doel en inhoud van de kerkorde - 29	
DE AMBTEN - 29	
Artikel 2 - Drie ambten - 29	
Artikel 3 - Noodzaak van de wettige beroeping - 30	
Artikel 4 - Toelating tot de bediening van Woord en sacramenten - 30	
Artikel 5 - Beroeping van in dienst zijnde predikanten - 32	
Artikel 6 - Rechtspositie predikant - 34	
Artikel 7 - Verbintenis aan een plaatselijke gemeente - 35	
Artikel 8 - Toelating tot de theologische opleiding - 35	
Artikel 9 - Overkomst predikanten - 36	
Artikel 10 - Vertrek van een predikant naar een andere gemeente - 36	
Artikel 11 - Verzorging van de predikant en losmaking van een predikant van een gemeente - 37	
Artikel 12 - Overgang tot een andere staat des levens - 38	
Artikel 13 - Emeritaat - 39	
Artikel 14 - Tijdelijke onderbreking van de dienst - 40	

Grafische verzorging: Den Hertog B.V. Houten

© 2021 Deputaatschap Kerkrecht van de Synode 2020/2021 van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij digitaal, elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Artikel 15	- Elders preken - 41
Artikel 16	- Inhoud van het ambt van dienaar des Woords - 41
Artikel 17	- Gelijkheid in het ambt - 42
Artikel 18	- Theologische opleiding - 43
Artikel 19	- Curatorium - 43
Artikel 20	- Theologische studenten - 44
Artikel 21	- Kerkelijke zorg voor het onderwijs - 44
Artikel 22	- Verkiezing van ouderlingen - 45
Artikel 23	- Het ambt van ouderling - 48
Artikel 24	- Verkiezing van diakenen - 49
Artikel 25	- Het ambt van diaken - 49
Artikel 26	- Correspondentie met andere organen voor diaconale zorg - 51
Artikel 27	- Diensttijd van ouderlingen en diakenen - 51
Artikel 28	- Verhouding kerk – overheid - 52
DE AMBTELIJKE VERGADERINGEN - 53	
Artikel 29	- Ambtelijke vergaderingen - 53
Artikel 29a	- Rechtspersoon - 54
Artikel 30	- Bevoegdheid van ambtelijke vergaderingen - 55
Artikel 31	- Recht van appel - 56
Artikel 32	- Opening en sluiting van ambtelijke vergaderingen - 57
Artikel 33	- Lastbrieven - 57
Artikel 34	- Moderamen en taak scriba - 58
Artikel 35	- Taak preses - 60
Artikel 36	- Gezag van de meerdere vergaderingen - 60
Artikel 37	- Kerkenraad - 61
Artikel 38	- Afdelingen - 63
Artikel 39	- Taak classis bij onvolledige kerkenraad - 65
Artikel 40	- Diaconale vergadering - 66
Artikel 41	- Classicale vergadering - 66
Artikel 42	- Vertegenwoordiging gemeenten met meerdere predikanten op de classis - 69
Artikel 43	- Censuur op de meerdere vergadering - 69
Artikel 44	- Kerkvisitatie en consulent - 70
Artikel 45	- Zorg voor acta en archief van meerdere vergaderingen - 73
Artikel 46	- Instructies voor meerdere vergaderingen - 74
Artikel 47	- Particuliere synode - 75
Artikel 48	- Onderhouden van contact tussen particuliere synoden - 76
Artikel 49	- Deputaten van de particuliere synode - 76

Artikel 50	- Generale synode - 78
Artikel 50a	- Deputaatschappen - 79
Artikel 51	- Correspondentieband - 80
Artikel 52	- Niet meer van toepassing - 81
DE LEER, DE SACRAMENTEN EN ANDERE PLECHTIGE KERKELIJKE HANDELINGEN - 82	
Artikel 53	- Ondertekening van formulieren door ambtsdragers - 82
Artikel 54	- Ondertekening van formulieren door onderwijzers - 82
Artikel 55	- Niet meer van toepassing - 83
Artikel 56	- Bediening van de Heilige Doop - 83
Artikel 57	- Doopouders - 85
Artikel 58	- Gebruik van de formulieren bij de Heilige Doop - 85
Artikel 59	- Doop van volwassenen en het Heilig Avondmaal - 86
Artikel 60	- Doopregister - 86
Artikel 61	- Toelating tot het Heilig Avondmaal - 87
Artikel 62	- Wijze van avondmaalsbediening - 87
Artikel 63	- Regelmatige avondmaalsbediening - 88
Artikel 64	- Kerkdiensten - 88
Artikel 65	- Kerkelijke begrafenissen - 89
Artikel 66	- Bid- en dankdagen - 89
Artikel 67	- Christelijke feestdagen - 90
Artikel 68	- Catechismusprediking - 91
Artikel 69	- Zingen van psalmen en gezangen in de eredienst - 91
Artikel 70	- Kerkelijk huwelijk - 92
DE CHRISTELIJKE CENSUUR EN DE KERKELIJKE VERMANING - 93	
Artikel 71	- Censuur over de leden - 93
Artikel 72	- Toepassing van de regel van Matthéüs 18 bij verborgen zonden - 94
Artikel 73	- Stilzwijgen bij berouw bij verborgen zonden - 94
Artikel 74	- Melding bij de kerkenraad - 94
Artikel 75	- Openbare verzoening bij ernstige zonden - 94
Artikel 76	- Kerkelijke vermaning en afsnijding - 95
Artikel 77	- Afsnijding in drie trappen - 96
Artikel 78	- Wederopneming in de gemeente - 97
Artikel 79	- Censuur over ambtsdragers - 97
Artikel 80	- Ernstige zonden die leiden tot censuur over ambtsdragers - 98
Artikel 81	- Censura morum of het onderzoek onder de ambtsdragers - 99

Artikel 82	- Vertrek naar en overkomst uit een andere gemeente - 100
Artikel 83	- Diaconale hulp aan verhuizende leden - 102
Artikel 84	- Onderlinge gelijkheid van gemeenten en van ambtsdragers - 103
Artikel 85	- Aanvaarding van andere gewoonten in buitenlandse kerken - 103
Artikel 86	- Wijziging van de kerkorde - 104
3. Appelregeling 105
1.	ALGEMENE TOELICHTING - 105
1.1.	Appelregeling - 105
1.2.	Wat aan het appel voorafgaat - 105
1.3.	Geestelijk karakter - 106
1.4.	Positie ambtsdragers - 108
1.5.	Wie zijn partij? - 110
1.6.	Bespoediging en voorlopige voorziening - 112
2.	APPELREGELING - 113
2.1.	Algemene bepalingen - 113
2.2.	Indienen van appelschrift - 124
2.3.	Vorbereiding voor classis - 128
2.4.	Behandeling, beraadslaging en besluitvorming door de classis - 131
2.5.	Appel bij synode - 138
2.6.	Slotbepalingen - 139
4. Kerkvisitatie 141
1.	Grondslag voor kerkvisitatie - 141
2.	Nadere uitleg van dit artikel - 144
3.	Het college van visitatoren - 146
4.	Buitengewone kerkvisitatie - 147
5.	Algemene bepalingen voor de kerkvisitatie - 147
6.	Reglement voor de kerkvisitatie - 149
5. Regeling inzake taken en bevoegdheden van de consulent	150
1.	Taken - 150
2.	Benoeming - 151
3.	Beroepingswerk - 151
4.	Andere werkzaamheden - 152

5.	Informereren - 152
6.	Corrigeren - 153
7.	Consulentschap niet-vacante gemeente - 153
8.	Hulpconsulentschap - 153
9.	Relatie met college van visitatoren - 154
10.	Citeertitel - 154

6. Het ondertekeningsformulier 155
1.	HISTORISCH OVERZICHT - 155
1.1.	Nationale Synode 1618-1619 - 155
1.2.	Generale Synode 1907 - 156
1.3.	Synode 2021 - 157
2.	HET ONDERTEKENINGSFORMULIER - 157

Deel II: Achtergronden

7. Kerkrecht in relatie tot het Nederlandse recht 163
1.	Positie van kerken in het Nederlandse recht - 163
2.	Bepalingen in de uitoefening van de godsdienstvrijheid - 164
3.	De grenzen van de kerkelijke organisatievrijheid - 168
8. Kerkelijke rechtsgang 171
1.	Rechtsbeginselen - 171
1.1.	Onpartijdigheidsbeginsel - 172
1.2.	Beginselen van een eerlijke behandeling - 173
2.	Contact voorafgaand aan de kerkelijke rechtsgang cruciaal - 177
9. Kerkelijke tucht 180
1.	INLEIDING - 180
1.1.	Bijbels fundament - 180
1.2.	Doel van de tucht - 180
1.3.	Opzet van dit hoofdstuk - 181
1.4.	Belang van goede uitvoering - 181
2.	ONDERLINGE VERMANING - 182
2.1.	Broederlijke vermaning - 182
2.2.	Heimelijke en openbare zonden - 184
2.3.	Onder vier ogen - 184

3. AMBTELIJKE VERMANING EN STILLE CENSUUR - 186
 - 3.1. Ambtelijke vermaning - 186
 - 3.2. Stille censuur - 186
 - 3.3. Beter te langzaam dan te snel - 188
4. AMBTELIJKE VERMANING: AFSNIJDING IN DRIE TRAPPEN - 189
 - 4.1. Algemeen - 189
 - 4.2. De eerste trap - 190
 - 4.3. De tweede trap - 192
 - 4.4. De derde trap - 193
 - 4.5. Schuldbelijdenis - 194
 - 4.6. Wederopneming - 196
 - 4.7. Pastoraat en tuchtmaatregelen - 197
5. TUCHT OVER AMBTSDRAGERS - 198
 - 5.1. Afzetten of schorsen van ambtsdragers - 198
 - 5.2. Tucht en pastoraat na schorsing van een predikant - 199
 - 5.3. Beslissing van de classis over al of niet afzetten van een predikant - 200
6. SAMENVATTING VAN DE TUCHT - 200

Schematisch overzicht van de kerkelijke tucht - 200

 - 6.1. Onderlinge vermaning (bij heimelijke zonden) - 200
 - 6.2. Ambtelijke vermaning en stille censuur - 201
 - 6.3. Ambtelijke vermaning: afsnijding in drie trappen - 202

VOORWOORD

De woorden die Paulus schrijft aan de Korintiërs in 1 Korinthe 14:40 mogen wel als een grondwaarheid voor het gereformeerde kerkrecht beschouwd worden: *Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.* Bij *alle dingen* tekenen de Kanttekenaars aan: ‘Die te doen zijn in de vergaderingen der gemeente, als daar zijn profeteren, of het Woord Gods prediken, de gemene gebeden en dankzeggingen doen, de sacramenten bedienen en dergelijke.’ Het gaat daarbij in het bijzonder om de orde in de erediensten. Bij *eerlijk* merken ze op: ‘Of: geschiktelijk; zodat het een goede gedaante heeft, die betamelijk is aan de christelijke eerbaarheid en eenvoudigheid.’ *Met orde* wordt door hen als volgt uitgelegd: ‘Dat is, zonder verwarring, elk op zijn behoorlijken tijd, beurt, plaats, enzovoort.’

Wat geldt voor de erediensten, geldt ook voor de regering van de kerkelijke gemeente, en de onderlinge samenwerking tussen gemeenten in de meerdere vergaderingen: *Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.* Het is opmerkelijk hoezeer de gereformeerde kerken in de tijd van de reformatie onmiddellijk hebben ingezien dat goede orde in het kerkelijke leven onmisbaar is. Al op het Convent van Wezel (1568) en de Synode van Embden (1571) werden artikelen opgesteld voor de orde in de kerken. We mogen daarin ook de leiding van Gods Geest met de Kerk des Heeren op aarde wel opmerken. Tijdens de Synode van Dordrecht van 1618-1619 werd de Dordtse Kerkorde (DKO) vastgesteld. Voor de Gereformeerde Gemeenten in Nederland is de DKO steeds uitgangspunt voor de inrichting van het kerkelijke leven geweest. Bij de vereniging van kruisgemeenten en ledeboeriaanse gemeenten

in 1907 werd bepaald: ‘Als accoord van kerkelijke gemeenschap wordt aanvaard en blijve gehandhaafd de D.K.O., vastgesteld in den jare 1619, behoudens die artikelen die door verandering van de verhouding tussen Kerk en Overheid, of door het wegvallen der Waalse taal, niet meer van kracht zijn, van welke artikelen de kerken zelve aanwijzing zullen doen.’

De Synode van Dordrecht heeft de DKO niet bedoeld als een kerkorde die nooit meer aangepast zou mogen worden. Integendeel, Artikel 86 bevatte de volgende bepaling: ‘Deze artikelen, de wettelijke ordening der kerken aangaande, zijn alzo gesteld en aangenomen met gemeen akkoord, dat zij (zo het profijt der kerken anders vereiste) veranderd, vermeerderd of verminderd mogen en behoren te worden.’ Waar het ‘profijt der kerken’ het vereist, mogen de artikelen niet alleen veranderd worden, ze behoren zelfs veranderd te worden. Daarom is met vrijmoedigheid door de Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland besloten de DKO aan te passen aan de (juridische) ontwikkelingen in onze samenleving alsook op onderdelen in overeenstemming te brengen met de praktijk. Hierbij is op constructieve wijze samengewerkt met het Deputaatschap Kerkrecht van de Gereformeerde Gemeenten, waarvoor we erkentelijk zijn.

Bij de herziening is uitgegaan van de volgende uitgangspunten:

- a. Vertrekpunt is en blijft de oorspronkelijke DKO 1618-1619; getracht is zo dicht mogelijk te blijven bij deze oorspronkelijke DKO. Daarom wordt niet gesproken van een nieuwe kerkorde, maar van een herziening van de DKO.
- b. Waar dat noodzakelijk was zijn algemene taalkundige aanpassingen gedaan die de leesbaarheid en toegankelijkheid vergroten (bijvoorbeeld het zoveel mogelijk gebruiken van dezelfde woorden (dienaar, dienaar des Woords, kerkdienaar, dienaar des Goddelijken Woords).

- c. Waar dat noodzakelijk was zijn aanpassingen gedaan naar de huidige praktijk (bijvoorbeeld zittingsduur ambtsdragers naar maximaal vier jaar).
- d. Waar dat noodzakelijk was zijn toevoegingen gedaan op basis van eerdere synode-uitspraken (bijvoorbeeld artikel 70 huwelijk).
- e. Waar dat noodzakelijk was zijn enkele artikelen niet meer van toepassing verklaard (bijvoorbeeld betreffende de Waalse kerken).
- f. Er is bewust voor gekozen om de nummering van de artikelen zo min mogelijk aan te tasten. Dit om zo dicht mogelijk te blijven bij de oorspronkelijke DKO en de bijbehorende kerkrechtelijke literatuur. Dat leidt bijvoorbeeld tot een nieuw artikel 29a en enkele ‘lege’ artikelen (zoals artikel 52).

In deze uitgave treft u de herziene DKO aan, zoals die door de Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland van 2021 is vastgesteld. De artikelen, die wat volgorde en inhoud betreft, nog steeds de ‘oude’ DKO zoveel mogelijk volgen, zijn voorzien van een toelichting.

Op genoemde Synode is ook een nader uitgewerkte procedure opgesteld om uitwerking te geven aan artikel 31 DKO: de regeling voor appel. Deze is ook met een toelichting opgenomen in deze uitgave. Tevens zijn opgenomen regelingen voor kerkvisitatie en de consulent en het ondertekeningsformulier voor ambtsdragers.

In Deel I van dit boekje zijn deze nieuwe geldende regelingen die door de Synode zijn vastgesteld opgenomen. In Deel II zijn achtergronden opgenomen betreffende kerkrecht in relatie tot het Nederlandse recht, uitgangspunten voor de kerkelijke rechtsgang en de kerkelijke tucht.

Ten slotte: orde is noodzakelijk in het kerkelijke leven. Een gebrek aan orde kan oorzaak zijn van de lastering van de Naam des Heeren. Maar het is evenzeer noodzakelijk dat we bewaard worden voor een wettisch gebruik van de kerkorde. Wanneer de ware door God gewerkte liefde in onze harten ontbreekt, kunnen in de naam van de 'orde' de grootste misslagen begaan worden. Dan kan het kerkrecht een stok worden om de andere partij te slaan. We spreken daarom de wens en bede uit dat de Heere ook de volgende woorden van de apostel Paulus die hij schrijft aan de Korinthiërs tot de onze zal maken, ook in de toepassing van het kerkrecht:

De liefde is lankmoedig, zij is goedertieren; de liefde is niet afgunstig; de liefde handelt niet lichtvaardiglijk, zij is niet opgeblazen; zij handelt niet ongeschiktelijk, zij zoekt zichzelf niet, zij wordt niet verbitterd, zij denkt geen kwaad; zij verblijdt zich niet in de ongerechtigheid, maar zij verblijdt zich in de waarheid; zij bedekt alle dingen, zij gelooft alle dingen, zij hoopt alle dingen, zij verdraagt alle dingen. (1 Korinthe 13:4-7).

Namens Deputaten Kerkrecht,
ds. O.M. van der Tang, voorzitter

INLEIDING

De Kerk is naar Gods Woord het lichaam van Christus. Hem heeft de Vader alle macht gegeven in hemel en op aarde. Hij is het Hoofd van de Kerk. Het is tot eer van een koning en tot welzijn van zijn onderdanen als er in zijn koninkrijk goede wetten en regels zijn en ieder zich daaraan houdt. Daardoor wordt de eendracht en vrede in het land onderhouden. Dit geldt zeker ook van de Kerk, Gods Koninkrijk op aarde.

1. Orde

Christus regeert de Kerk door Woord en Geest en oefent Zijn heerschappij uit door de ambten. Hierbij maakt de Koning van de Kerk gebruik van door Hem Zelf geroepen ambtsdragers. Zij krijgen een ambtelijke opdracht. Hij laat onder leiding van de kerkenraad ambtsdragers kiezen. Dat gebeurt met inschakeling van leden van de gemeente.

De Bijbel geeft op diverse plaatsen concrete aanwijzingen voor een eerlijk en ordelijk kerkelijk samenleven. We lezen dat bijvoorbeeld in 1 Korinthe 14:40: *Laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden.* Het Woord geeft duidelijke aanwijzingen voor de nadere invulling van de ambten, de samenkomsten, de meerdere vergaderingen van de gemeenten, de prediking, de bediening van de sacramenten. Ook zijn er vaste procedures nodig bij de verkiezing van ambtsdragers, bij het uitoefenen van de kerkelijke tucht en bij het uitbrengen van een beroep.

Een ordelijk kerkelijk leven vraagt om heldere regels en procedures. Het moet voor ieder duidelijk zijn wanneer en hoe beroep kan

worden ingesteld op een meerdere vergadering. Iedere kerkenraad moet weten hoe te handelen bij het toepassen van tuchtmaatregelen. Regulering is dus noodzakelijk.

Het hebben van een kerkorde, een samenstel van afgesproken regels en procedures, is dus een voluit Bijbelse zaak. Het doel ervan is dat de gemeente bewaard wordt bij de Bijbelse leer en een Bijbelse levenswandel. Opdat daardoor bovenal Gods Naam moge verheerlijkt worden.

Wel moet worden gewaakt tegen overregulering en onkerkelijke juridisering bij kerkelijke procedures. Steeds moet worden bedacht dat het kerkrecht een geestelijk karakter heeft en het stellen van regels in de kerk geen doel op zichzelf is.

2. Bronnen

Bij het samenstellen van een kerkorde kan geput worden uit verschillende bronnen. De belangrijkste drie bronnen zijn:

1. Zoals reeds aangegeven vormt de Bijbel als Gods Woord de primaire bron voor elke kerkorde.
2. Daarnaast dient een kerkorde in overeenstemming te zijn met de aanvaarde belijdenisgeschriften, de drie Formulieren van Enigheid. Zij gelden als een secundaire bron, omdat zij afgeleid zijn van de Heilige Schrift.
3. Ten slotte bevat een kerkorde veel regels die gebaseerd zijn op uitspraken van bijvoorbeeld synodi.

Er zijn regels die rechtstreeks voortvloeien uit de Bijbel. Deze zijn vaak al vroeg in de kerkgeschiedenis vastgesteld. Dat betreft bij voorbeeld de ambten.

De hoofdbeginselen van de Dordtse Kerkorde (DKO) zijn alle uit het Nieuwe Testament afgeleid. Wat betreft de overeenstemming met de belijdenis kan gewezen worden op de artikelen 27 tot en

met 32 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Ten aanzien van sommige regels en procedures geeft de Dordtse Kerkorde alleen de hoofdlijn aan. Dat geldt bijvoorbeeld voor het verkiezen van ambtsdragers, het afvaardigen naar meerdere vergaderingen en het functioneren van deputaten. Daarom zijn er soms nadere uitwerkingen nodig.

Er zijn ook regels en procedures die niet direct uit de Bijbel zijn af te leiden. Zij kwamen min of meer geleidelijk – via gewoonterecht – in gebruik. Dat gewoonterecht werkte soms tegen de letter van de kerkorde in. Een voorbeeld hiervan is de afschaffing van politieke deputaten tijdens de kerkenraadsvergadering (oorspronkelijk artikel 37 DKO). Het gewoonterecht kan echter ook juist in de geest van de kerkorde werken. Een voorbeeld daarvan is de invoering van het voorbereidend examen voor predikanten aan het einde van de opleiding (zie artikel 4 DKO).

3. Kerkorde en belijdenisgeschriften

De kerkorde moet ook overeenstemmen met de aanvaarde belijdenis. Kerkorde en belijdenisgeschriften dienen een samenhangend geheel te vormen. In dit verband zijn de artikelen 27 tot en met 32 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis van belang. Toch is de kerkorde een document van een andere aard dan een belijdenisgeschrift. In een belijdenisgeschrift staat geschreven wat de Kerk *belijdt*.¹ We erkennen dat ze in alle onderdelen volkomen bijbels zijn. Leden van een gemeente dienen dan ook tot in alle onderdelen in leer en leven in te stemmen met deze belijdenisgeschriften. Een kerkorde geeft aan wat er op verschillende terreinen in de kerk *gedaan* moet worden en hoe dat dient te gebeuren. De leden van

1. Zie de Twaalf Artikelen, de Belijdenissen van Athanasius en van Nicea, de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Vijf artikelen tegen de remonstranten.

de gemeente, met name ook de ambtsdragers, en de vergaderingen van ambtsdragers dienen zich in hun handelen te houden aan de bepalingen van de aangenomen kerkorde.

Er is nog een belangrijk verschil tussen belijdenisgeschrift en kerkorde. In een belijdenisgeschrift mag niets opgenomen worden dat niet regelrecht terug te vinden is in het Woord van God of direct daar uit kan worden afgeleid. De kerkorde bevat echter naast in de Bijbel gegeven aanwijzingen ook niet direct in de Bijbel terug te vinden bepalingen. Het gaat dan om een praktische *uitwerking* van de bijbelse grondgegevens.

Zo moet bijvoorbeeld onderlinge gemeenschap onderhouden worden door de diverse plaatselijke gemeenten. Men moet ook streven naar een gelijke manier van optreden in vele zaken. Dat is een bijbels grondgegeven dat kan worden teruggevoerd op onder andere Handelingen 15 en 1 Korinthe 16:1. Maar de Bijbel geeft niet aan hoe de afvaardiging van de afzonderlijke gemeenten naar een gemeenschappelijke vergadering geregeld moet worden. De Bijbel zegt ook niets over verschillende soorten kerkelijke vergaderingen, over doopformulieren, doopregisters, enzovoort. Maar het spreekt voor zich dat een ordelijk kerkelijk leven vereist dat dergelijke zaken gezamenlijk geregeld worden. Bij de nadere uitwerking van de Bijbelse gegevens moet in het oog gehouden worden dat deze niet strijdig zijn met de Bijbel of de aangenomen belijdenis.

4. Dordtse Kerkorde

Er waren in de begintijd van de Reformatie tal van kerkelijke verordeningen uit buitenland en binnenland. De Dordtse Synode van 1618/1619 heeft de in 's-Gravenhage (1586) vastgestelde kerkorde herzien en vastgesteld op 28 mei 1619. Dat gebeurde in afwezigheid van de vertegenwoordigers van de overheid en was

duis een kerkelijke aangelegenheid. Wel heeft ze aan de Staten-Generaal verzocht 'met hun macht en autoriteit deze artikelen te versterken, opdat ze doorgaans in de Nederlandsche Kerken kracht zouden mogen hebben van openbare Wetten, en des te nauwer tot vrede en stichting der Kerken onderhouden.'

Deze Dordtse Kerkorde (DKO) heeft tot 1816 gediend als algemene leidraad voor het kerkelijk leven. Na 1816 gold in de Hervormde Kerk het Algemeen Reglement dat door koning Willem I was opgesteld en voorgeschreven. De in de 19e eeuw van de Nederlandsche Hervormde Kerk afgescheiden gemeenten aanvaardden echter meestal weer de oude DKO als regel voor het kerkelijk samenleven.

Op 5 juni 1907 verenigden veertien Gereformeerde Gemeenten onder 't kruis zich met drieëntwintig Ledeboeriaanse gemeenten in het kerkverband van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Op 25 juli van dat jaar vergaderde te Rotterdam een aantal afgevaardigden voor de 'vaststelling van de gronden der vereniging tusschen de Kerken onder 't Kruis en die van wijlen ds. Ledeboer'. Daar werd een aantal bepalingen van kerkordelijke aard vastgesteld. De voornaamste bepaling in dit verband is wel artikel 1:

Als accoord van kerkelijke gemeenschap wordt aanvaard en blijve gehandhaafd de D.K.O. vastgesteld in den jare 1619, behoudens die artikelen, die door verandering van de verhouding tusschen Kerk en Overheid, of door het wegvallen der Waalsche taal, niet meer van kracht zijn, van welke artikelen de kerken zelve aanwijzing doen zullen.

In 1907 verscheen een uitgave van de DKO van de hand van ds. G.H. Kersten. Hierin waren een aantal artikelen tussen haakjes geplaatst, die niet meer geldend waren. In de loop der tijd bleek

steeds weer en steeds meer de noodzaak van een aanpassing van de DKO. Zo werd artikel 27 (diensttijd ouderlingen en diakenen) aangepast in 1995, artikel 39 (deputaten kleine kerkenraden) in 1982, artikel 49 (deputaatschappen als zelfstandig onderdeel) in 2015 en artikel 70 (uitspraken over het huwelijk) in 2002.

Op de synodevergadering van 2017 is de noodzaak onderschreven van de opstelling van procedureregels ter waarborging van een zorgvuldige kerkelijke rechtsgang, zowel qua procedure als qua termijnen. De Synode van 2018 stelde een notitie vast waarin de principiële uitgangspunten en randvoorwaarden zijn beschreven bij de voorgenomen actualisering van de DKO. De Synode van 2019 gaf opdracht voorstellen tot aanpassing van de DKO en tot vaststelling van een appelregeling ter besluitvorming voor te leggen aan de Synode van 2021.

De Synode van 2021 stelde op 9 juni 2021 een aanpassing vast van de DKO. Daarin zijn niet meer geldende artikelen verwijderd, en zijn ook een aantal nieuwe zaken toegevoegd die noodzakelijk waren. Tevens is tijdens die synodevergadering een appelregeling, gebaseerd op artikel 31 DKO vastgesteld.

DEEL I
KERKELIJKE REGELINGEN

HET KERKELIJK STATUUT

De Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland heeft op 9 juni 2021 het volgende kerkelijk statuut van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland vastgesteld:

Kerkelijk statuut

Het kerkelijk statuut van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, als bedoeld in de Nederlandse wetgeving, bevat het interne recht van de kerk en bestaat uit:

1. De Dordtse Kerkorde (Dordtse Kerkenordening, vastgesteld op 28 mei 1619 in de Nationale Synode van Dordrecht), zoals deze is herzien en vastgesteld door de Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland op 9 juni 2021;
2. Alle door bevoegde kerkelijke organen genomen besluiten van kerkordelijke aard. Als besluiten van kerkordelijke aard kunnen worden gerekend: die regelingen en besluiten van plaatselijke en meerdere vergaderingen die van wezenlijk belang zijn voor het functioneren van het kerkelijke leven in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland;
3. Ten aanzien van besluiten van classes gelden besluiten van kerkordelijke aard alleen voor hun ressort.

Toelichting bij kerkelijk statuut

Artikel 2.2, lid 2, van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat kerkgenootschappen worden geregeerd door hun eigen statuut, voor zover dit niet in strijd is met de wet. Het statuut geeft dus de grenzen aan van het interne recht van de kerk. Het

omvat het geheel van de eigen regels dat het kerkelijk samenleven beheerst. De burgerlijke rechter erkent in beginsel wel de eigen rechtsmacht van de kerk, maar kan toetsen of de kerk zich aan de eigen regels heeft gehouden, alsook aan algemene beginselen van een behoorlijke procesorde. In het bijzonder wat dit laatste betreft kan de burgerlijke rechter een grond vinden om inhoudelijk kerkrechtelijke besluiten te toetsen.

Het is belangrijk dat duidelijk is vastgesteld wat voor de Gereformeerde Gemeenten in Nederland behoort tot het statuut. Het moet voor de burgerlijke rechter duidelijk zijn welke regels tot het interne kerkelijke recht behoren. Ook voor ambtsdragers en gemeenteleden is het noodzakelijk dat zij hiervan op de hoogte zijn.

Het gaat dan in de eerste plaats om de DKO. Maar ook kerkordelijke besluiten van andere kerkelijke organen dan de synode dienen daaronder te vallen. Ook een kerkenraad of classis kan immers besluiten nemen die ordenend zijn voor het kerkelijke leven in hun ressort. Het gaat daarbij alleen om die besluiten die van wezenlijk belang zijn voor het functioneren van het kerkelijk leven. Die besluiten behoren ook tot het statuut.

De besluiten van kerkordelijke aard van de synode, de classes en de kerkenraadsvergaderingen zijn te vinden in acta en notulen, alsmede andere wijzen waarop mededeling van besluitvorming plaatsvindt. Dat is bijvoorbeeld mogelijk in berichtgeving door de scriba namens een kerkenraad of door middel van een gepubliceerd verslag of notulen van bijvoorbeeld een ledenvergadering.

In veel gevallen zal een besluit van kerkordelijke aard zich richten tot een gemeentelid dat bezwaar heeft gemaakt, of appel heeft ingesteld tegen een eerder besluit. Om een voorbeeld te noemen: een besluit van een kerkenraad op een ingediend bezwaar tegen een gekozen ambtsdrager wordt schriftelijk en gemotiveerd meegedeeld. Hetzelfde geldt voor een besluit van een classis op een ingediend appelschrift. Dit besluit wordt schriftelijk meegedeeld door de scriba van de classis aan de appellant. In het statuut is geregeld dat het hier gaat om een besluit van kerkordelijke aard. Daarmee wordt het bij toetsing beoordeeld naar het eigen kerkrecht en niet naar het burgerlijke recht.

DORDTSE KERKORDE

OPSCRIFT

Kerkorde vastgesteld door de Nationale Synode van de Gereformeerde Kerken, samengeroepen en gehouden in opdracht van de Hoogmogende Heren Staten-Generaal^a van de Verenigde Nederlanden te Dordrecht in de jaren 1618 en 1619.

Herzien en vastgesteld^b door de Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland van 9 juni 2021.

Toelichting bij opschrift

a. De (toen nog zeven) Verenigde Nederlanden waren min of meer zelfstandige gewesten, die zich bij de Unie van Utrecht in 1579 verenigd hadden in een statenbond, onder leiding van de Staten-Generaal, waarin de Staten van elk gewest afgevaardigd waren.

b. De Dordtse Kerkorde (DKO) van 1619 is uitgangspunt en basis van de herziening van 2021. Deze aanpassing is noodzakelijk om te bereiken dat de kerkordelijke regels en de kerkordelijke praktijk met elkaar in overeenstemming blijven. In de herziening zijn de noodzakelijk geachte aanpassingen verwerkt. De Synode van 2020/2021 heeft deze herziene DKO vastgesteld.

ALGEMENE DOELSTELLING

Artikel 1 – Doel en inhoud van de kerkorde

Om goede orde in de gemeente van Christus te onderhouden zijn daarin nodig:

- de ambten;
- de ambtelijke vergaderingen;
- het toezicht op de leer, de sacramenten en de voorgeschreven handelingen bij kerkelijke plechtigheden;
- de kerkelijke tucht.

Deze onderwerpen worden hierna in volgorde behandeld.

DE AMBTEN

Artikel 2 – Drie ambten

Er zijn drie ambten:^{a-b} dat van dienaar des Woords, van ouderling en van diaken.

Toelichting bij artikel 2 – Drie ambten

a. In de oorspronkelijke DKO werd, onder andere in navolging van Calvijn, ook gesproken van een vierde ambt: het doctorenambt. In de praktijk heeft dit echter nooit als een kerkelijk ambt gefunctioneerd, omdat de overheid geen inmenging van de kerk duldde in de benoeming van doctoren of professoren aan de universiteit. Ook Gods Woord noemt het niet als een ambt. Bij de in Éfeze 4:11 genoemde 'herders en leraars' gaat het immers om één ambt.

b. Het huidige artikel is in overeenstemming met de artikelen 30 en 31 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis en noemt drie ambten: predikant, ouderling en diaken.

Artikel 3 – Noodzaak van wettige beroeping

Het is niemand geoorloofd, al is men ouderling of diaken, om de dienst van Woord en sacramenten op zich te nemen zonder daartoe wettig beroepen te zijn. Wanneer iemand, ondanks vermaan, tegen deze regel handelt dan zal de classis daarover oordelen en zo nodig optreden.

Artikel 4 – Toelating tot de bediening van Woord en sacramenten

1. De toelating tot de bediening van Woord en sacramenten van hen die tevoren niet in het ambt van predikant hebben gediend, bestaat uit: beroeping^a, examen, approbatie (stilzwijgende goedkeuring) en bevestiging.

2. De kerkenraad beroept na voorafgaande aanroeping van de Naam des Heeren, na verkiezing door de gemeente uit een door de kerkenraad gestelde voordracht, onder goedkeuring van de classis^b.

3. Het examen^c en onderzoek naar leer en leven vindt plaats door de classis, met advies van deputaten ex artikel 49 DKO of enigen van hen^{d-e}.

4. De approbatie door de leden van de plaatselijke gemeente wordt verkregen als er, na meerdere bekendmakingen aan de gemeente gedurende veertien dagen, geen wettig bezwaar wordt ingebracht tegen zijn bevestiging.

5. De openbare bevestiging in het midden van de gemeente vindt plaats overeenkomstig het bestaande bevestigingsformulier. De oplegging der handen^f gebeurt door de predikant die bevestigt en door enige anderen.

Toelichting bij artikel 4 – Toelating tot de bediening van Woord en sacramenten

a. De kerkenraad stelt aan de gemeente een tweetal of een ander meertal voor, waaruit de 'ledenvergadering' (een kerkenraadsvergadering mét de mannelijke belijdende leden van de gemeente) een keuze maakt. Daarop beroept de kerkenraad; hij ondertekent de beroepsbrief.

b. Aan de consulent, die elke gemeente door de classis toegevozen wordt en namens de classis toezicht houdt op de goede gang van zaken, wordt kennis gegeven van het beroep. Hij ondertekent namens de classis de beroepsbrief. Als de te beroepen predikant consulent is van de gemeente die beroept, wordt de beroepsbrief ondertekend door de consulent van de gemeente waaraan de predikant is verbonden. Zie hiervoor de door de synode vastgestelde Regeling inzake taken en bevoegdheden van de consulent (hoofdstuk 5).

c. Hier wordt bedoeld op het peremptoir examen, het beslissend examen van kandidaten op de classisvergadering, ná het aanvaarden van de beroeping. Het geeft toelating tot de dienst van Woord en sacramenten.

De examinandus moet op de classis de volgende documenten overleggen:

- de attestatie van de gemeente waarvan hij lid is; (formeel moet deze gedateerd zijn op de datum van zijn werkelijke overkomst;)*
- het diploma van de Theologische School;*
- de beroepsbrief;*
- een kopie van de brief waarin hij meedeelt dat hij het beroep onvoorwaardelijk aanneemt.*

(Het peremptoir examen moet niet worden verward met het preparatoir examen, het voorbereidend examen aan het eind van de opleiding. Dit laatstgenoemde examen wordt afgenomen door het curatorium. Bij goed gevolg wordt de kandidaat daarna beroepbaar gesteld.)

d. Dat zijn de gedeputeerden (afgevaardigden) van de particuliere synode krachtens artikel 49. Zij zien erop toe dat de examens op de juiste wijze worden afgenomen. Zij hebben een zwaarwegend adviesrecht.

Als de classis een positief oordeel heeft, maar deputaten niet, wordt het oordeel van de particuliere synode gevraagd. In dat geval vindt bevestiging pas plaats na een positieve beslissing van de particuliere synode.

Als deputaten een positief oordeel hebben, maar de classis niet, wordt de kandidaat niet toegelaten.

e. Als er na approbatie wettige bezwaren van ernstige aard worden ingebracht moet de bevestiging uitgesteld worden totdat de classis daarover een beslissing heeft genomen.

f. Door de handoplegging worden geen gaven meegedeeld, maar wordt uitgedrukt dat de persoon aan wie de handen opgelegd zijn, met zijn gaven en genade overgaat in dienst van God en Zijn gemeente.

Artikel 5 – Beroeping van in dienst zijnde predikanten

1. Het door een andere gemeente beroepen^a van een predikant die al in de dienst des Woords werkzaam is, vindt op overeenkom-

stige wijze plaats: beroeping door de kerkenraad na voorafgaande aanroeping van de Naam des Heeren, na verkiezing door de gemeente uit een door de kerkenraad gestelde voordracht, met goedkeuring van de classis^b.

2. Indien het beroep aanvaard wordt^c, overlegt de beroepen predikant op de classisvergadering een kerkelijke attestatie van leer en leven^d. De naam van de predikant wordt door middel van meerdere bekendmakingen, gedurende veertien dagen^e ter approbatie aan de gemeente voorgesteld.

Wanneer geen wettige bezwaren zijn ontvangen, wordt de predikant bevestigd, overeenkomstig het bestaande bevestigingsformulier.

Toelichting bij artikel 5 – Beroeping van in dienst zijnde predikanten

a. De Generale Synode 1910 bepaalde dat een gemeente niet tweemaal achtereen in dezelfde vacature dezelfde predikant mag beroepen, tenzij de classis gehoord heeft op welke gronden de tweede beroeping berust. Als vertegenwoordiger van de classis heeft de consulent hierin een taak bij de ondertekening van de beroepsbrief.

b. De Synode van 2011 bepaalde dat een predikant niet eerder kan worden beroepen dan minimaal twee jaar na zijn intrede in een gemeente. Voor een predikant die in zijn eerste standplaats werkzaam is, bedraagt deze termijn drie jaar.

c. De regel is dat een beroepen predikant of kandidaat (artikel 4) binnen drie weken aan de roepende gemeente meedeelt of hij het beroep al dan niet aanneemt.

d. De beroepen predikant toont dan de akte van losmaking van zijn vorige gemeente (die een kerkelijke attestatie van leer en leven bevat) en de door de classis verleende akte van ontslag. De vereiste goedkeuring van de classis wordt verleend in de vorm van een akte van approbatie. Wanneer de predikant binnen dezelfde classis werkzaam blijft, wordt een akte van bewilliging opgemaakt.

e. In de bevestigingsformulieren wordt gesproken over 'drie onderscheiden reizen' Gebruikelijk is dat dit op twee achtereenvolgende zondagen tijdens meerdere diensten aan de gemeente wordt bekendgemaakt.

Artikel 6 – Rechtspositie predikant

De rechtsverhouding tussen kerkenraad en dienaar des Woords^a is een kerkelijke rechtsverhouding van geheel eigen aard, die beheerst wordt door de bepalingen van het eigen kerkrecht. De bepalingen van het kerkrecht zijn gebaseerd op de Bijbel als Gods Woord, de daarop gegronde Formulieren van Enigheid, alsmede deze kerkorde.

Toelichting bij artikel 6 – Rechtspositie predikant

a. Dit artikel handelde oorspronkelijk over de verbinding van een predikant aan bijvoorbeeld een instelling. Deze inhoud is in artikel 7 samengevoegd met de verbondenheid aan een gemeente.

In plaats hiervan heeft de rechtsverhouding tussen predikant en kerkenraad een plaats gekregen in artikel 6. Dit nieuwe artikel

is noodzakelijk om binnen de huidige rechtsgang een eigen plaats te waarborgen van de kerkelijke rechtsverhoudingen.

Artikel 7 – Verbintenis aan een plaatselijke gemeente

Een predikant wordt tot de dienst des Woords verbonden aan een gemeente, ook als hij een beroep aanneemt bij een instelling van liefdadigheid of uitgezonden wordt voor kerkvergaderend werk^a. Ook in deze gevallen is hij aan de kerkorde onderworpen.

Toelichting bij artikel 7 – Verbintenis aan een plaatselijke gemeente

a. Hierbij kan gedacht worden aan predikanten verbonden aan de zending.

Artikel 8 – Toelating tot de theologische opleiding

Tot het ambt van dienaar des Woords worden alleen personen toegelaten van wie men verzekerd is van hun bijzondere gaven, zoals godzaligheid, ootmoed, eerbaarheid, goed verstand, oordeel des onderscheids^{a-b}.

Zij melden zich bij hun kerkenraad om een attest te vragen. Als zij dit verkrijgen, melden zij zich bij het in artikel 19 genoemde curatorium dat over hun toelating tot de Theologische School beslist.

Toelichting bij artikel 8 – Toelating tot de theologische opleiding

a. Vroeger was er de mogelijkheid dat iemand met 'singuliere gaven' buiten een theologische opleiding om predikant kon

worden Ook personen met duidelijk singuliere gaven volgen de opleiding aan de Theologische School, na toegelaten te zijn door het curatorium.

b. Er is geen ruimte meer voor zogenoemde 'oefenaars' die een stichtelijk woord willen spreken in de gemeenten. De Generale Synode 1913 besloot geen nieuwe oefenaars meer toe te laten, omdat hun optreden in strijd was met wat in de DKO omtrent de kerkdienst bepaald was. Wel hebben de toen dienstdoende oefenaren nog vele jaren mogen voorgaan.

Artikel 9 – Overkomst predikanten

Predikanten die uit andere kerkelijke groeperingen willen overkomen^a, worden alleen toegelaten tot het uitoefenen van het predikambt in de gemeenten na zeer zorgvuldige en voorzichtige afweging door de classis, met advies van deputaten ex artikel 49 DKO, en na een vastgestelde proeftijd.

Toelichting bij artikel 9 – Overkomst predikanten

a. Voor de overkomst van een predikant uit een ander kerkverband kan de synode een nadere regeling vaststellen.

Artikel 10 – Vertrek van een predikant naar een andere gemeente

Een predikant die wettig aan een gemeente verbonden is, mag na het aannemen van een beroep naar elders, zijn oorspronkelijke gemeente alleen verlaten met instemming van de kerkenraad en met voorweten van de classis. Eveneens mag een andere gemeente hem alleen ontvangen nadat hij aan de classis de wettige bewijzen

heeft overlegd van zijn afscheid van de gemeente en de classis waar hij diende.

Toelichting bij artikel 10 – Vertrek van een predikant naar een andere gemeente

De artikelen 5 en 10 staan in onderling verband met elkaar. Zowel bij inkomst als bij vertrek neemt de classis een besluit. Bij vertrek uit de classis wordt de vereiste goedkeuring door de classis verleend in de vorm van een akte van ontslag. Als de predikant binnen de classis werkzaam blijft, wordt een akte van bewilliging opgemaakt.

Artikel 11 – Verzorging van de predikant en losmaking van een predikant van een gemeente

1. De kerkenraad heeft, als vertegenwoordiger van de gemeente, de plicht zijn predikant van een passend levensonderhoud te voorzien^a.

2. In zeer bijzondere omstandigheden kan een predikant op verzoek van de kerkenraad losgemaakt worden van zijn gemeente^b. Dit gebeurt door een besluit van de classis en met advies van deputaten ex artikel 49 DKO^{c-d}.

Toelichting bij artikel 11 – Verzorging van de predikant en losmaking van een predikant van een gemeente

a. Het gaat hier over de verschuldigde verzorging van predikanten.

b. Hier wordt bedoeld op een mogelijke losmaking van de predikant als de kerkenraad hem niet meer kan onderhouden, of

als er sprake is van een zeer uitzonderlijke situatie waardoor een predikant niet meer met stichting in zijn gemeente kan dienen. Het gaat hier dus niet om een tuchtmaatregel (zoals in artikel 79 en 80).

c. De losmaking wordt, waar enigszins mogelijk, aangevraagd op gezamenlijk verzoek van predikant en kerkenraad. De regel in het kerkelijk leven is dat een kerkenraad een predikant niet eigenmachtig en naar eigen inzicht, ongevraagd van de gemeente mag losmaken, buiten de classis om. Dit betekent dat losmaking pas rechtskracht verkrijgt na besluit van de classis. Daarom is de beslissingsbevoegdheid tot losmaking bij de classis gelegd, na advies van deputaten ex artikel 49 DKO.

d. De volgens artikel 11 losgemaakte predikant behoudt zijn titel en waardigheid, mag Woord en sacramenten bedienen en is beroepbaar. Hij ontvangt gedurende een door de classis te bepalen termijn een wachtgeld van de gemeente waaraan hij het laatst verbonden was.

Artikel 12 – Overgang tot een andere staat des levens

Omdat een dienaar des Woords die eens wettig beroepen is zoals hierboven is omschreven, zijn leven lang aan de dienst der kerk is verbonden, is het hem niet geoorloofd over te gaan tot een andere staat des levens^{a-b}, tenzij daarvoor gewichtige redenen zijn. De classis zal hiervan kennis nemen en met advies van deputaten ex artikel 49 DKO daarover oordelen^c.

Toelichting bij artikel 12 – Overgang tot een andere staat des levens

a. Met een ‘andere staat des levens’ wordt bedoeld dat hij zijn ambt neerlegt en eventueel een maatschappelijk beroep gaat uitoefenen.

b. Een predikant die zich begeeft tot een andere staat des levens, verliest daardoor het ambt. Dit betreft niet alleen de titel, maar ook alle financiële rechten en verplichtingen die aan het ambt waren verbonden.

c. Een predikant die zijn ambt heeft neergelegd, valt niet langer onder de tucht over ambtsdragers. Artikel 79 en 80 kunnen hier dan ook niet toegepast worden.

Artikel 13 – Emeritaat

1. Als een predikant door ouderdom, ziekte of door een andere oorzaak geheel of gedeeltelijk onbekwaam wordt tot de uitoefening van zijn ambt, behoudt hij de eer en de naam van een predikant en mag hij daarom het Woord en de sacramenten bedienen.

2. Hij ontvangt een passend levensonderhoud (evenals de weduwen en wezen van de predikanten). Een en ander overeenkomstig de daartoe door de generale synode vastgestelde regels^{a-b}.

3. De predikant valt na zijn emeritaat onder het opzicht van de kerkenraad van de gemeente waar hij lid is^c.

Toelichting bij artikel 13 – Emeritaat

a. De predikant maakt zijn wens om met emeritaat te gaan bekend bij de kerkenraad. Vervolgens dient de kerkenraad, als deze instemt met het verzoek van de predikant, een verzoek daartoe in bij de classis. Deze besluit, na deputaten ex artikel 49 DKO geraadpleegd te hebben, over het verzoek. De emeritaatsaanvraag wordt ondersteund door twee medische verklaringen (Besluit Generale Synode van 15 juni 1922). Bij het bereiken van de 70-jarige leeftijd kan een predikant zonder medische verklaring emeritaat aanvragen.

b. Emeritaat kan ook verleend worden in het geval van een kerkelijke opdracht tot het vervullen van een bepaalde taak in het kerkelijk leven. Hierbij valt onder meer te denken aan de vervulling van het docentschap aan de Theologische School.

c. Bij een eventuele verhuizing wordt de emerituspredikant lid van een andere gemeente. De eventueel noodzakelijke kerkelijke handelingen met betrekking tot het ambt en de ambtsuitoefening van een emerituspredikant worden verricht door de gemeentel/classis waar hij op dat moment lid is.

Zolang een emerituspredikant blijft wonen in de gemeente waar hij emeritus werd, kan hij lid blijven van de kerkenraad en als zodanig afgevaardigd worden naar classis en synode. Een en ander ter vrije beoordeling van de kerkenraad.

Artikel 14 – Tijdelijk onderbreking van de dienst

Een predikant blijft te allen tijde gebonden aan het aanvaarde beroep vanuit de gemeente, ook als hij om de reeds genoemde of andere oorzaken zijn dienstwerk een tijdlang moet onderbreken^a.

Deze onderbreking behoeft de goedkeuring van de kerkenraad.

Toelichting bij artikel 14 – Tijdelijk onderbreking van de dienst

a. De hier bedoelde predikanten blijven predikant van hun gemeente, al kunnen ze enige tijd hun ambt niet uitoefenen (zie bijvoorbeeld artikel 7, of in geval van ziekte). Ze mogen dus in die tijd (buiten een incidentele dienst) geen andere gemeente dienen.

Zodra hun omstandigheden dit toelaten, worden ze geacht hun werkzaamheden in de oorspronkelijke gemeente te hervatten.

Artikel 15 – Elders preken

Het is een predikant, die de uitoefening van zijn ambt in zijn eigen gemeente nalaat of moet onderbreken, alleen toegestaan elders^a te prediken met toestemming en machtiging van de classis, met advies van deputaten ex artikel 49 DKO.

Evenzo mag een predikant alleen in een andere gemeente van het kerkverband Woord en sacramenten bedienen met toestemming van de kerkenraad van die gemeente.

Toelichting bij artikel 15 – Elders preken

a. Hier wordt bedoeld op een andere gemeente van het eigen kerkverband.

Artikel 16 – Inhoud van het ambt van dienaar des Woords

Het ambt van dienaar des Woords bestaat uit het volharden in

de gebeden, het bedienen van het Woord en de sacramenten en het opzicht hebben op medebroeders, ouderlingen en diakenen, alsook op de gemeente^a. Daarnaast oefent hij samen met de ouderlingen kerkelijke tucht uit en zorgt ervoor dat alles eerlijk en met orde plaatsvindt^{b-c}.

Toelichting bij artikel 16 – Inhoud van het ambt van dienaar des Woords

a. De opsomming in dit artikel is niet limitatief. Tot de taken van een predikant behoren ook: het bevestigen van huwelijken, het leiden van begrafenissen, het geven van catechisatie, ziekenbezoek en pastoraal bezoek. Op het eerstgenoemde na kunnen deze taken ook (mede) door ouderlingen en sommige ook door diakenen verricht worden.

b. Wanneer een gemeente vacant is of haar predikant op een zondag elders dienst doet of om een andere reden verhinderd is, kan een ouderling een preek lezen. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de kerkenraad. Deze kan daartoe regels stellen omtrent de personen die de leesdiensten verzorgen en de preken die gelezen worden.

c. Zie voor het spreken van een 'stichtelijk woord' door studenten artikel 19.

Artikel 17 – Gelijkheid in het ambt

Onder de dienaren des Woords wordt zo veel mogelijk een gelijke verdeling aangehouden ten aanzien van de lasten van hun ambt en in andere dingen. Daarbij moet het oordeel van de kerkenraad en – als dit nodig is – van de meerdere vergaderingen worden gevolgd.

Deze regel wordt ook ten aanzien van ouderlingen en diakenen onderhouden.

Artikel 18 – Theologische opleiding

De generale synode draagt verantwoordelijkheid voor de instandhouding van een Theologische School. De synode benoemt de docenten^{a-b}.

Toelichting bij artikel 18 – Theologische opleiding

a. De docenten hebben onder andere tot taak de Heilige Schrift uit te leggen en de zuivere leer voor te staan tegen ketterijen en dwalingen.

b. Verwezen wordt naar de toelichting bij artikel 19.

Artikel 19 – Curatorium

Een door de generale synode ingesteld curatorium is belast met de toelating en de toerusting van studenten en het toezicht op de Theologische School. De door het curatorium toegelaten studenten worden hier opgeleid tot dienaren des Woords. Als onderdeel van deze opleiding oefenen de studenten in de gemeenten in het spreken van een stichtelijk woord.

Een en ander gebeurt overeenkomstig de daartoe door de generale synode vastgestelde regeling^a.

Toelichting bij artikel 19 – Curatorium

a. Zie voor de taken en werkwijze van het curatorium van de Theologische School het door de synode gegeven mandaat in het Reglement Deputaatschap Theologische School.

Artikel 20 – Theologische studenten

De gemeenten bevorderen dat er op deze Theologische School studenten zijn. Het curatorium^a van de Theologische School draagt zorg voor hun onderhoud. Na beroepbaarstelling door het curatorium en het aannemen van een beroep beslist de classis over hun toelating tot het ambt^b.

Toelichting bij artikel 20 – Theologische studenten

a. In het oude artikel 19 stond dat de studenten door de gemeenten ‘ex bonis publicis’ (uit de publieke goederen) worden onderhouden. Dit laatste is niet meer van toepassing. De oorspronkelijke artikelen 19 en 20 zijn samengevoegd in het nieuwe artikel 20. De onderhoudsplicht valt nu onder de verantwoordelijkheid van het curatorium van de Theologische School.

b. De gemeenten dragen mede zorg voor een passende vergoeding aan de proponenten.

Artikel 21 – Kerkelijke zorg voor het onderwijs

De kerkenraad bevordert^a waar mogelijk dat er onderwijs gegeven wordt in overeenstemming met Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften. Hiertoe behoort in het bijzonder het onderwijs in de godzaligheid en in de Catechismus^b.

Toelichting bij artikel 21 – Kerkelijke zorg voor het onderwijs

a. De invloed van de kerkenraad op het onderwijs was destijds veel groter. Het blijft noodzakelijk de kerkelijke zorg voor het onderwijs te benadrukken en de betrokkenheid bij het

onderwijs te bevorderen.

b. De aparte vermelding van de Heidelbergse Catechismus is gebleven, hoewel dit eigenlijk is inbegrepen in ‘de gereformeerde belijdenisgeschriften’. De Synode van Dordrecht gaf ook aanwijzingen voor de huiscatechisatie, de schoolcatechisatie en de kerkelijke catechisatie.

Artikel 22 – Verkiezing van ouderlingen

1. Het staat de kerkenraad vrij om zo veel ouderlingen als er nodig zijn aan de gemeente voor te stellen. Daartoe wordt een dubbel aantal kandidaten gesteld om de helft hiervan door de gemeente te laten verkiezen^{a-b}.

2. In bijzondere omstandigheden^c kan de kerkenraad zelfstandig ouderlingen verkiezen^d.

3. Als de verkozenen door de gemeente zijn geapprobeerde, worden zij – behalve wanneer er enig wettig bezwaar bestaat^{e-f} – in het midden der gemeente bevestigd overeenkomstig het daarvoor bestaande bevestigingsformulier^g.

Toelichting bij artikel 22 – Verkiezing van ouderlingen

a. Met betrekking tot de stemmingen gelden de volgende regels:

1. De namen op de presentielijst moeten duidelijk leesbaar zijn.

2. Alleen aanwezige belijdende mansleden die niet onder censuur staan, kunnen deelnemen aan de stemming.

3. Ongeldige stembriefjes zijn:

- Stembriefjes met andere namen dan door de kerkenraad gesteld.
- Stembriefjes met meer namen dan er gekozen moeten worden.
- Blanco stembriefjes.
- Stembriefjes waarop minder namen zijn geschreven of aangekruist dan er gekozen moeten worden, zijn wel geldig. Dit levert blanco stemmen op die moeten worden afgetrokken van het totaal. (Voor wat betreft de bepaling van de meerderheid bij stemmingen zij ook verwezen naar ds. W. Silfhout 'Gereformeerd Kerkrecht in kort bestek', Houten 2010, toelichting artikel 22, p. 166 e.v., of: 2e herziene druk 2021, p. 173 e.v.).

4. Bij de eerste stemming zijn zij gekozen die de volstrekte meerderheid hebben behaald van de geldige stemmen (meer dan de helft). Als nog een tweede stemming gehouden moet worden, is dit weer een vrije stemming uit de overblijvende kandidaten. Levert ook deze stemming nog niet voldoende gekozenen op, dan dient een dubbel getal gevormd te worden uit de kandidaten die bij de tweede stemming de meeste stemmen hebben gekregen.

5. Als bij de verkiezing voor één vacature de stemmen staken, moet een tweede stemming gehouden worden. Als opnieuw de stemmen staken, is het gebruikelijk de oudste in leeftijd gekozen te achten. Dit gebeurt ook als bij een derde stemming in het geval van meer vacatures de stemmen staken. In plaats hiervan kan, wanneer dit tevoren is aangegeven, in deze gevallen, altijd onder aanroeping van de Naam des Heeren, ook het lot

beslissen, hoewel terughoudendheid hierin wordt aanbevolen.

6. Het kan voorkomen dat bij een stemming meer personen dan er nodig zijn, een volstrekte meerderheid van stemmen hebben. In dit geval worden zij gekozen geacht die de meeste stemmen hebben verkregen.

7. Bij de instituering van een nieuwe gemeente dient een vrije stemming (waarbij geen kandidaten zijn gesteld) te worden gehouden (zie de toelichting bij artikel 38).

b. Dit is de zogenoemde aristocratisch-democratische verkiezing, waarbij de (brede) kerkenraad een dubbel getal stelt waaruit de gemeente kiest. Deze wijze van verkiezing is onder ons gebruikelijk. De regel van een tweede vrije stemming geeft stemgerechtigden de gelegenheid om de uitslag van de eerste stemronde te laten meewegen in de stemkeuze bij de tweede vrije stemming. Hierdoor ontstaat een optimale keuzevrijheid. Een uniforme werkwijze binnen het kerkverband bij stemprocedures voorkomt willekeur en geeft voor iedereen duidelijkheid.

c. Met 'bijzondere omstandigheden' wordt bijvoorbeeld bedoeld op tijden van oorlog en geweld, als het onmogelijk is om een ledenvergadering bijeen te roepen.

d. Dit is de zogenoemde aristocratische verkiezing, waarbij alleen de (brede) kerkenraad kiest en de gekozenen ter approbatie aan de gemeente worden voorgesteld.

e. De approbatie gaat over de gekozenen; de gemeente kan in het stadium van de kandidaatstelling geen bezwaren inbrengen.

Bezwaren tegen de bevestiging van een verkozen ambtsdrager kunnen uitsluitend betrekking hebben op zijn leer en leven, en niet op besluiten van de kerkenraad. Daarnaast kunnen bezwaren bestaan tegen de wijze van verkiezing.

f. Bij het overnemen van de bezwaren verklaart de kerkenraad de verkiezing van betrokkene ongeldig. Als de kerkenraad de bezwaren niet overneemt, kan bij geringe bezwaren de bevestiging doorgang vinden. Bij ernstiger bezwaren dient de bevestiging te worden uitgesteld tot de classis in appel de bezwaren ongegrond heeft verklaard, of de appeltermijn ongebruikt is verstreken. Een eventueel appel van de bezwaarde op de synode heeft geen opschortende werking.

g. De Bijbel geeft geen antwoord op de vraag of broers, zwagers, of vader en zoon tegelijk in de kerkenraad mogen zitten. Er zijn wel voorbeelden in de apostelkring: Simon Petrus en Andreas waren broers, Jakobus en Johannes eveneens. Principieel is er dan ook geen bezwaar tegen. In kleinere kerkenraden zijn familierelaties echter minder raadzaam.

Artikel 23 – Het ambt van ouderling

Het ambt van ouderling houdt in, naast de genoemde taken in artikel 16, het opzicht op de trouwe ambtsvervulling van de predikant^a, de andere ouderlingen en de diakenen. Verder omvat het ambt van ouderling het afleggen van (huis)bezoeken tot stichting van de gemeente^b. Dit om in het bijzonder de leden van de gemeente te vertroosten, te onderwijzen en ook anderen op te roepen de christelijke religie aan te nemen^c.

Toelichting bij artikel 23 – Het ambt van ouderling

a. Als een ouderling bezwaren heeft tegen de ambtsuitoefening van de predikant dient hij er eerst persoonlijk met hem over te spreken.

b. Dit behoort ook tot de taak van de dienaar des Woords.

c. In de oorspronkelijke tekst van dit artikel werd een duidelijke relatie gelegd tussen huisbezoek en avondmaal. Dit aspect blijft ook nu van belang.

Artikel 24 – Verkiezing van diakenen

Dezelfde handelwijze die voor de ouderlingen is omschreven, wordt ook toegepast bij de verkiezing, approbatie en bevestiging van de diakenen.

Toelichting bij artikel 24 – Verkiezing van diakenen

Zie de toelichting bij artikel 22.

Artikel 25 – Het ambt van diaken

1. Het ambt van diaken is in de eerste plaats het ijverig verzamelen van liefdegaven^a en andere goederen^b voor de armen en noodlijdenden. Daarnaast het getrouw en vlijtig uitdelen daarvan aan de leden en anderen^c, naar wat zij nodig hebben^d. Dit na gemeenschappelijk overleg van de diakenen. Ten slotte het bezoeken en vertroosten van hen die in moeilijke omstandigheden verkeren en hen met raad en daad bijstaan.

2. De diakenen zien er zorgvuldig op toe dat de liefdegaven niet

misbruikt worden.

3. Zij leggen van hun arbeid verantwoording af in de kerkenraad en aan de gemeente, op een door de kerkenraad vast te stellen tijd en wijze^e.

Toelichting bij artikel 25 – Het ambt van diaken

Enkele algemene aandachtspunten:

a. De opbrengst van de gebruikelijke collecte aan de Avondmaalstafel behoort als dankoffer tot de liefdegaven.

b. Bij het ontvangen van schenkingen, legaten, enzovoort wordt erop toegezien dat er geen voorwaarden aan verbonden zijn die in strijd zijn met de christelijke barmhartigheid. Onrechtmatig verkregen geld mag niet geaccepteerd worden.

c. Naar Gods Woord wordt eerst gedacht aan de eigen gemeente, daarna aan de huisgenoten des geloofs en ten slotte ook aan alle nooddriftigen wereldwijd.

d. De kerkenraad geeft geen andere bestemming aan de gelden dan waarvoor ze gegeven zijn.

e. De gehele kerkenraad bepaalt gezamenlijk het algemene beleid van de diaconie. Ouderlingen controleren jaarlijks de administratie en de boekhouding van de diaconie. Bij de verantwoording aan de gemeente worden niet de namen van personen en de omvang van individuele uitkeringen vermeld.

Artikel 26 – Correspondentie met andere organen voor diaconale zorg^a

De diakenen leggen waar nodig overleg met andere instellingen op hun terrein, opdat de liefdegaven zo gericht mogelijk worden uitgedeeld onder hen die het meest gebrek lijden.

Toelichting bij artikel 26 – Correspondentie met andere organen voor diaconale zorg

a. Oorspronkelijk betrof dit artikel het contact tussen diakenen en het burgerlijk armbestuur om dubbele ondersteuning te voorkomen. Ook nu zijn er andere organen van diaconale zorg die dit overleg verdienen.

Artikel 27 – Diensttijd van ouderlingen en diakenen

Elk jaar^a treedt een deel van de ouderlingen en diakenen af volgens een door de kerkenraad opgesteld rooster van aftreden, zodanig dat de zittingstermijn van elke ambtsdrager niet langer is dan vier jaar. Herkiezing is mogelijk^b. Eén en ander als het welzijn van de gemeente hiermee is gediend.

Toelichting bij artikel 27 – Diensttijd van ouderlingen en diakenen

a. Oorspronkelijk was er in de DKO sprake van een jaarlijks aftreden van de helft van de ouderlingen en diakenen. Voetius achtte een tijd van drie of vier jaren beter, zodat ambtsdragers goed op de hoogte zouden komen van de kerkelijke gang van zaken.

b. Een aftredende ambtsdrager blijft zijn ambt vervullen tot

de bevestiging van zijn opvolger, mits dit binnen een redelijke termijn is. Zulks ter beoordeling van de kerkenraad.

Artikel 28 – Verhouding kerk – overheid

Tot het ambt van de overheid behoort, naar het oordeel van de kerk, het in stand houden en bevorderen van de eigen plaats van de kerk en van de uitoefening van de eredienst in de samenleving. Daarom mag van de overheid en de kerk verwacht worden dat een ieder in de vreze des Heeren het zijne zal doen om alle achterdocht en wantrouwen te voorkomen en goede eendracht te bevorderen, met het oog op het welzijn van de kerk.

Daartoe dient:

- De plicht van predikanten, ouderlingen en diakenen om mede door hun voorbeeld de gehele gemeente met ijver en oprechtheid de gehoorzaamheid, liefde en eerbied in te scherpen, die zij de overheidspersonen verschuldigd zijn. Hiertoe behoort ook de plicht de overheden in de voorbede op te dragen^a.
- De plicht van de kerk om de overheden op te roepen wetgeving, bestuur en rechtspraak zodanig in te richten en uit te oefenen dat Gods geboden door overheid en samenleving in acht worden genomen^b.

Toelichting bij artikel 28 – Verhouding kerk – overheid

a. De kerkenraden proberen ook goede contacten te onderhouden met de plaatselijke overheid.

b. Het contact met de rijksoverheid wordt in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland thans onderhouden door het deputaatschap Kerk & Overheid.

DE AMBTELIJKE VERGADERINGEN

Artikel 29 – Ambtelijke vergaderingen

Er zijn vier soorten ambtelijke vergaderingen^a: de kerkenraadsvergadering, de classicale vergadering, de particuliere synode en de generale synode^{b-c}.

Toelichting bij artikel 29 – Ambtelijke vergaderingen

a. Naast de kerkenraadsvergadering (waarover meer in artikel 37 en verder) zijn er ook meerdere (bredere) vergaderingen.

Het betreft:

- *De classisvergadering waarin de kerkenraden van een bepaald gebied vertegenwoordigd zijn. Zie artikel 41 en verder.*
- *De particuliere synode waarin de classes van een bepaalde regio vertegenwoordigd zijn. Zie artikel 47 en verder.*
- *De generale synode waarin alle particuliere synoden vertegenwoordigd zijn. Zie hiervoor ook artikel 50. Zie voor de deputaatschappen artikel 50a.*

Gelet op de (huidige) beperkte omvang van het kerkverband, uitsluitend bestaande uit drie classes, vormt de particuliere synode tevens de generale synode en omgekeerd. Om die reden heeft de Particuliere Synode van 11 juni 2008 besloten voortaan te volstaan met de benaming 'synode' voor de breedste vergadering van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Voor zolang deze situatie blijft bestaan, zijn er in afwijking in zoverre van de DKO drie soorten ambtelijke vergaderingen (kerkenraad, classis en synode).

Zie ook de toelichting bij de artikelen 47 tot en met 50.

b. Een kerkenraadsvergadering is in principe altijd besloten. Meerdere vergaderingen zijn in principe toegankelijk voor alle mannelijke, niet onder censuur staande leden van de gemeenten. Uitzondering hierop is in ieder geval de behandeling van tuchtzaken: dan vergadert de classis of synode in comité (alleen met ambtsdragers), of bij hoge uitzondering in klein comité (alleen met afgevaardigden). Ook in andere situaties kan de kerkelijke vergadering daartoe besluiten.

c. Ledenvergaderingen zijn kerkenraadsvergaderingen met de mannelijke leden. Ze hebben een bijzonder doel. Op dergelijke vergaderingen kunnen aan de orde komen: de verkiezing van ambtsdragers, het beroepen van een predikant of overleg over bijvoorbeeld kerkbouw.

Artikel 29a – Rechtspersoon

1. De kerk als plaatselijke gemeente is rechtspersoon en wordt bestuurd door de kerkenraad. Deze wordt in rechte^a vertegenwoordigd door de preses en de scriba van de kerkenraad. De kerkenraad kan daarnaast voor bepaalde zaken de vertegenwoordigingsbevoegdheid opdragen aan twee of meer leden uit zijn midden.
2. De in een meerdere vergadering (de classis, de particuliere synode en de generale synode) samenkomende kerken vormen een lichaam dat rechtspersoonlijkheid heeft. Dit wordt in rechte vertegenwoordigd door de preses en de scriba.
3. Meerdere vergaderingen worden na het sluiten van de vergadering waar nodig in rechte vertegenwoordigd door de preses en de scriba van de laatstgehouden vergadering^b.

4. Meerdere vergaderingen kunnen daarnaast deze vertegenwoordigingsbevoegdheid voor bepaalde zaken bij mandaat opdragen aan twee of meer leden uit haar midden dan wel aan een deputaatschap.

Toelichting bij artikel 29a – Rechtspersoon

a. De term ‘in rechte’ komt uit het burgerlijk recht en betekent: in het rechtsverkeer, alsmede in het kader van een gerechtelijke procedure.

b. Dit laat onverlet dat na het sluiten van de vergadering het moderamen ophoudt te bestaan. Wel kan de meerdere vergadering het moderamen mandateren om na het sluiten van de vergadering bepaalde, nauwkeurig omschreven, zaken af te handelen. Dan handelt het moderamen als een deputaatschap met een bijzondere opdracht. De scriba (en de preses) hebben daarbij een bijzondere taak om die opdracht af te wikkelen. Het door de vergadering gegeven mandaat is bepalend voor de ruimte die wordt gegeven.

In zaken die niet ter synode dienden maar waarin het toch van belang is dat het kerkverband tussentijds haar oordeel geeft, berust de vertegenwoordigingsbevoegdheid bij het deputaatschap Algemene kerkelijke zaken, dan wel bij één van de overige deputaatschappen binnen de grenzen van hun mandaat.

Artikel 30 – Bevoegdheid van ambtelijke vergaderingen

In ambtelijke vergaderingen worden alleen kerkelijke zaken op kerkelijke wijze behandeld^{a-b}. In meerdere vergaderingen wordt alleen datgene behandeld wat men in de mindere vergaderingen niet heeft kunnen afhandelen en die zaken die naar hun aard

door de gemeenten gezamenlijk, in het verband van een meerdere vergadering, dienen te worden behartigd^c.

Toelichting bij artikel 30 – Bevoegdheid van ambtelijke vergaderingen

a. Met de uitdrukking ‘op kerkelijke wijze’ wordt bedoeld een handelen op geestelijke, ambtelijke wijze, dus naar Schrift, belijdenis en kerkorde.

b. Ambtsdragers oefenen het ambt uit ‘ex mandate Christi’ (uit hoofde van de opdracht van Christus). Dit besef dient hen en gemeenteleden te leiden in hun kerkelijk handelen.

c. Zaken die op een meerdere vergadering behandeld mogen of moeten worden, zijn bijvoorbeeld:

- Moeilijke zaken die een mindere vergadering voorlegt aan een meerdere vergadering, om van haar meer licht en wijsheid te verkrijgen om te kunnen beslissen.*
- Zaken van appel op een meerdere vergadering.*
- Zaken die ook van belang zijn voor andere gemeenten in dat ressort, respectievelijk voor de gehele kerkelijke gemeenschap.*

Artikel 31 – Recht van appel

1. Wie zich bezwaard voelt door de uitspraak van een mindere vergadering, kan zich beroepen op een meerdere vergadering^{a-b}.

2. Wat op deze meerdere vergadering door de meeste stemmen goedgevonden is, wordt voor vast en bondig gehouden, behalve wanneer bewezen wordt dat het strijdt tegen het Woord van God of tegen de artikelen van deze kerkorde. Deze strijdigheid wordt

vastgesteld door de meerdere vergadering.

3. De generale synode stelt nadere regels over het recht van appel^{c-d}.

Toelichting bij artikel 31 – Recht van appel

a. Een lid van de gemeente kan zich naar aanleiding van een besluit van zijn kerkenraad beroepen op de classis, naar aanleiding van een besluit van de classis op de synode. Er mag geen instantie overgeslagen worden. Dit recht van appel komt ook toe aan een kerkelijke vergadering.

b. Het appel geldt voor alle besluiten die geacht worden in strijd te zijn met Schrift, belijdenis, kerkorde en met het geestelijk en algemeen welzijn van de kerk. Er mag echter nooit geappelleerd worden om eigen eer of om gelijk te hebben, maar alleen wanneer de eer van God en het heil van de kerk ertoe dringt.

c. Voor de gang van zaken bij een appel wordt verwezen naar de door de synode vastgestelde Appelregeling 2021.

d. Ook een appellant dient op kerkelijke wijze te handelen (1 Kor. 6). Indien niet in die zin wordt gehandeld, kan de kerkelijke vergadering besluiten tot kerkelijk vermaan.

Artikel 32 – Opening en sluiting van ambtelijke vergaderingen

De ambtelijke vergaderingen worden geopend met Schriftlezing en de aanroeping van de Naam des Heeren; zij worden met dankzegging besloten.

Artikel 33 – Lastbrieven

Zij die tot de meerdere vergadering worden afgevaardigd, overleg-

gen ter vergadering hun lastbrieven^a, ondertekend door degenen die hen zenden. Alleen de afgevaardigden hebben stemrecht^{b-c}.

Toelichting bij artikel 33 – Lastbrieven

a. Een lastbrief (ook wel genoemd credentiebrieven of geloofsbrief) bevat een schriftelijke verklaring dat de daarin vermelde personen wettig zijn afgevaardigd op last (in opdracht) van hun kerkenraad of classis.

b. De vergadering kan iemand buiten de afgevaardigden informatie laten geven of een advies laten uitbrengen.

c. De afgevaardigden stemmen zonder last: zonder gebonden te zijn aan een bepaalde opdracht van de vergadering die hen zond.

d. Alleen in zeer bijzondere gevallen (wanneer de Schrift zelf of de belijdenis in het geding is) kan de afvaardigende vergadering aanleiding zien een gebiedend mandaat mee te geven.

e. Afgevaardigden hebben geen stemrecht in zaken die hun persoon of gemeente betreffen.

Artikel 34 – Moderamen en taak scriba

1. De meerdere vergadering kiest aan het begin^a van elke vergadering een moderamen^b; de wijze van verkiezen wordt door deze vergadering bepaald. In het moderamen hebben ten minste een preses en een scriba zitting, voorts diegenen die de vergadering nodig acht.

2. Het is de taak van de scriba om zorgvuldig de besluiten te notuleren, met inbegrip van een ordelijke en relevante samenvatting

van de gronden waarop die besluiten zijn genomen^{c-e}. Verder al hetgeen waardig is genotuleerd te worden.

Toelichting bij artikel 34 – Moderamen en taak scriba

a. Na de opening van de vergadering wordt door de predikant of consulent van de (samen)roepende gemeente eerst de wettigheid van de afvaardiging vastgesteld aan de hand van de lastbrieven.

b. Hierna wordt het moderamen (het bestuur van de vergadering) gekozen. Dit bestaat in ieder geval uit een preses en een eerste en tweede scriba. Naast hen kunnen ook een quaestor (die de financiën beheert) en assessoren gekozen worden. Ter bevordering van de continuïteit en het behoud van deskundigheid worden de eerste en tweede scriba van classis en synode telkens voor een periode van drie jaar benoemd. Daarbij wordt erop gelet dat beiden niet in hetzelfde jaar aftredend zijn. Ook voor de quaestor verdient een benoeming voor drie jaar aanbeveling.

c. De notulen van een classisvergadering worden op de volgende classisvergadering vastgesteld op basis van een voorstel van het gewezen moderamen. De acta of notulen van de synode worden op een vergelijkbare wijze vastgesteld.

d. De regel is dat in de notulen wordt opgenomen wat waardig, nuttig en nodig is. Daarom is het wenselijk de notulen zoveel mogelijk te beperken tot de besluiten met de gronden waarop ze rusten. Ook in het licht van de gegevensbescherming is het gewenst verslagen over personen zoveel mogelijk beperkt te houden tot feiten en zaken van algemene bekendheid.

e. De notulen van de classes en van de synode worden toegezonden aan alle kerkenraden. De notulen van het besloten gedeelte van de classis worden alleen toegezonden aan de kerkenraden binnen het ressort van de classis.

Artikel 35 – Taak preses

De taak van de preses is: aangeven en toelichten wat wordt behandeld, toezien dat iedereen zich correct gedraagt in het spreken, en hen die twisten om kleinigheden en die te driftig zijn in het spreken, bevelen om te zwijgen. Als zij de vermaningen niet ter harte nemen, spreekt hij op gepaste wijze namens de vergadering over hen een afkeurend oordeel uit.

Ten aanzien van de meerdere vergaderingen eindigt zijn functie na het sluiten van de vergadering.

Artikel 36 – Gezag van de meerdere vergaderingen

De classis heeft over de kerkenraad hetzelfde gezag als de particuliere synode heeft over de classis en de generale synode over de particuliere^{a-b}.

Toelichting bij artikel 36 – Gezag van de meerdere vergaderingen

a. Dit houdt in dat een mindere vergadering de plicht heeft zorg te dragen voor de uitvoering van de wettige besluiten van de meerdere vergaderingen. Deze besluiten zijn ambtelijk bindend, met inachtneming van het recht op appel.

b. Het gereformeerde kerkrecht kent het spanningsveld tus-

sen enerzijds de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente vanuit het presbyteriale stelsel en anderzijds de erkenning van het gezag van de meerdere vergaderingen. Beide hebben echter hun rechten. Door vrijwillige toetreding tot een kerkverband onderwerpt men zich aan de besluiten van de meerdere vergaderingen. Langs de kerkelijke weg kan bezwaar gemaakt worden. (Zie ook de toelichting bij de artikelen 31 en 46b.)

Artikel 37 – Kerkenraad

1. In elke gemeente is er een kerkenraad. De kerkenraad bestaat uit predikant(en), ouderlingen en diakenen^a. Ambtsdragers houden zich aan het ambtsgeheim^{b-c}.

2. Zaken van leer en tucht behoren bij het opziensambt; deze kunnen behartigd worden in een vergadering zonder de diakenen (de zogenoemde smalle kerkenraad).

3. De kerkenraad komt als regel eens per maand samen^d. De predikant zit de vergadering voor en heeft de leiding. Bij het ontbreken van een predikant vervult een door de kerkenraad benoemde ouderling deze functie^{e-h}.

Toelichting bij artikel 37 – Kerkenraad

a. Eén ouderling en één diaken kunnen geen kerkenraad vormen. In de regel bestaat een kerkenraad uit ten minste drie leden, naar de oude regel dat drie een college vormen.

b. Dit ambtsgeheim blijft ook bestaan na het beëindigen van het ambt.

c. Ten aanzien van kerkenraadsleden die de zwijgplicht niet in acht nemen, worden passende kerkrechtelijke maatregelen genomen.

d. Vergaderingen van de kerkenraad worden zo vaak gehouden als de kerkenraad dit nodig oordeelt, maar in de regel eens per maand. De voorzitter roept een buitengewone kerkenraadsvergadering samen, als meerdere leden van de kerkenraad dit verzoeken.

e. Periodieke kerkenraadsvergaderingen worden aan de gemeente bekend gemaakt. Gemeentelieden krijgen dan de gelegenheid zich persoonlijk met vragen tot de kerkenraad te wenden.

f. Zie voor de toegankelijkheid van de kerkenraadsvergadering de toelichting bij artikel 29 sub b.

g. De kerkenraad behartigt zowel de geestelijke als de materiële belangen van de gemeente, met dien verstande dat bij het beroepen van een predikant en bij het verkiezen van ambtsdragers de keuze bepaald wordt door de meerderheid van stemmen op de ledenvergadering. Ook is het aan te raden het oordeel van de gemeente te vragen in zaken die grote financiële consequenties hebben.

h. De mogelijkheid bestaat om naast een brede kerkenraad (waarin de predikant, de ouderlingen en de diakenen zitting hebben) ook een smalle kerkenraad te vormen (waarin alleen de predikant en de ouderlingen zitting hebben).

Tot de taken van de brede raad behoren onder andere:

1. het opstellen van het dubbel getal voor de verkiezing van ambtsdragers en het beoordelen van eventuele tegen verkozenen ingebrachte bezwaren;
2. het verlenen en ontvangen van attestaties;
3. het verlenen van een attest, als men gehoord wil worden om door het curatorium toegelaten te worden tot de studie aan de Theologische School;
4. het beroepen van een predikant;
5. de voorlopige beslissing van een emeritaatsaanvraag;
6. de censura morum;
7. de vaststelling van het traktement voor de predikant;
8. de regeling van de collecten en het beheer van de gelden;
9. de goedkeuring van de administratie van de diaconie;
10. het beheer van de kerkelijke goederen;
11. de behandeling van de ingekomen stukken van algemene aard.

Tot de taken van de smalle kerkenraad behoren onder andere:

1. de regeling van de dienst des Woords;
2. de regeling van de catechisaties;
3. de uitoefening van de tucht;
4. de regeling van het huisbezoek.

Vanuit de smalle raad wordt informatief rapportage gegeven aan de brede raad over beleid en belangrijke besluiten.

Artikel 38 – Afdelingen

In plaatsen waar geen gemeente is, kan een afdeling van een bestaande gemeente worden gevormd^a. Zodra het mogelijk is, wordt een nieuwe gemeente geïnstitueerd en een kerkenraad ingesteld^b. Ook kan een bestaande gemeente overgaan naar de

status van een afdeling of samengevoegd worden met een andere gemeente^c. De in dit artikel genoemde handelingen vereisen goedkeuring van de classis^d.

Toelichting bij artikel 38 – Afdelingen

a. De classis moet bevorderen om waar het mogelijk is (bijvoorbeeld in een naburig dorp of naburige stad) tot instituering van een gemeente over te gaan. Ze gaat in geval van een voornemen tot instituering wel na of de nieuw te vormen gemeente levensvatbaar kan zijn. Indien dit het geval is, moet de kerkenraad van de ‘moedergemeente’ een ledenvergadering bijeenroepen van stemgerechtigde leden die bij de nieuwe gemeente zullen gaan behoren. Zie wat betreft de verkiezing van ouderlingen en diakenen in de afdeling de toelichting bij artikel 22.

b. Als er in de nabije toekomst geen sprake is van levensvatbaarheid voor een nieuw te vormen gemeente, kan er wel een afdeling gesticht worden. Zo’n afdeling staat dan onder leiding van de moedergemeente. De in de afdeling functionerende ouderlingen en diakenen treden op als gewone leden van de kerkenraad van de moedergemeente. De tot de afdeling behorende leden nemen deel aan de rechten en plichten van de moedergemeente.

c. Dit kan het geval zijn als een gemeente niet meer in staat is in de ambten te voorzien.

d. Als een gemeente wordt gesplitst, wordt de bestaande kerkenraad verdeeld over de beide nieuwe gemeenten. Indien nodig, vindt aanvulling tot de gewenste omvang plaats na gehouden verkiezing onder leiding van de oorspronkelijke moederge-

meente. Als twee gemeenten worden samengevoegd, worden ook de beide kerkenraden samengevoegd. Bij vorming van een nieuwe gemeente (zonder dat er sprake is van splitsing) wordt de kerkenraad gevormd door middel van een vrije verkiezing. Zie hiervoor de toelichting bij artikel 22, sub a.

Artikel 39 – Taak classis bij onvolledige kerkenraad

In plaatsen waar geen (volledige^a) kerkenraad (meer) is, wordt, zolang dit het geval is, door of namens de classis gedaan wat normaal gesproken de kerkenraad volgens de bepalingen van deze kerkorde opgedragen is te doen^{b,c}.

Toelichting bij artikel 39 – Taak classis bij onvolledige kerkenraad

a. Een volledige kerkenraad bestaat in de regel uit minimaal drie personen. Daarin behoort zowel het ouderling- als diakenambt te zijn vertegenwoordigd. Bij het ontbreken van een van deze ambten wordt ten spoedigste daarin voorzien. De kerkenraad blijft niettemin handelingsbevoegd zolang er sprake is van drie leden. Zie ook de toelichting bij artikel 37, sub a.

b. Historisch gezien heeft dit artikel te maken met de situatie dat een plaatselijke roomse kerk overging naar de reformatie. Een plaatselijke roomse kerk kent immers geen kerkenraad. Thans geldt het gestelde in dit artikel voor een gemeente waarin geen (volledige) kerkenraad meer bestaat (bijvoorbeeld door afzetting, schorsing, eigener beweging neerleggen van het ambt, scheuring van een gemeente, enzovoort).

c. Zodra een kerkenraad uit minder dan drie leden bestaat, roept deze de hulp in van de door de classis te benoemen deputaten ex artikel 39 DKO. Deze deputaten verlenen tijdelijk bijstand en rapporteren daarover aan de classis. Zie hiervoor het besluit van de Particuliere Synode van 9 juni 1982.

Artikel 40 – Diaconale vergadering

Gebruikelijk komen de diakenen periodiek samen^a om onder aanroeping van de Naam des Heeren de zaken te behandelen die hun ambt betreffen^b. De predikant en ouderlingen houden daarop goed opzicht^c.

Toelichting bij artikel 40 – Diaconale vergadering

a. De diakenen kunnen afzonderlijke vergaderingen houden over diaconale zaken. De rapportage van deze vergadering aan de brede kerkenraad is informatief en betreft beleidsmatige zaken en belangrijke besluiten. De rapportage van de diakenen naar de brede kerkenraad kan om beleidsbeslissingen vragen.

b. In kleine gemeenten worden diaconale zaken besproken in de brede kerkenraadsvergadering. Het verdient dan aandacht dat het ambt van ouderling en diaken onderscheiden blijft.

c. De voorzitter van de kerkenraad heeft toegang tot de vergadering van de diakenen, maar heeft hier dan slechts een adviserende stem.

Artikel 41 – Classicale vergadering

1. De classicale vergadering bestaat uit naburige gemeenten, die

elk een dienaar des Woords en een ouderling afvaardigen (indien er geen predikant is twee ouderlingen) met een lastbief als bewijs dat men wettig zitting en stemrecht heeft in de vergadering^{a-b}. Wanneer er door omstandigheden een diaken is afgevaardigd, kan hem door de classis stemrecht worden verleend.

2. Als regel vergadert de classis eenmaal per drie maanden, maar in ieder geval twee maal per jaar^c. Een predikant zit de classicale vergadering bij toerbeurt voor. Of anders degene die door de vergadering daartoe wordt verkozen, mits deze niet de vorige vergadering heeft voorgezeten.

3. Plaats en tijdstip van de volgende vergadering worden door de afgevaardigden overeengekomen aan het einde van de vergadering. Ook wordt dan de roepende kerk aangewezen die de volgende vergadering van de classis bijeen roept^{d-e}.

4. De predikant van de roepende kerk (of bij ontstentenis de consulent) opent de vergadering met Schriftlezing en gebed, waarbij hij een korte meditatie uit Gods Woord houdt^{f-g}.

5. In de laatste vergadering vóór de particuliere synode worden degenen verkozen die naar deze synode worden afgevaardigd.

6. De classis kan een classis contracta instellen, waarvan in ieder geval het moderamen van de laatste classisvergadering deel uitmaakt^h.

7. De classis kan ook anderszins een commissie instellen die nader te bepalen werkzaamheden verrichtⁱ. Dan stelt de classis het mandaat vast.

Toelichting bij artikel 41 – Classicale vergadering

a. De ouderlingen worden bij toerbeurt afgevaardigd. In bijzondere gevallen kan hiervan afgeweken worden. Naast elke primus-afgevaardigde wordt ook een secundus-afgevaardigde aangewezen.

b. Zie voor de toegankelijkheid van de classicale vergadering de toelichting bij artikel 29, sub b.

c. Het is gebruikelijk dat de classicale vergadering wordt uitgesteld als er geen zaken zijn die bespreking vragen. Daarbij blijft echter gelden dat de classis minstens twee maal per jaar samenkomt.

d. De kerkenraad van de (samen)roepende gemeente (die daartoe op de vorige vergadering is aangewezen) roept de classis samen en stelt de agenda samen, in het geval van een vacante gemeente in overleg met de consulent. Deze kerkenraad zorgt ervoor dat deze agenda en de andere benodigde vergaderstukken op tijd aan de kerkenraden toegezonden worden. De definitieve vaststelling van de agenda gebeurt door de classicale vergadering.

e. Elke classisgemeente kan punten ter bespreking aandragen. Deze punten worden tijdig ingediend bij de kerkenraad van de roepende kerk. Die kerkenraad agendeert de ingediende punten, zo nodig met een toelichtende bijlage. De agenda wordt aan alle classisgemeenten gezonden. Er worden geen fictieve gevallen ter bespreking aangedragen.

f. De vergadering wordt geopend door de predikant of consulent

van de roepende kerk, tenzij de classis hierover andere afspraken maakt. Hij controleert aan de hand van de lastbrieven of alle classisgemeenten vertegenwoordigd zijn. Als bij ontstentenis van een ouderling een diaken afgevaardigd is, vraagt hij of de vergadering erin toestemt deze diaken keurstem te verlenen.

g. Na de samenstelling van het moderamen geeft hij de leiding over aan de preses die de vergadering moet leiden.

h. Het mandaat voor de classis contracta of commissie van in- en uitgaande predikanten bevat in ieder geval de controle van de benodigde bescheiden bij de komst of het vertrek van een predikant. (Zie hiervoor ook artikel 4) Bij de Gereformeerde Gemeenten is het gebruikelijk om alle classispredikanten deel te laten uitmaken van de classis contracta. Door het geringe aantal predikanten binnen ons kerkverband wordt hier in de praktijk geen gebruik van gemaakt.

i. Een voorbeeld hiervan is de permanente commissie van visitatoren, zoals in artikel 44 beschreven.

Artikel 42 – Vertegenwoordiging gemeenten met meerdere predikanten op de classis

Als er in een gemeente meerdere predikanten zijn, mogen zij gezamenlijk op de classisvergadering verschijnen en hebben zij, evenals de andere afgevaardigden van de vergadering, stemrecht.

Artikel 43 – Censuur op de meerdere vergadering

Aan het einde van de classicale en andere meerdere vergaderingen wordt een afkeurend oordeel uitgesproken over degenen die tijdens de vergadering laakbaar gedrag vertoonden of de aanwijzingen

van de mindere vergaderingen veronachtzaamd hebben.

Artikel 44 – Kerkvisitatie en consulent

1. Met gezag en autoriteit van de classis wordt in alle gemeenten van de classis kerkvisitatie gehouden. Het doel van de kerkvisitatie is toe te zien:

- a. of predikanten en kerkenraden hun ambt trouw waarnemen, bij de zuiverheid van de leer blijven en de aangenomen orde in alles onderhouden;
- b. of zij het geestelijk welzijn van de gemeente, de zorg voor de jeugd en voor het onderwijs naar behoren, zoveel hun mogelijk is, bevorderen;
- c. of de kerkenraadsvergaderingen worden gehouden, de kerkelijke tucht wordt uitgeoefend en de armen van het nodige worden voorzien.

Dit alles opdat zij degenen die nalatig in het een of ander worden bevonden, bijtijds broederlijk vermanen en met raad en daad bevorderen wat tot vrede en welzijn strekt van de kerken en scholen. Een en ander overeenkomstig de door de generale synode vastgestelde regeling.

2. Iedere classis benoemt een college van visitatoren^a, dat zorg draagt voor het regelmatig afleggen van deze visitaties^b. Dan kan ook een individueel gemeentelid zich wenden tot het college, mits hij zijn zaak reeds een en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college biedt een luisterend oor en kan in overleg treden met de kerkenraad of anderszins adviseren.

3. Deze visitatoren kunnen ook tussentijds adviezen geven aan de kerkenraden^c. Dat kan gebeuren op verzoek van de kerkenraad of op verzoek van de consulent^d. Ook een individueel gemeentelid kan de kerkenraad of de consulent tussentijds verzoeken een beroep te mogen doen op het college, mits hij zijn zaak reeds een en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet

tot een oplossing kwam^e. Het college van visitatoren rapporteert tijdig en in ieder geval jaarlijks aan de classis.

4. Bij uitzonderlijke omstandigheden kan de classis besluiten tot een buitengewone kerkvisitatie. Dan berust de leiding van de vergadering bij de visitatoren^f.

5. De classis wijst voor iedere gemeente een consulent aan. De taken en werkzaamheden van de consulent zijn beschreven in een door de generale synode vastgestelde regeling^g.

Toelichting bij artikel 44 – Kerkvisitatie en consulent

a. De DKO van 1619 ging kennelijk uit van een permanent college van visitatoren, zoals dat ook het geval is bij artikel 48 en 49. Dit is in de loop van de tijd echter weggesleten. Bij de herziening van 2021 is besloten weer terug te gaan naar deze bredere invulling van de taak van de kerkvisitatoren. Zij kunnen in de periode tussen de gebruikelijke visitaties de kerkenraden met raad en daad bijstaan. Visitatoren treden niet op als superintendenten of als kerkelijke machthebbers, maar als broeders. Broederlijk vermaan en (onpartijdig en wijs) adviseren zijn hun belangrijkste bevoegdheden. Zij beschikken niet over het recht om beslissingen te nemen. Dat is onvermijdbaar met één van de belangrijke uitgangspunten van het gereformeerd kerkrecht: de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. Visitatoren zijn geen hiërarchisch meerderen van de kerkenraad. Zij mogen zich niet zonder noodzaak indringen in interne zaken van de gemeente en beleid van de kerkenraad. Het college van visitatoren bestaat uit classis-predikanten (zo mogelijk) en enige ouderlingen.

b. Het college van visitatoren draagt er zorg voor dat de reguliere kerkvisitaties één keer per twee of drie jaar plaats hebben.

Taak en werkwijze van de reguliere visitatie zijn beschreven in het visitatiereglement zoals vastgesteld door de Synode van 17 juni 2009, aangevuld met de bijlage 'Beoordeling financiële administratie en naleving adviesrichtlijnen', zoals geaccordeerd door de Synode van 11 juni 2008. Die beoordeling van de financiële administratie is ook van belang in het licht van de ANBI-status. De Synode van 9 juni 2021 heeft een aanvullende bepaling in het reglement opgenomen ten aanzien van de aanvraag van de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG).

c. Door deze mogelijkheden te bieden, kan hopelijk worden voorkomen dat moeilijkheden tot een appelzaak leiden. De taak van visitatoren is broederlijk en adviserend van aard.

d. De kerkenraad of de consulent (uitsluitend na bespreking met de kerkenraad) kan een beroep op visitatoren doen.

e. Van deze mogelijkheid kan alleen gebruik worden gemaakt na verkregen toestemming van de kerkenraad of de consulent (na bespreking met de kerkenraad).

f. Naast het onder d vermelde kan de classis in geval van bijzondere moeilijkheden bij wijze van uitzondering besluiten een buitengewone kerkvisitatie te houden. Ook bij deze bijzondere vorm van kerkvisitatie moet het handelen van de visitatoren gericht zijn op het welzijn, het behoud en de opbouw van de gemeente en is de visitatie geen machtsuitoefening. In deze uitzonderlijke situaties kan de classis aan de kerkvisitatoren een uitgebreider mandaat verlenen. Het doel, de inhoud en de begrenzing van dat specifieke mandaat worden door de classis uitdrukkelijk geformuleerd. Er kan in dergelijke bijzondere

situaties door de classis voor specifiek omschreven doelen beslissingsbevoegdheid worden toegekend.

g. Wanneer er onvoldoende of geen predikanten binnen een classis werkzaam zijn, draagt de classis zorg voor de benoeming van hulpconsulenten uit een andere classis. Taken en werkzaamheden van de (hulp-)consulent staan beschreven in de door de Synode van 9 juni 2021 vastgestelde Regeling inzake taken en bevoegdheden van de consulent.

Artikel 45 – Zorg voor acta en archief van meerdere vergaderingen

De meerdere vergadering wijst een archiefhoudende gemeente aan^a. Deze gemeente draagt zorg voor een archief van die meerdere vergadering, dat voldoet aan de door de generale synode vastgestelde regeling.

Toelichting bij artikel 45 – Zorg voor acta en archief van meerdere vergaderingen

a. Ook in de situatie dat het archief wordt ondergebracht bij een kerkelijk bureau, blijven de kerkelijke vergaderingen verantwoordelijk voor hun archieven. Hiertoe wordt een archiefbewarende gemeente aangewezen.

Het archief bevat de acta, notulen, maar ook alle stukken, verslagen, notities, enzovoort, die op de vergaderingen gediend hebben. De scriba's van de meerdere vergaderingen hebben het beheer over het dynamisch (recent) archief totdat dit kan worden overgebracht naar de daartoe aangewezen archiefbe-

*waarplaats (bestemd voor het semi-statisch en statisch archief).
De synode kan hierover nadere regels stellen.*

Artikel 46 – Instructies voor meerdere vergaderingen

Instructies^a die in de meerdere vergaderingen worden behandeld, worden pas opgesteld nadat de besluiten van de voorgaande meerdere vergadering verspreid zijn. Dit om te voorkomen dat hetgeen afgehandeld is, niet opnieuw wordt voorgesteld^b. Uitzondering hierop is mogelijk wanneer sprake is van nieuwe feiten of als dit anderszins noodzakelijk wordt geacht. De instructies worden tijdig gezonden aan de roepende kerk, zodat ze een plaats krijgen op de agenda^c.

Toelichting bij artikel 46 – Instructies voor meerdere vergaderingen

a. Instructies zijn schriftelijke verklaringen waarin punten zijn vermeld die de afvaardigende vergadering in de meerdere vergadering ter sprake wil brengen, om daarover advies te geven of daarin te beslissen.

b. Volgens de zogenoemde ‘ne bis in idem’-regel mag eenzelfde zaak niet nogmaals op een volgende vergadering van dezelfde classis of synode aan de orde gesteld worden, tenzij er sprake is van nieuwe, belangrijke aspecten die eerder niet bekend waren. Kerkenraden en classes gaan, voordat ze een punt ter bespreking willen indienen, dus eerst na of al niet eerder over de voor te stellen zaak een besluit is genomen.

Wel is het mogelijk, langs de kerkelijke weg (dus via kerkenraad

en classis naar de synode), een gravamen of bezwaar(schrift) in te dienen tegen een uitspraak in een door het kerkverband aanvaard belijdenisgeschrift of tegen een door de synode gegeven verduidelijking van de leer.

c. Een kerkenraad dient deze punten tijdig in bij een classis, een classis bij de synode. Hierbij mag geen meerdere vergadering overgeslagen worden.

De instructies worden tijdig toegezonden aan de roepende kerk, die ze vervolgens toezendt aan de afgevaardigden.

Artikel 47 – Particuliere synode

Gewoonlijk komen de tot het ressort van een particuliere synode^a behorende classes jaarlijks samen. Als daar noodzaak toe is, wordt deze vergadering vervroegd of wordt een extra vergadering belegd. Tot deze synode worden uit iedere classis vier predikanten en vier ouderlingen afgevaardigd^b. Bij het sluiten van de particuliere synode wordt een roepende kerk aangewezen, die de opdracht heeft om de volgende vergadering van die particuliere synode samen te roepen^c.

Toelichting bij artikel 47 – Particuliere synode

a. Zoals reeds bij artikel 29 is toegelicht, vormt in de huidige situatie de particuliere synode tevens de generale synode en omgekeerd. Mutatis mutandis heeft dit artikel betrekking op de jaarlijks te houden synode. De leden drie en vier van artikel 50 zijn van overeenkomstige toepassing. Zie verder de toelichting bij artikel 50.

b. Als een classis daartoe niet voldoende predikanten heeft, worden ouderlingen in hun plaats afgevaardigd.

c. Zie voor de toegankelijkheid van de vergadering van de synode de toelichting bij artikel 29, sub b.

Artikel 48 – Onderhouden van contact tussen particuliere synoden

Iedere particuliere synode houdt correspondentie^a met de andere particuliere synoden op zodanige wijze als men het meest nuttig acht voor het welzijn van het kerkelijke leven. De particuliere synode wijst hiertoe een aantal deputaten aan.

Toelichting bij artikel 48 – Onderhouden van contact tussen particuliere synoden

a. Een particuliere synode houdt contact met de andere particuliere synoden via door haarzelf benoemde ‘deputaten ex artikel 48 DKO’ (of een van hen). Deze deputaten bezoeken de vergaderingen van de andere particuliere synoden. Ze hebben een adviserende stem.

In de huidige situatie kennen de Gereformeerde Gemeenten in Nederland slechts één synode. Hierdoor is dit artikel thans niet van toepassing.

Artikel 49 – Deputaten van de particuliere synode

De particuliere synode^a wijst een aantal deputaten aan die tot taak^b hebben om de verschillende classes die zich binnen haar gebied bevinden in alle voorvallende moeilijkheden met advies

bij te staan, opdat goede eenheid, orde en zuiverheid van de leer behouden en bestendig worden. Ook is het hun taak opzicht te hebben op de examens van de aankomende predikanten, te adviseren bij losmaking van een predikant van zijn gemeente en bij de emeritaatsverlening. De deputaten brengen van al hun handelingen aan de synode rapport uit en geven hier desgevraagd een toelichting op. Zij zijn pas van hun opdracht ontslagen als de particuliere synode hen daarvan ontslaat.

Toelichting bij artikel 49 – Deputaten van de particuliere synode

a. De toevoeging ‘particuliere’ is in de huidige situatie niet van toepassing. Zie verder de toelichtingen bij de artikelen 29 en 47.

b. Het is de taak van ‘deputaten ex artikel 49 DKO’ om binnen hun particuliere synode bijstand te verlenen bij:

- het examineren van kandidaten die een beroep hebben aangenomen naar een gemeente binnen het ressort van de classis (artikel 4);*
- toelating van een predikant uit een ander kerkverband (artikel 5);*
- de overkomst van predikanten (artikel 9);*
- losmaking van een predikant en het weer in dienst treden van een losgemaakte predikant (artikel 11);*
- bij de overgang van een predikant naar een andere staat des levens (artikel 12);*
- emeritering van een predikant (zie de toelichting bij artikel 13);*
- het elders preken door predikanten die door omstandigheden niet meer in de eigen gemeente voorgaan (artikel 15);*
- afzetting van een predikant en het weer in dienst nemen*

van een afgezette predikant (artikel 79).

In al deze gevallen dient een classis de aangewezen deputaten te hulp te roepen.

Artikel 50 – Generale synode

1. De generale synode wordt gewoonlijk eens in de drie jaar gehouden^a, behalve wanneer er een dringende noodzakelijkheid is om die tijd te bekorten^b.
2. Naar deze synode worden uit elke particuliere synode vijf predikanten en vijf ouderlingen afgevaardigd. De roepende kerk doet tijdig mededeling van tijd, plaats en agenda en treft de nodige voorbereidingen.
3. Wanneer de roepende kerk verzocht wordt de generale synode eerder bijeen te roepen, legt de roepende kerk deze vraag voor aan haar classis. De classis beraadslaagt daarover, daarin bijgestaan door deputaten ex artikel 49 DKO. De roepende kerk neemt, gehoord het advies van classis en deputaten, een beslissing^c.
4. Bij het sluiten van de generale synode wordt een roepende kerk aangewezen, die de opdracht heeft om de volgende vergadering van de generale synode samen te roepen.

Toelichting bij artikel 50 – Generale synode

a. In de huidige situatie kennen de Gereformeerde Gemeenten in Nederland slechts één synode, die jaarlijks vergadert. Hierdoor zijn alleen de leden drie en vier van dit artikel relevant.

Zie verder de toelichtingen bij de artikelen 29 en 47.

b. Zie voor de openbaarheid van de synodale vergadering de toelichting bij artikel 29b.

c. Indien er een dringende noodzaak bestaat om de synodevergadering uit te stellen, wordt gehandeld naar analogie van de in lid 3 beschreven procedure. Indien dat gelet op de korte tijd of het niet kunnen houden van een classisvergadering onmogelijk is, neemt de roepende kerk een beslissing, nadat zij hierover deputaten ex artikel 49 DKO heeft gehoord.

Artikel 50a – Deputaatschappen

1. De generale synode heeft de bevoegdheid om deputaatschappen in te stellen en deze een omschreven mandaat te geven^a. De leden van deze deputaatschappen worden elke drie jaar door de generale synode benoemd.
2. De generale synode kan, indien daartoe naar haar oordeel ter bevordering van een geordend kerkelijk leven en ten behoeve van het goed functioneren in het rechtsverkeer aanleiding bestaat, bestaande deputaatschappen als zelfstandige onderdelen met rechtspersoonlijkheid erkennen en nieuwe als zodanig oprichten.
3. Deze erkenning of instelling van een zodanig zelfstandig onderdeel dient vergezeld te gaan van de vaststelling van een reglement^b, waarin in ieder geval de volgende zaken zijn opgenomen:
 - naam, doel en mandaat van het deputaatschap;
 - de wijze van benoeming van de deputaten door de generale synode;
 - de bevoegdheid van het deputaatschap om deel te nemen aan

- het rechtsverkeer, waarbij alle rechtshandelingen dienen te passen binnen het door de generale synode verleende mandaat;
- het toezicht van de generale synode op het beleid van het deputaatschap;
 - de wijze van verantwoording aan de generale synode^c;
 - de wijziging van het reglement;
 - de ontbinding van het deputaatschap door de generale synode.

Toelichting bij artikel 50a – Deputaatschappen

a. Zoals bij de artikelen 29 en 47 is toegelicht, vormt in de huidige situatie de particuliere synode tevens de generale synode en omgekeerd. Mutatis mutandis heeft dit artikel betrekking op de jaarlijks te houden synode. Het betekent ook dat de leden van deze deputaatschappen jaarlijks door de synode worden benoemd, tenzij er sprake is van een afwijkend rooster van aftreden.

b. De Synode van 10 juni 2015 heeft een modelreglement voor deputaatschappen en de reglementen voor ingestelde deputaatschappen vastgesteld.

c. De deputaatschappen doen op de vergadering van de synode door middel van een rapport verslag van hun werkzaamheden. Financiële verslaglegging vindt plaats over het verstreken boekjaar. Inhoudelijke verslaglegging heeft betrekking op de periode sinds de vorige synodevergadering.

Artikel 51 – Correspondentieband

1. De generale synode bevordert het aangaan en onderhouden van een correspondentieband met kerken in het binnen- en buitenland waarmee overeenstemming bestaat in leer, leven en kerkregering.

2. Deze correspondentieband kan bestaan uit het wederzijds aanvaarden van elkaars attestaties en het wederzijds aanvaarden van elkaars predikanten^a.

Toelichting bij artikel 51 – Correspondentieband

Zie de toelichting bij artikel 29.

a. Kerkelijke correspondentie is een bepaalde vorm van gemeenschap tussen kerkverbanden, die in leer en leven met elkaar overeenstemmen. De correspondentieband kan verschillend van inhoud zijn: bijvoorbeeld het aanvaarden van elkaars attestaties of het aanvaarden van elkaars predikanten. De correspondentieband kan ook beperkter zijn. Het kan gaan om kerkverbanden in verschillende landen (bijvoorbeeld tussen de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en de Reformed Congregations in North America [RCNA]). Met laatstgenoemd kerkverband bestaat een volledige correspondentieband.

Artikel 52 – Niet meer van toepassing

Dit artikel is niet meer van toepassing^a.

Toelichting bij artikel 52 – Niet meer van toepassing

a. Dit artikel handelde over de omgang met de Waalse kerken. Dit is nu niet meer van toepassing.

DE LEER, DE SACRAMENTEN EN ANDERE PLECHTIGE KERKELIJKE HANDELINGEN

Artikel 53 – Ondertekening van formulieren door ambtsdragers

Ambtsdragers ondertekenen bij hun ambtsaanvaarding het door de generale synode vastgestelde ondertekeningformulier^a. Ambtsdragers die dat weigeren, worden vanwege die daad in hun ambtelijk werk door de kerkenraad of de classis geschorst^b, tot de tijd dat zij daarin volledige openheid hebben gegeven. Indien zij bij hun weigering blijven, worden zij geheel van hun ambtelijke dienst afgezet.

Toelichting bij artikel 53 – Ondertekening van formulieren door ambtsdragers

a. In het ondertekeningformulier is ook de geheimhoudingsplicht opgenomen.

b. De schorsing van ouderlingen en diakenen gebeurt in dit geval door hun kerkenraad. De schorsing van een predikant gebeurt door de classis.

Artikel 54 – Ondertekening van formulieren door onderwijzers

De kerkenraad bevordert dat onderwijsgevenden de Drie Formulieren van Enigheid ondertekenen en hun werk en leven hiernaar inrichten^a.

Toelichting bij artikel 54 – Ondertekening van formulieren door onderwijzers

a. De ondertekening van de Drie Formulieren van Enigheid

door leerkrachten was destijds een zaak voor de kerk. Nu is dit een zaak van het betrokken schoolbestuur, dat dit veelal regelt in de akte van benoeming. Wel ligt er een taak voor de kerk om deze ondertekening te bevorderen.

Artikel 55 – Niet meer van toepassing

Dit artikel is niet meer van toepassing^a.

Toelichting bij artikel 55 – Niet meer van toepassing

a. Dit artikel handelde over de censuur van boeken, ofwel over het toezicht op nieuw te verschijnen boeken. Vanaf het begin bleek echter de handhaving van dit artikel moeilijk uitvoerbaar. Later is het geheel buiten werking geraakt. Wezenlijk is dat gemeenteleden ook in woord en geschrift handelen naar Gods Woord en de daarmee overeenstemmende belijdenisschriften. Waar mogelijk bevorderen de ambtsdragers dit en proberen invloeden tegen te gaan van wat hiermee strijdig is. Ook in deze dingen dient alles te staan in het licht van de eer van de Naam des Heeren en de opbouw van de kerk.

Artikel 56 – Bediening van de Heilige Doop

Het verbond van God wordt aan de kinderen van de christenen^{a-c} met de Heilige Doop bezegeld, zo spoedig als de bediening daarvan mogelijk is. Dit vindt plaats in de openbare samenkomst van de gemeente, wanneer Gods Woord gepredikt wordt^d.

Toelichting bij artikel 56 – Bediening van de Heilige Doop

a. De aanvraag tot de doop vindt plaats tijdens een door de kerkenraad geleide doopzitting, waarbij de doopouders op pastorale wijze worden gewezen op de betekenis van de Heilige Doop.

b. Geadopteerde kinderen uit niet-christelijke ouders kunnen pas gedoopt worden nadat ze onderwijs hebben ontvangen en volwassen zijn geworden volgens het besluit van de Synode van 17 juni 2009, waarbij het eerder ingenomen standpunt van de Dordtse Synode 1618-1619 en van de Particuliere Synode van 11 juni 1975 is gehandhaafd.

c. Pleegkinderen kunnen gedoopt worden als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- Het pleegkind is geboren uit christelijke ouders;
- De pleegzorg is geregeld door de Nederlandse wet;
- Het hulpverleningsplan geeft aan dat het pleegkind tot aan zijn volwassenheid blijft in dit pleeggezin;
- Een christelijke opvoeding is verzekerd.

d. Een elders ontvangen doop wordt als wettig erkend:

- Als deze is bediend door een door dat kerkverband geordende ambtsdrager;
- Als deze is bediend in de Naam van de Drie-enige God;
- Als het geen nooddoopt was.

Dit zijn de oorspronkelijke criteria die nog steeds worden gehanteerd. Terughoudendheid is vereist bij het toevoegen van andere/nieuwe elementen. Dat is zeker het geval als die

elementen niet duidelijk, objectiefkenbaar en steeds (achteraf) toetsbaar zijn.

Artikel 57 – Doopouders

De kerkenraad bevordert^a dat doopouders zelf^b het kind ten doop houden.

Toelichting bij artikel 57 – Doopouders

a. Een uitzondering kan bijvoorbeeld zijn dat grootouders het kind ten doop houden als de moeder nog dooplid is.

b. Dit houdt in dat er, in tegenstelling tot vroeger, geen rol meer is weggelegd voor peetouders en getuigen.

Artikel 58 – Gebruik van de formulieren bij de Heilige Doop

De predikant gebruikt bij het dopen, zowel van de jonge kinderen^a als van de volwassenen, de gebruikelijke formulieren^b.

Toelichting bij artikel 58 – Gebruik van de formulieren bij de Heilige Doop

a. De Generale Synode van 1919 besloot dat de kinderdoop wordt bediend aan kinderen tot de leeftijd van 14 jaar, waarbij voor kinderen tussen de 7 en 14 jaar voorafgaand onderzoek plaats zal vinden naar hun bekendheid met de 'allereerste gronden der Christelijke Religie'. Vanaf de leeftijd van 14 jaar wordt de doop pas bediend na aflegging van de geloofsbelijdenis, met gebruikmaking van het formulier van de volwassendoop.

b. Dit betreft het formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen der gemeente, en het formulier om de Heilige Doop te bedienen aan volwassen personen.

Artikel 59 – Doop van volwassenen en het Heilig Avondmaal

Volwassenen worden door de doop in de christelijke gemeente ingelijfd en als lidmaten van de gemeente aanvaard. Zij zijn daarom schuldig het Heilig Avondmaal te gebruiken, zoals zij bij hun doop beloven.

Toelichting bij artikel 59 – Doop van volwassenen en het Heilig Avondmaal

De kerk mag nooit van deze plicht ontslaan. Bij onverschilligheid zal er dan ook niet gedoopt mogen worden. Wanneer men vanwege geestelijke bekommerning niet aankomt, mag de kerk dit niet wettigen, maar wel dulden. Dit laat onverlet dat er, naar artikel 61, bij de toelating tot het Heilig Avondmaal sprake moet zijn van een vrome levenswandel.

Artikel 60 – Doopregister

De namen van de gedoopten en van de ouders, evenals de datum van de doop, worden blijvend vastgelegd in een doopregister^a. Een op schrift gestelde versie van dit register blijft steeds bewaard^b.

Toelichting bij artikel 60 – Doopregister

a. Vanuit het doopregister kan een doopbewijs gegeven worden als een dooplid wil overgaan tot een ander kerkverband. Er is

duis geen sprake van een zogenoemde doopattestatie. (Evenzo kan aan belijdende leden die naar een ander kerkverband vertrekken geen attestatie worden verstrekt, maar wel een bewijs van lidmaatschap.)

b. Doopleden die volwassen zijn geworden en zonder goede reden niet meer ter kerke komen, moeten op den duur geacht worden zichzelf metterdaad aan de kerkelijke gemeenschap onttrokken te hebben. Dit wordt vastgesteld door de kerkenraad en door hen schriftelijk meegedeeld aan die doopleden. Daaraan moet een geruime periode van zo mogelijk persoonlijk vermaan en schriftelijk vermaan voorafgaan.

Artikel 61 – Toelating tot het Heilig Avondmaal

Men laat niemand tot het Avondmaal des Heeren toe dan degene die belijdenis van de gereformeerde religie heeft gedaan, en daarnaast een getuigenis heeft van een vrome levenswandel. Zonder dit getuigenis worden ook degenen die uit zustergemeenten komen, niet toegelaten^a.

Toelichting bij artikel 61 – Toelating tot het Heilig Avondmaal

a. Het is een goede gewoonte dat kort na een eerste avondmaalsgang een huisbezoek wordt afgelegd.

Artikel 62 – Wijze van avondmaalsbediening

Iedere gemeente houdt op zodanige manier bediening van het Avondmaal als zij oordeelt dat het meest tot stichting dient, met dien verstande dat de uitwendige plechtigheden die in Gods

Woord worden voorgeschreven, niet gewijzigd worden en dat alle bijgeloof wordt vermeden. Na het beëindigen van de predicatie en de publieke gebeden, wordt het Avondmaalsformulier gelezen^a.

Toelichting bij artikel 62 – Wijze van avondmaalsbediening

a. Het Avondmaalsformulier dient in zijn geheel gelezen te worden tijdens de avondmaalsdienst.

Artikel 63 – Regelmatige avondmaalsbediening

Het Avondmaal des Heeren wordt bediend volgens de instellingswoorden van Christus; het is stichtelijk wanneer dit eens in de drie of vier maanden gebeurt^{a-b}. Het Avondmaal wordt alleen bediend in een eredienst.

Toelichting bij artikel 63 – Regelmatige avondmaalsbediening

a. In vacante gemeenten kan dat veelal niet meer dan een- of tweemaal per jaar zijn.

b. De oude DKO spreekt van Paasdag, Pinksterdag en Kerstdag. Dit is nu weggelaten wegens de huidige praktijk. Het blijft uiteraard wel mogelijk dit op die dagen te doen op plaatsen waar dit gebruik is.

Artikel 64 – Kerkdiensten

1. Op de zondag worden in ieder geval twee diensten gehouden.
2. Avonddiensten in de week zijn in veel plaatsen tot geestelijk welzijn. Elke kerkenraad handelt daarin zoals dat het meest tot

het geestelijk welzijn van de gemeente dient.

Artikel 65 – Kerkelijke begrafenissen

Het houden van lijkpredicaties^a is niet geoorloofd. Bij een begravenis wordt, op verzoek van de familie, een sobere bijeenkomst gehouden, waar onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad vanuit het Woord gesproken wordt. Dit is geen eredienst^b.

Toelichting bij artikel 65 – Kerkelijke begrafenissen

a. Lijkpredicaties werden gehouden in kerkdiensten ter herdenking van de overledene. De reformatie wilde ze afschaffen, omdat in deze lijkdiensten vaak de overledene centraal stond en het gevaar bestond dat de gemeente de gebeden zou blijven beschouwen als het gebed voor de dode, zoals dit in de roomse kerk werd gedaan.

Het artikel ziet niet op het zogenaamde ‘rouw in de kerk brengen’, wat in sommige gemeenten gebruikelijk is.

b. De onder ons gebruikelijke ‘rouwdiensten’ zijn geen ambtelijke diensten, maar zijn bijeenkomsten op verzoek van de familie. Daarom is er geen ouderling van dienst, die de predikant aan het begin en het eind een hand geeft, en wordt er geen votum en zegen uitgesproken. Wel heeft de kerkenraad de leiding over deze bijeenkomst en draagt hij daarmee de verantwoordelijkheid.

Artikel 66 – Bid- en dankdagen

1. Jaarlijks wordt er een biddag en een dankdag gehouden, waar de tijdsomstandigheden een plaats hebben in de prediking en de gebeden.

2. Daarnaast kan de kerk^a in zware tijden van oorlog, epidemie,

vervolging, geestelijke nood en andere rampspoed, vasten- en biddagen beleggen^b. De kerk kan de overheid verzoeken hieraan medewerking te verlenen.

Toelichting bij artikel 66 – Bid- en dankdagen

a. Tot 1795 (toen de verhouding van overheid en kerk ingrijpend gewijzigd werd) schreef de overheid vasten- en biddagen uit. Daarna werd dit in het algemeen een zaak van de kerk.

b. Dit betreft nu de jaarlijkse bid- en dankdagen voor gewas en arbeid.

Artikel 67 – Christelijke feestdagen

De gemeenten onderhouden naast de zondag ook de Kerstdag, Pasen en Pinksteren, mét – waar dat gebruikelijk is – de daarop volgende dag, alsmede de Goede Vrijdag en de dag van de hemelvaart van Christus^a.

Toelichting bij artikel 67 – Christelijke feestdagen

a. Reformatoren als Calvijn en de puriteinen en independenten in Engeland hadden bezwaar tegen deze kerkelijke feestdagen, omdat ze niet gebaseerd waren op een voorschrift in de Bijbel en omdat het gevaar groot was dat deze dagen aanleiding gaven tot losbandigheid. De overheid wilde echter dat de kerkelijke synoden aan de instelling van de feestdagen vasthielden: het volk wilde de feestdagen in de week niet missen.

Hoewel door de oude Gereformeerde Kerk de Goede Vrijdag niet als kerkelijke feestdag werd erkend, is het onder ons ge-

bruikelijk geworden aan dit heilsfeit aandacht te schenken door het houden van een kerkdienst.

Artikel 68 – Catechismusprediking

De kerkenraden dragen er zorg voor dat op de zondagen, gewoonlijk in de namiddagdienst, de samenvatting van de christelijke leer volgens de Heidelbergse Catechismus wordt uitgelegd, waarbij men de indeling volgt die de catechismus zelf aangeeft, zodanig dat deze jaarlijks kan beëindigd worden^a.

Toelichting bij artikel 68 – Catechismusprediking

a. Hierbij wordt aanbevolen dat kerkenraden en predikanten die voorgaan in de vacante gemeenten zich ook zoveel mogelijk aan deze regel houden.

Artikel 69 – Zingen van psalmen en gezangen in de eredienst

In de gemeenten worden alleen de 150 Psalmen gezongen^a en de zogenoemde ‘Enige Gezangen’^b. Alle andere gezangen^c worden geweerd.

Toelichting bij artikel 69 – Zingen van psalmen en gezangen in de eredienst

a. Met grote nadruk stelde Calvijn dat in de kerk alleen psalmen mochten worden gezongen, omdat de Psalmen in de Schrift door God zijn geïnspireerd: alleen bij de psalmen zijn we er zeker van dat God ons de woorden in de mond legt. Wat wij in de kerk zingen, moet van God ontvangen zijn. De ge-

meenten zingen vanuit de berijming van 1773 of van Datheen.

b. De in dit artikel genoemde ‘Enige Gezangen’ werden geaccepteerd, omdat ze direct in de Schrift vermeld zijn (wat betreft de geloofsbelijdenis: omdat deze zakelijk geheel op de Schrift berust). De Avondzang (vertaling van een aan Ambrosius toegeschreven hymne) en Morgenzang zijn steeds door drukkers gehandhaafd en zo in de kerkelijke praktijk gehandhaafd.

Het gezang ‘O God, Die onze Vader bist’ is een door J. Utenhove (1520-1565, ouderling in de Nederlandse vluchtelingengemeente in Londen) opgesteld kort, gezongen gebed voor de preek.

c. De praktijk heeft geleerd dat met het zingen van diverse gezangen nogal eens van de Schrift afwijkende gevoelens of een onschriftuurlijke geloofsbeleving gepropageerd worden.

Artikel 70 – Kerkelijk huwelijk

1. Een voor de burgerlijke overheid gesloten huwelijk^a wordt in een eredienst, na de prediking van het Woord, kerkelijk bevestigd^b door gebruik van het daartoe bestaande huwelijksformulier.
2. Overeenkomstig Gods Woord wordt een huwelijk door de kerk beschouwd als een voor de burgerlijke overheid op Bijbelse gronden gesloten huwelijk tussen één man en één vrouw, naar de zin van de instelling voor het leven aangegaan.

Toelichting bij artikel 70 – Kerkelijk huwelijk

a. Hiermee is, in afwijking van de roomse visie, gesteld dat

de eigenlijke huwelijksluiting een taak is van de burgerlijke overheid. De predikant die een huwelijk bevestigt, dient zich er vooraf van te overtuigen dat het huwelijk reeds gesloten is voor de overheid. Dat gebeurt door het inzien van het trouwboekje dan wel een ander schriftelijk bewijs van het pas getrouwde echtpaar.

b. Pas na deze huwelijksluiting kan de kerkelijke bevestiging plaatsvinden. Het gebruik van de term ‘kerkelijke inzegening’ (in plaats van: kerkelijke bevestiging) dient vermeden te worden. Het huwelijk is namelijk reeds heilig als dit voor de overheid en naar de regel van de Schrift gesloten is. In de kerk wordt Gods zegen over het inmiddels gesloten huwelijk gevraagd. De kerk neemt de gehuwden als echtpaar op in de gemeente.

DE CHRISTELIJKE CENSUR EN DE KERKELIJKE VERMANING

Artikel 71 – Censuur over de leden

De kerkelijke vermaningen en tuchtmaatregelen zijn noodzakelijk om de zondaar met de gemeente en zijn naaste te verzoenen, en de ergernis uit de gemeente van Christus weg te nemen. De kerkelijke tucht is geestelijk en ontslaat niet van de burgerlijke rechtspraak. De kerkelijke tuchtuitoefening vindt plaats overeenkomstig de hierna volgende artikelen van de kerkorde.

Artikel 72 – Toepassing van de regel van Matthéüs 18 bij verborgen zonden

Wanneer iemand zondigt tegen de zuiverheid van de leer of de vroomheid van de levenswandel, en dit is een verborgen zonde die geen openbare ergernis gegeven heeft, dan wordt de regel onderhouden die Christus voorschrijft in Matthéüs 18^a.

Toelichting bij artikel 72 – Toepassing van de regel van Matthéüs 18 bij verborgen zonden

a. Zie de kanttekening bij Matthéüs 18:15.

Artikel 73 – Stilzwijgen bij berouw bij verborgen zonden

De verborgen zonden^a waarvan de zondaar berouw heeft, nadat hij door één persoon afzonderlijk of door twee of drie getuigen vermaand is, worden niet voor de kerkenraad gebracht.

Toelichting bij artikel 73 – Stilzwijgen bij berouw bij verborgen zonden

a. Het is ook mogelijk dat de verborgen zonden alleen tegenover de predikant beleden worden.

Artikel 74 – Melding bij de kerkenraad

Wanneer iemand over een verborgen zonde door twee of drie personen in liefde is vermaand, maar daaraan geen gehoor geeft of op een andere wijze een openbare zonde heeft bedreven, dan wordt dit aan de kerkenraad bekend gemaakt.

Artikel 75 – Openbare verzoening bij ernstige zonden

Van al dergelijke zonden, die vanwege hun aard openbaar zijn

of door verachting van de kerkelijke vermaningen openbaar geworden zijn, moet de verzoening – wanneer men betrouwbare tekenen van boetvaardigheid ziet – in het openbaar plaatsvinden. Dit gebeurt op een zodanige wijze als tot de meeste stichting van de gemeente dient, zulks naar het oordeel van de kerkenraad^{a-b}.

Toelichting bij artikel 75 – Openbare verzoening bij ernstige zonden

a. Als een lid dat vermaand is of onder censuur is geplaatst vanwege ernstige zonde, schuldbelijdenis wil doen en inmiddels van een andere gemeente lid is, dient dit te gebeuren in overleg met de kerkenraad die de censuur heeft uitgesproken.

b. Bij verhuizing van een gecensureerd lid naar een andere gemeente dient de censuur op de attestatie vermeld te worden (met mededeling hiervan aan de gecensureerde). Maar eerst dient de kerkenraad betrokkene te vermanen om schuldbelijdenis te doen, zodat een blanco attestatie afgegeven kan worden.

Artikel 76 – Kerkelijke vermaning en afsnijding

1. Wie hardnekkig de vermaning van de kerkenraad^a verwerpt^b, wordt, evenals degene die een openbare of een anderszins ernstige zonde gedaan heeft, afgehouden van de sacramenten.
2. Indien hij, na zijn afhouding en na verschillende vermaningen, geen tekenen van boetvaardigheid vertoont, kan de kerkenraad ten slotte de uiterste maatregel nemen, namelijk de afsnijding, waarbij men het formulier volgt dat daartoe naar het Woord van God is opgesteld.

De afsnijding gebeurt pas na advies van de classis^c.

Toelichting bij artikel 76 – Kerkelijke vermaning en afsnijding

- a. De kerkelijke vermaning kent verschillende onderdelen:
- het onderlinge broederlijke vermaan van gemeenteleden;
 - het vermaan tijdens ambtelijke bezoeken;
 - de zogenoemde stille censuur;
 - de afsnijding in drie trappen.

Daarnaast bestaat er een tijdelijke maatregel tijdens een onderzoek: de enkelvoudige afhouding van het avondmaal. Zie voor een verdere beschrijving hoofdstuk 9 over de kerkelijke tucht in dit boek.

b. Het gaat hier om de stille censuur.

c. Dit advies van de classis is zwaarwegend. Voor de uitvoering hiervan dient artikel 77 gevolgd te worden.

Artikel 77 – Afsnijding in drie trappen

1. Voordat de kerkenraad tot afsnijding overgaat, maakt hij aan de gemeente de hardnekkigheid van de zondaar openlijk bekend. Daarbij wordt aangegeven tegen welk gebod van Gods heilige wet de zonde is bedreven en de ijver die men bij hem heeft aangewend in het bestraffen, de menigvuldige vermaningen en het afhouden van de sacramenten.
2. De afsnijding gebeurt in drie stappen (trappen). Bij de bekendmaking van de eerste trap wordt de naam van de zondaar niet genoemd, opdat hij nog enigszins ontzien worde. Bij de bekendmaking van de tweede trap wordt (na advies van de classis) ook zijn naam bekend gemaakt. Bij de bekendmaking van de derde trap geeft men de gemeente te kennen dat men hem,

behalve wanneer hij zich bekeert, van de gemeenschap van de kerk zal uitsluiten. Dit opdat zijn afsnijding, als hij hardnekkig blijft, met approbatie van de gemeente plaatsvindt. De gemeente wordt opgeroepen voor hem te bidden en – bij de tweede en derde trap – hem aan te spreken.

3. De tijd tussen de verschillende trappen staat ter beoordeling van de kerkenraad.

Artikel 78 – Wederopneming in de gemeente

1. Wanneer iemand die met de ban is afgesneden van de gemeente, zich in een weg van boetvaardigheid weer met de gemeente wil verzoenen, moet dat aan de gemeente bekend gemaakt worden.
2. Dan kan hij in het openbaar met belijdenis van zijn bekering weer opgenomen worden, tenzij daartegen wettige bezwaren worden ingebracht.
3. Er wordt gebruik gemaakt van het desbetreffende formulier.

Artikel 79 – Censuur over ambtsdragers

1. Wanneer een predikant een openbare, ernstige zonde bedrijft die voor de gemeente schandelijk is, of voor de overheid strafwaardig, wordt hij op grond van een voorafgaand oordeel van de kerkenraad van zijn gemeente, samen met de kerkenraad van een door de classis aangewezen naburige gemeente^a direct geschorst in zijn dienst^b. Over zijn afzetting wordt door de classis geoordeeld met advies van deputaten ex artikel 49 DKO.
2. Betreft het een ouderling of diaken, dan wordt hij direct afgezet op grond van een voorafgaand oordeel van de kerkenraad van zijn gemeente, samen met de kerkenraad van de eerder genoemde door de classis aangewezen gemeente^c.

Toelichting bij artikel 79 – Censuur over ambtsdragers

a. Deze naburige gemeente wordt dus niet gekozen door de kerkenraad van de betrokken gemeente, maar door de classis aangewezen. Het is raadzaam dat de classis hiervoor een verdeling heeft klaarliggen.

b. De tucht heeft direct effect, ook wanneer de ambtsdrager in appel gaat.

c. Wanneer betreffende een ouderling of diaken eerst onderzoek nodig is, kan een ontheffing van (bepaalde) werkzaamheden noodzakelijk zijn. Deze gebeurt door de gezamenlijke kerkenraden.

Artikel 80 – Ernstige zonden die leiden tot censuur over ambtsdragers

Onder de ernstige zonden die het waard zijn om gestraft te worden met schorsing of afzetting van de ambtelijke dienst, zijn deze de voornaamste: valse leer of ketterij, openbare scheurmakerij, openlijke godslastering, het gebruik van ongeoorloofde middelen om een ambt te verkrijgen, trouweloze verlaten van zijn ambtelijke dienst, indringing in de ambtelijke dienst van een ander, meened, echtbreuk, hoererij, diefstal, geweld, telkens weer voorkomende dronkenschap, vechterij, en het op oneerlijke wijze verkrijgen van inkomen. Kortom: alle zonden en ernstige feiten, die de dader voor de wereld eerloos maken en waarvoor een niet-ambtsdrager van de gemeente in aanmerking komt voor de afsnijding^{a-b}.

Toelichting bij Artikel 80 – Ernstige zonden die leiden tot censuur over ambtsdragers

a. In geval van berouw en boetvaardigheid dient er wel verzoening plaats te vinden. Dit houdt echter niet altijd herstel in het ambt in. Men maakt in dit verband wel onderscheid tussen depositio minor, dat is afzetting wegens minder ergerlijke zonden, die ongedaan te maken is en depositio major, dat is afzetting wegens ergerlijke zonden, die onherroepelijk is.

b. Bij eventuele herstelling in het ambt van een gewezen predikant is voorkennis en goedkeuring van deputaten ex artikel 49 DKO vereist. Indien dezen instemmen, kan de classis weer beroepbaar verklaren. Herstelling in het ambt vindt dan plaats na het ontvangen en aannemen van een beroep. Herstel in het ambt is niet aan de orde bij een ouderling of diaken. Hij kan alleen door hernieuwde kandidaatstelling en verkiezing opnieuw ambtsdrager worden.

Artikel 81 – Censura morum of het onderzoek onder de ambtsdragers

De dienaren des Woords, de ouderlingen en de diakenen oefenen onder elkaar de christelijke censuur uit en vermanen elkaar zo nodig broederlijk omtrent de bediening van hun ambt^a. Dit gebeurt in ieder geval voorafgaand aan de bediening van het Heilig Avondmaal^b.

Toelichting bij artikel 81 – Censura morum of het onderzoek onder de ambtsdragers

a. Het artikel spreekt over 'de bediening van hun ambt'. Het

gaat dus om de vraag of de broeders hun ambt op de juiste wijze uitoefenen, naar de norm van de Schrift, de belijdenisgeschriften en de kerkorde. En dus niet om bezwaren die geen betrekking hebben op de ambtsuitoefening, maar bijvoorbeeld op persoonlijke geschillen tussen ambtsdragers. Deze moeten eerder onderling opgelost zijn.

b. Het onderzoek wordt in de kerkenraadsvergadering die voorafgaat aan het Heilig Avondmaal gedaan, onder leiding van de voorzitter. Deze vraagt in een rondvraag ieder of hij wat betreft de bediening van hun ambt iets heeft tegen een van zijn broeders wat de bediening van het Heilig Avondmaal in de weg zou kunnen staan. Als er sprake is van ernstige bezwaren, die niet tijdig opgelost kunnen worden, dient de bediening van het Heilig Avondmaal uitgesteld te worden.

Artikel 82 – Vertrek naar en overkomst uit een andere gemeente

Wie uit de gemeente vertrekt naar een zustergemeente van het kerkverband of naar een gemeente waarmee kerkelijke correspondentie^a bestaat, ontvangt een attestatie^{b-d} – dit is een getuigenis van zijn levenswandel – van de kerkenraad^{e-h}. De attestatie wordt door de preses en de scriba van de kerkenraad ondertekend.

Toelichting bij artikel 82 – Vertrek naar en overkomst uit een andere gemeente

a. Voor de correspondentieband: zie de toelichting bij artikel 51.

b. De attestatie dient enerzijds om de betrokkene in een zustergemeente goede ingang te verschaffen, maar anderzijds

om te bevorderen dat ook in de andere gemeente de tucht ten aanzien van de betrokkene onderhouden wordt. Op de attestatie dient namelijk in een voorkomend geval een van kracht zijnde censuurmaatregel vermeld te worden.

c. De kerkenraad bericht aan de kerkenraad van de zustergemeente in of nabij de nieuwe woonplaats dat een al dan niet blanco attestatie is afgegeven. In het geval van een niet blanco attestatie kan in deze brief een toelichting van de censuurmaatregel gegeven worden. Maar het is ongeoorloofd in deze brief een bezwarende aantekening te vermelden die niet is meegedeeld aan de betrokkene.

d. De attestatie behoort zo spoedig mogelijk bij de kerkenraad van de nieuwe gemeente ingeleverd te worden. Wanneer dit lang geduurd heeft, moet de kerkenraad, voordat de attestatie aanvaard wordt, een onderzoek instellen naar de oorzaak hiervan.

e. De kerkenraad van de nieuwe gemeente dient betrokkene op grond van de attestatie als lidmaat op te nemen.

f. Bij vertrek naar een ander kerkverband kan, als geen attestatie afgegeven kan worden, wel een verklaring van lidmaatschap (of voor doopleden: een doopbewijs) afgegeven worden. Hierin wordt het feit van het lidmaatschap van betrokkene (en van eventuele gezinsleden) vermeld met doopdatum, datum van belijdenis en eventueel de huwelijksdatum.

g. Bij overkomst uit een ander kerkverband wordt belijdenis afgelegd voor de kerkenraad, in beginsel aan de hand van de

belijdenisvragen die Voetius opnam in zijn handboek over het kerkrecht. Zie hiervoor ook artikel 51. Men dient zich immers onder opzicht te stellen van de kerkenraad en daartoe ook een belijdenis af te leggen waarop men aangesproken kan worden. Dit houdt geen oordeel in over een belijdenis die men eerder binnen een ander kerkverband heeft afgelegd.

Ook in dit geval dient de naam van de betrokkene vooraf aan de gemeente ter approbatie meegedeeld te worden.

h. Wanneer de betrokkene binnen het kerkverband vanwaaruit hij vertrekt onder censuur of kerkelijke vermaning staat, mag betrokkene niet aanvaard worden als lid dan nadat onderzoek en, zo mogelijk, verzoening heeft plaatsgevonden.

Artikel 83 – Diaconale hulp aan verhuizende leden

Indien een gemeentelid, dat diaconaal ondersteund wordt, met attestatie verhuist naar een andere gemeente, kan vertrouwelijk mededeling van de ondersteuning gedaan worden aan de diakenen van de gemeente waarheen het betreffende gemeentelid vertrekt^a, mits de betrokkene daarmee heeft ingestemd.

Toelichting bij artikel 83 – Diaconale hulp aan verhuizende leden

a. Zodat de diaconie van een andere gemeente weet dat betrokkene mogelijk ondersteuning nodig heeft.

Artikel 84 – Onderlinge gelijkheid van gemeenten en van ambtsdragers

Geen gemeente voert heerschappij over andere gemeenten, geen predikant over andere predikanten, geen ouderling of diaken over andere ouderlingen of diakenen^a.

Toelichting bij artikel 84 – Onderlinge gelijkheid van gemeenten en van ambtsdragers

a. Dit artikel laat onverlet dat een ambtsdrager zich moet onderwerpen aan de bindende besluiten van zijn kerkenraad en dat kerkenraad en classis zich hebben te onderwerpen aan de bindende besluiten van een meerdere vergadering. Uiteraad blijft hierbij het recht op appel bestaan.

Artikel 85 – Aanvaarding van andere gewoonten in buitenlandse kerken

De buitenlandse kerken^a die in middelmatige dingen een andere gewoonte hebben dan wij, verwerpt men om die reden niet^b.

Toelichting bij artikel 85 – Aanvaarding van andere gewoonten in buitenlandse kerken

a. Het gaat hier om kerken waarmee men een vorm van gemeenschap (correspondentie) onderhoudt of wil gaan onderhouden, omdat er sprake is van eenzelfde leer (wat blijkt in het aanvaarden van dezelfde belijdenisgeschriften) en kerkinrichting.

b. Kerkverbanden uit verschillende landen, die met elkaar gemeenschap onderhouden in de vorm van officieel aanvaarde

correspondentie, bezoeken door middel van deputaten elkaars landelijke synodevergaderingen (waarop ze een adviserende stem hebben) en zenden elkaar de synodale acta toe.

SLOTBEPALING

Artikel 86 – Wijziging van de kerkorde

Deze artikelen die de wettige kerkelijke orde van de gemeenten betreffen, zijn zo vastgesteld en met algemeen akkoord^a aanvaard, dat ze – als het nut van de gemeenten anders eist – mogen en moeten veranderd, vermeerderd of verminderd worden. Het staat echter geen afzonderlijke gemeente, classis of synode vrij om dit te doen. Zij onderhouden deze artikelen, totdat de generale synode anders beslist.

Toelichting bij artikel 86 – Wijziging van de kerkorde

a. De uitdrukking ‘met algemeen akkoord’ is overgenomen uit het oorspronkelijke artikel. Het betekent niet dat allen het steeds met alle artikelen eens moeten zijn, maar de minderheid aanvaardt de zienswijze van de meerderheid. In de 16e eeuw stemde men vaak tweemaal. Eerst om te weten wat het gevoel van de meerderheid was bij de afzonderlijke artikelen. En daarna om het gevoel van de meerderheid ten aanzien van het geheel met algemene stemmen vast te leggen.

HOOFDSTUK 3

APPELREGELING

I. ALGEMENE TOELICHTING

1.1. Appelregeling

Deze appelregeling is een nadere uitwerking van het in artikel 31 van de Dordtse Kerkorde (DKO) neergelegde recht van appel. Na een aantal algemene bepalingen voor de kerkelijke vergaderingen volgt een regeling voor appel bij de classis. Vervolgens zijn bepalingen opgenomen over appel op de synode. Daarmee is een procesregeling opgesteld waarin is opgenomen welke stappen achtereenvolgens moeten worden gezet en welke handelingen bij iedere stap moeten worden verricht. Ten behoeve van hen die met de procedureregels moeten werken, is een ‘stroomschema’ toegevoegd.

De formulering van de bepalingen is toegespitst op de concrete toepassing in bepaalde gevallen. Bij de formulering van de regels is rekening gehouden met de eigen aard van het kerkrecht. Ook is bij de ordening en regeling van zaken onnodige juridisering en gedetailleerdheid vermeden. Het presbyteriale kerkstelsel gaat uit van de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. De aard van het kerkverband brengt echter vervolgens mee dat er opzicht is over elkaar en dat er een correctiemogelijkheid is om onrecht en/of willekeur te voorkomen en wat recht is te bevorderen.

1.2. Wat aan het appel voorafgaat

Deze regeling gaat alleen over het appel en niet over het daaraan voorafgaande bezwaar. Uitgangspunt is dat iemand die bezwaar heeft tegen een beslissing van de kerkenraad eerst bij die kerken-

raad zelf bezwaar indient. Het is niet wenselijk dit deel van de kerkelijke procedure te formaliseren. Essentieel is dat in een persoonlijk contact tussen de bezwaarde en de kerkenraad de gerezen bezwaren worden besproken. Eventueel kunnen daarbij door de kerkenraad de consulent of kerkvisitatoren worden ingeschakeld (zie artikel 44 DKO). Dit zou een appel kunnen voorkomen. Concreet kan gedacht worden aan bezwaren die meer materiële zaken betreffen, zoals de verkoop van het kerkgebouw. Is er één of meer keren diepgaand van gedachten gewisseld en zijn de bezwaren tegen de beslissing van de kerkenraad desondanks niet weggenomen, dan staat tegen die beslissing appel (beroep) open op de classis. In artikel 1 van de appelregeling wordt gedefinieerd wat onder een beslissing wordt verstaan.

In tuchtzaken zijn aan de uiteindelijke beslissing reeds herhaalde gesprekken tussen de kerkenraad en de betrokkene voorafgegaan. In die beslissing wordt dan ook direct de mogelijkheid van appel geboden. Dit kan ook in andere gevallen van toepassing zijn.

1.3. Geestelijk karakter

Een belangrijk onderscheid tussen het wereldlijk recht en het kerkelijk recht is dat het wereldlijk recht juridisch van aard is en het kerkelijk recht een geestelijk karakter heeft.

Regels zijn noodzakelijk. Er moet goede orde in de gemeente van Christus worden onderhouden (artikel 1 DKO). Hoewel in de kerk de liefde bepalend moet zijn, moeten er om der zonden wil ook in de kerk regels worden gesteld. Zoals de apostel Paulus schrijft, is de liefde de vervulling der wet. Wanneer dan ook vanuit de liefde gehandeld wordt, zal dit zijn naar Gods geboden en inzettingen. Beknoptheid in regels is een goed uitgangspunt. Toch moet verwarring en onzekerheid door het ontbreken van duidelijke regels worden voorkomen. Die regels moeten aan bepaalde voorwaarden voldoen.

In de eerste plaats omdat de Schrift ons voorhoudt dat alle dingen eerlijk en met orde (1 Kor. 14:40) en tot stichting (1 Kor. 14:26) moeten geschieden. De kanttekenaren merken bij vers 40 op dat onder 'eerlijk' moet worden verstaan: geschikt 'zodat het een goede gedaante heeft, die betamelijk is aan de christelijke eerbearheid en eenvoudigheid'. Met 'orde' wordt bedoeld: 'zonder verwarring, elk op zijn behoorlijke tijd, beurt, plaats'. Hierdoor wordt het geestelijk karakter van het kerkrecht benadrukt. Dat betekent dat ook de vormgeving van de kerkelijke rechtsgang dat karakter moet vertonen. Ambtelijk handelen vraagt handelen in liefde en bewogenheid, maar vraagt ook om zaken zonder aanzien des persoons te benaderen.

In de tweede plaats is een belangrijke regel dat de kerkelijke rechtsgang met voldoende waarborgen moet zijn omgeven. Dat brengt mee dat de kerkelijke rechtsregels aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen, mede omdat de mogelijkheid bestaat dat deze door de overheid worden getoetst. De kerk wordt weliswaar geregeerd door zijn eigen statuut, maar 'voor zover dit niet in strijd is met de wet'.² Dat vraagt van de kerk om bij het opstellen de nodige zorgvuldigheid te betrachten die in het maatschappelijk verkeer betaamt en daarom zeker ook in de kerk. Tegelijkertijd vraagt het van de kerk om bij de toepassing de eigen kerkelijke regels nauwkeurig in acht te nemen. De vrijheid om eigen regels te hebben schept geen vrijheid om daar op een willekeurige wijze mee om te gaan. In gevallen waarin de noodzaak om af te wijken van algemeen maatschappelijke normen niet duidelijk aanwezig is, moet ze dat dan ook niet doen. Er zijn echter gevallen waarin de kerk een eigen weg moet gaan, vanwege de eigen aard van de kerk, of omdat Gods Woord gebiedt God meer gehoorzaam te zijn dan de mensen.

2. Artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

Dat geldt temeer omdat de kerkelijke rechtsregels, juist vanwege het geestelijke karakter, niet altijd overeenkomen met de normen die in het burgerlijk verkeer worden gehanteerd. De kerk moet zich daarvan wel bewust zijn. Het geestelijk karakter is in het kerkordelijk handelen van wezenlijk belang. Het denken van deze tijd is veelal gericht op het belang, de mening en de vrijheid van het individu. Het Bijbels denken gaat daarentegen juist uit van het gezag van God en de gehoorzaamheid van de mens. Dat is ook de lijn die wordt getrokken in de bevestigingsformulieren van de ambtsdragers en in de vierde vraag (van Voetius) bij het afleggen van openbare belijdenis in de kerkelijke gemeente. Daarin staat de opdracht centraal dat in de gemeente vanuit de ambtelijke leiding ieder de verkregen gaven heeft aan te wenden tot welzijn van de gemeente, van de naaste en mocht het zijn tot de eer van God. Tegen die achtergrond roept ook de apostel Paulus in 1 Korinthe 6 op om bij geschillen tussen broeders liever ongelijk en schade te lijden dan elkaar voor de wereldlijke rechter te dagen.

Ten slotte. Het is in het kerkelijke leven altijd goed te bedenken dat wanneer verzoening bereikt kan worden, dit bevorderd mag en moet worden. Dit kan ertoe leiden dat tijdens de behandeling van een zaak een appelschrift wordt ingetrokken. Ook kan een partij berusten in een beslissing of uitspraak. Een appelprocedure hoeft in die gevallen dan ook niet geheel tot het einde te worden gevolgd.

1.4. Positie ambtsdragers

Bij een conflict in het maatschappelijk verkeer spreken we van twee gelijke partijen, die hun conflict brengen voor de burgerlijke rechter. In het kerkelijke leven zijn bij kerkelijke procedures betrokken partijen echter niet altijd gelijke partijen. Het gaat veelal om een gemeentelid aan de ene kant en een kerkelijke vergadering aan de andere kant. Die kerkelijke vergadering is een ambtelijke

vergadering. De ambtsdragers daarbinnen regeren ‘ex mandate Christi’ (uit hoofde van de opdracht van Christus). Daarbij zijn de ambtsdragers overigens niet onaantastbaar, maar staan ook zij onder gezag van Gods Woord, de gereformeerde belijdenisgeschriften en de kerkorde. Binnen het kerkelijke leven moeten zaken onder ambtelijke leiding binnen de kaders van het kerkelijk statuut en de kerkorde worden geregeld. De ambtsdragers geven daarbij ambtelijke leiding; zij hebben opzicht over hun gemeente. Ook spreken zij de gemeenteleden en hun mede-ambtsdragers aan wanneer de binnen de kerk aanvaarde en naar Gods Woord beleden normen en regels niet in acht worden genomen.

In dat kader wordt binnen de kerkelijke gemeenten ook de tuchtprocedure gehanteerd. Die procedure strekt ertoe dat zonden worden beleden en bestreden. Daarbij staat de eer des Heeren, de heiligheid van de gemeente en het behoud van mensen binnen de gemeente voorop. Belijdende gemeenteleden hebben bij het doen van belijdenis beloofd zich aan de vermaning, terechtwijzing en kerkelijke tucht te zullen onderwerpen. Ook deze belofte kleurt de verhouding ambtsdrager-gemeentelid als een gezagsverhouding die niet hiërarchisch, maar geestelijk van aard is: samen buigen voor het Woord van God.

Dat betekent dat er in het algemeen in een kerkelijke procedure wel twee partijen zijn, maar dat de ambtelijke ‘partij’ een zwaardere verantwoordelijkheid en gezag heeft ten opzichte van de eer van God en het welzijn van de gemeente. Daaraan zijn voor de ambtelijke partij ook zwaardere verplichtingen gekoppeld (bijvoorbeeld de zwijgplicht). Het ambtelijke mag niet gedegradeerd worden. Deze principiële notie is moeilijk in regels te vatten, maar zal in de praktijk van de kerkelijke rechtsgang niet uit het oog mogen worden verloren.

Dit houdt in dat er gelet op de plaats van de kerkenraad en de andere kerkelijke vergaderingen in de ordening van de kerk naar Gods Woord geen sprake is van gelijkwaardigheid van de partijen, al lijkt het woord ‘partijen’ dat wel in te houden. De kerkenraad is een ambtelijke vergadering door Christus Zelf ingesteld en door wie Hij Zijn gemeente vergadert, regeert en verzorgt. Voor de zorgvuldigheid die bij kerkelijke procedures moet worden in acht genomen moeten deze niet gelijkwaardige ‘partijen’ wel gelijk behandeld worden. De appelregeling geeft daar invulling aan.

1.5. Wie zijn partij?

Voor een belijdend lid (zie artikel 1 over mogelijke uitzonderingen) dat rechtstreeks belang heeft bij een door de kerkenraad (al of niet nadat eerst bezwaar is aangetekend) genomen beslissing staat beroep open op de classis. De kerkenraad is dan de andere partij (wederpartij). Gedurende de hele appelprocedure staat het geschil tussen deze partijen centraal. Wel kan sprake zijn van omkering van ‘indienende’ en ‘wederpartij’, in die zin dat ook voor de kerkenraad appel openstaat op de synode indien hij zich bezwaard voelt door een uitspraak van de classis. Maar ten principale blijven ook bij de synode het belijdend lid en de kerkenraad de (oorspronkelijke) partijen.

De classis en synode zijn de toetsende instanties. Deze toetsende instanties worden geen partij door de instelling van appel bij een meerdere vergadering. Wel zal het bij toetsing door de synode vaak nodig blijken nadere informatie in te winnen bij de classis over haar beslissing.

Het voorgaande betekent dat de in appel beslissende classis ook ‘gewoon’ is vertegenwoordigd in de synode. Om de onpartijdigheid ten opzichte van de eerder genomen beslissing in appel te bewaken, nemen de personen die het appelbesluit van de classis

hebben genomen niet deel aan de beraadslaging en de besluitvorming in de synode. Zij kunnen wel aan de informatieve fase deelnemen.

Deze regel kan als volgt worden samengevat:

- a. Bij de behandeling door de classis.
In de informatieve fase worden zowel de indiener van het appel als de kerkenraad in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de behandeling van het appel. In de fase van de beraadslaging en de besluitvorming zijn indiener en kerkenraad niet aanwezig.
- b. Bij appel op de synode.
In de informatieve fase worden zowel de indiener van het appel als de kerkenraad in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de behandeling van het appel. In de fase van de beraadslaging en de besluitvorming zijn indiener en kerkenraad niet aanwezig. De personen die lid waren van de classis die het appelbesluit heeft genomen nemen geen deel aan de beraadslaging en besluitvorming.

Hierbij moet één opmerking worden gemaakt. Er zijn ook situaties waarin de classis niet optreedt als toetsende instantie, maar als partij. Volgens de Dordtse Kerkorde kan namelijk ook de classis beslissingen nemen waartegen beroep openstaat (zogenoemde ‘primaire’ beslissingen). Dat is bijvoorbeeld aan de orde bij de losmaking van een predikant van een gemeente (artikel 11 DKO), de overgang van een predikant naar een andere staat des levens (artikel 12 DKO), de instelling van een kerkenraad (artikel 38 DKO) en de beslissingen die door of namens de classis worden genomen bij een ontbrekende kerkenraad (artikel 39 DKO). Ook in die gevallen is het uitgangspunt dat iemand die bezwaar heeft tegen een dergelijke beslissing van de classis eerst bij die classis

zelf bezwaar indient. Blijft iemand ook bezwaar houden tegen de beslissing op bezwaar dan staat beroep open op de synode. In dat geval is de classis de andere partij. In die hoedanigheid is de classis niet aanwezig bij de beraadslaging en besluitvorming door de synode (uiteraard wel in de informatieve fase).

1.6. Bespoediging en voorlopige voorziening

Bij de opstelling van de regeling verdienen twee onderwerpen bijzondere toelichting. Het betreft de bespoediging van een procedure en het openen van de mogelijkheid tot het treffen van een voorlopige voorziening in afwachting van een definitieve uitspraak van de tot beslissen geroepen kerkelijke vergadering. Er bestaat aanleiding tot het treffen van een voorlopige voorziening in zaken die zonder aantoonbare schade voor de belanghebbende(n) niet kunnen wachten op de definitieve beslissing. Een voorlopige voorziening zou bijvoorbeeld door de classis getroffen kunnen worden als appel wordt ingesteld tegen een beslissing van een kerkenraad tot het verkopen van het kerkgebouw. De voorlopige voorziening zou dan kunnen inhouden dat de kerkenraad in afwachting van de uitspraak in appel geen actie onderneemt om de beslissing uit te voeren.

Voor wat betreft de bespoediging van procedures wordt ten aanzien van een appel op de classis de zogenoemde voorbereidingscommissie ingevoerd. Er is niet gekozen voor één of andere vorm van een college voor de rechtspraak, omdat dit in strijd zou zijn met het presbyteriale karakter van het kerkrecht. Deze voorbereidingscommissie is geen nieuw instituut. Bij deze opzet wordt slechts een aantal aspecten in de procedure naar voren gehaald, de ambtelijke beslissingsbevoegdheid gehandhaafd en deze wordt zo laag mogelijk in de kerkordelijke structuur gelegd. De instelling en de bevoegdheid van deze voorbereidingscommissie worden geregeld in de artikelen 8 en 9.

Om tot een bespoediging van de procedure te komen, is het gewenst een permanente commissie per classis te hebben. Die commissie brengt, zonder in de beslissingsbevoegdheid van de classis te treden, advies uit over het appel. Dit betreft in het bijzonder een aantal formele vereisten, zoals de ontvankelijkheid, de eventuele noodzaak tot het treffen van een voorlopige voorziening door de classis en de noodzaak tot het bijeenroepen van een vervroegde classis.

De classis kan vervolgens voor de inhoudelijke behandeling van een appel uiteraard een adviescommissie (uit zijn midden) instellen.

Hoewel het altijd mogelijk is een classis vervroegd samen te roepen, is het met het oog op de bespoediging van (appel)procedures nodig dat de classes frequent vergaderen, althans besluiten een vergadering te plannen.

2. APPELREGELING

De Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland van 9 juni 2021 heeft op grond van artikel 31 van de Dordtse Kerkorde de volgende appelregeling vastgesteld.

2.1. Algemene bepalingen

Artikel 1 – Begripsomschrijvingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. appelschrift: schriftelijk document waarin beroep wordt ingesteld op de classis of de synode;
- b. belanghebbende:
 - belijdend lid van de gemeente dat rechtstreeks belang heeft bij een beslissing van een kerkelijke vergadering, of

- kerkenraad die rechtstreeks belang heeft bij een beslissing van een meerdere kerkelijke vergadering;
- c. beslissing: beslissing van een kerkelijke vergadering of een herhaaldelijke impliciete of expliciete weigering om een dergelijke beslissing te nemen, zodat een beslissing uitblijft;
- d. kerkelijke vergadering: kerkenraad, classis of synode;
- e. kerkorde: de Dordtse Kerkorde zoals herzien en vastgesteld door de Synode 2020/2021 van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland;
- f. uitspraak: door een classis of synode genomen beslissing op een ingediend appel.
- g. voorlopige voorziening: een door een kerkelijke vergadering in een appelprocedure genomen tijdelijke maatregel in afwachting van een uitspraak.

Toelichting bij artikel 1

Een aantal in deze regeling gebruikte begrippen verdient een nadere toelichting.

- a. *Onder een schriftelijk document wordt ook het gebruik van email begrepen.*
- b. *Het is belangrijk de kring van klagers duidelijk af te bakenen. Er is in deze regeling sprake van twee groepen belanghebbenden:*

A. belijdende leden van de kerkelijke gemeente die aantoonbaar rechtstreeks, persoonlijk of in hun hoedanigheid als lid, belang hebben bij beslissingen van een kerkelijke vergadering. Er kan ook sprake zijn van belanghebbende als er geen beslissing is genomen door een kerkelijke vergadering, bijvoorbeeld in geval van een klacht over een ander gemeentelid of ambtsdrager. In bepaalde gevallen waarin sprake is van een sterke relatie met de

gemeente kan belang bestaan voor niet-belijdende leden. Gedacht kan worden aan een meerderjarig dooplid dat (nog) geen belijdenis heeft afgelegd.

Ook kan er voor een belijdend lid van een andere kerkelijke gemeente binnen het kerkverband belang ontstaan, bijvoorbeeld bij een situatie van (vermeende) betrokkenheid van een door een kerkelijke vergadering bestrafte zonde van een gemeentelid.

Zij kunnen dan vallen onder het belanghebbende-begrip;

B. een mindere kerkelijke vergadering met betrekking tot uitspraken van een meerdere kerkelijke vergadering die op die mindere vergadering betrekking hebben.

c/f. In artikel 31 DKO wordt gesproken over een 'uitspraak' van de mindere vergadering. Hier is in de begripsomschrijving gekozen voor het woord 'beslissing' voor een besluit van een kerkelijke vergadering en voor 'uitspraak' voor een beslissing op een appel.

Artikel 2 – Algemene bepalingen voor behandeling van kerkelijke zaken

1. Een kerkelijke vergadering neemt klachten over een lid of een ambtsdrager van de gemeente die niet-openbare zaken betreffen, in behandeling, mits de belanghebbende vooraf heeft gehandeld naar de eis van Matthéüs 18 en ten aanzien van een ambtsdrager daarnaast de regel van 1 Timótheüs 5:19 is gevolgd.
2. Een kerkelijke vergadering stelt een belanghebbende zo spoedig mogelijk op de hoogte van het al dan niet in behandeling nemen van een zaak en neemt ten aanzien van de in behandeling genomen zaken een gemotiveerde beslissing binnen een

redelijke termijn.

3. Een kerkelijke vergadering stelt zorgvuldig onderzoek in naar de feiten en de omstandigheden van in behandeling genomen zaken.

Toelichting bij artikel 2

Volgens artikel 30 van de Dordtse Kerkorde mogen in kerkelijke vergaderingen alleen kerkelijke zaken worden behandeld. Vermenging van kerkelijke zaken en wereldlijke zaken moet worden voorkomen. Zie over het begrip 'kerkelijke zaak' uitgebreider de toelichting bij artikel 30 bij W. Silfhout in: 'Gereformeerd Kerkrecht in kort bestek, toelichting op de Dordtse Kerkorde', Houten, 2010, blz. 193-194 of: 2e herziene druk 2021, pag. 201-202 en Joh. Jansen in 'Korte verklaring van de Kerkorde', Kampen, 1952, blz. 142-144.

1. *In het licht van de Bijbelse uitgangspunten neemt de kerkenraad een aangebrachte zaak die nog verborgen is pas in behandeling als de in Matthéüs 18:15-17a aangegeven weg is gevolgd. Matthéüs 18:15-17a luidt als volgt: 'Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en straf hem tussen u en hem alleen; indien hij u hoort, zo hebt gij uw broeder gewonnen. Maar indien hij u niet hoort, zo neem nog een of twee met u; opdat in den mond van twee of drie getuigen alle woord besta. En indien hij denzelven geen gehoor geeft, zo zeg het der gemeente...' Ten aanzien van klachten over/beschuldigingen tegen ambtsdragers zijn daarnaast nog specifieke Bijbelse voorschriften van belang. Volgens 1 Timótheüs 5:19 mag tegen een ouderling geen beschuldiging worden aangenomen dan onder twee of drie getuigen. De kanttekening bij deze tekst gaat ook in op de reden van deze bijzondere bescherming*

van ambtsdragers. Kanttekening 37 luidt als volgt: 'Dat is, veroordeel hem niet alleen niet zonder genoegzame getuigen, hetwelk aan niemand mocht geschieden, volgens de wet van Mozes, Deuteronomium 19:15, maar neem zelfs geen beschuldiging aan om daarvan te oordelen. De reden is, omdat zulken die in dezen publieken dienst van de regering der gemeente zijn, alzo zij een ieder moeten vermanen en de ongeregelde bestraffen, lichtelijk tegen zich ongenoegens en kwaadwilligheden kunnen verwekken, en dat zelfs het aannemen van de beschuldigingen om daarvan te oordelen, een man verdacht maakt, en derhalve tot ergernis der gemeente en tot opspraak over dezelve strekt'. De aard van het ambt en de aan het ambt verbonden zwijgplicht maken de ambtsdrager extra kwetsbaar. Overigens zijn soms bepaalde uitgangspunten niet zonder meer te hanteren. Denk aan een situatie van incest.

Bij het gebruik van het approbatierecht kunnen bezwaren bestaan tegen de voorgedragen persoon of personen (bijvoorbeeld voor een ambt, of voor het afleggen van belijdenis, of bevestiging van een huwelijk). Als die bezwaren betrekking hebben op concrete beschuldigingen tegen de betrokkene, mag er in de regel van uitgegaan worden dat de bezwaarde hierover vooraf met de betrokkene heeft gesproken. Als die bezwaren echter bijvoorbeeld bij een voorgedragen ambtsdrager de gaven of de levenswandel in meer algemene zin betreffen, kan dat van bezwaarden niet altijd worden verwacht, zeker in het geval dat iemand voor de eerste keer tot een ambt is verkozen.

2. *Een beslissing wordt binnen een redelijke termijn genomen. Gelet op het verschil in kerkelijke zaken is hiervoor geen uniforme termijn te bepalen. Van het al dan niet in be-*

handeling nemen van een zaak worden de betrokkenen zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld. Beslissingen worden voorzien van een dragende motivering, waarbij argumenten worden gefundeerd op Gods Woord en indien van toepassing op de gereformeerde belijdenisgeschriften en de kerkorde.

- 3. Een kerkelijke vergadering onderzoekt de in behandeling genomen zaken met zorgvuldigheid. Dit onderzoek is geheel in overeenstemming met het doel van kerkelijk handelen. Johannes 7:51: 'Oordeelt ook onze wet den mens, tenzij dat zij eerst van hem gehoord heeft en verstaat wat hij doet?' Uiteraard nemen kerkenraadsleden hierbij hun ambtsgeheim in acht. Als regel behoort de kerk geen onderzoek te doen naar rechterlijke uitspraken van de overheid. Uiteraard geldt deze hoofdregel niet als rechterlijke uitspraken strijdig zijn met Schriftuurlijke normen.*

Het onderzoek heeft tot doel verifieerbare feiten en gebeurtenissen aan het licht te brengen. Dit houdt in dat de echtheid daarvan kan worden bewezen. De aldus aan het licht gekomen feiten en gebeurtenissen behoren te worden getoetst aan Schrift en belijdenis. Uiteraard worden ook openbare zaken door de kerkenraad in behandeling genomen.

Artikel 3 – Hoor en wederhoor

De kerkelijke vergadering stelt belanghebbenden in de gelegenheid hun standpunten mondeling toe te lichten. Zo mogelijk vindt het horen van partijen plaats in elkaars aanwezigheid. De kerkelijke vergadering kan besluiten partijen afzonderlijk te horen.

Van het horen wordt een schriftelijk verslag gemaakt.

De in lid 1 bedoelde belanghebbenden krijgen binnen een te stellen termijn gelegenheid hun opmerkingen bij het eigen verslag kenbaar te maken.

De kerkelijke vergadering stelt het verslag vast en zendt de in lid 1 bedoelde belanghebbenden een door de scriba van de kerkelijke vergadering ondertekend afschrift van het vastgestelde verslag. Indien door belanghebbenden opmerkingen bij het conceptverslag zijn gemaakt, die door de kerkelijke vergadering niet worden overgenomen, worden deze bij de stukken gevoegd.

Toelichting bij artikel 3

- 1. Bij de besluitvorming over de voorgelegde kerkelijke zaken is het – in de fase van het eerste onderzoek – niet altijd nodig om nadere mondelinge informatie in te winnen en is een beslissing alleen op grond van de stukken mogelijk. In andere gevallen kan worden volstaan met het horen van de partij die een zaak heeft aangebracht. Te denken valt aan een door de kerkenraad te behandelen leergeschied. Daarbij laat de ambtelijke vergadering zich leiden door Gods Woord, de belijdenisgeschriften van de kerk en de kerkorde. Ongeacht de toepassing van hoor en wederhoor is waarheidsvinding steeds uitdrukkelijk de taak van de ambtelijke vergaderingen.*

In de situatie dat sprake is van beschuldigingen gericht aan personen getuigt het van zorgvuldigheid ook in de beginfase reeds hoor en wederhoor toe te passen. De Schriftuurlijke eis om ook de andere partij te horen wordt onder meer aangegeven in de Heidelbergse Catechismus, Zondag 43: 'Wat wil het negende gebod? Dat ik (...) niemand lichtelijk en onverhoord oordele of helpe veroordelen...' Het doel moet zijn: Gods eer, het welzijn van de gemeente en het behoud van de zondaar. Men gebruike geen andere prikkel tot het spreken van de waarheid dan het beroep op het geweten, waarbij met klem wordt aangedrongen op het spreken van

de waarheid en gewezen wordt op Gods toorn jegens de meinedige.

Als het gaat om een objectieve feitenvaststelling moet dat horen in elkaars bijzijn gebeuren, zulks ter beoordeling van de kerkelijke vergadering. Het kan bij bepaalde zaken voldoende zijn partijen afzonderlijk te horen.

- 2/3. Ten behoeve van een zorgvuldig proces is het maken van een verslag en de mogelijkheid van correctie daarvan door partijen van belang. Wanneer partijen afzonderlijk zijn gehoord krijgt iedere partij alleen het 'eigen' deel van het verslag voor correctie toegezonden.*
- 4. Partijen krijgen na de vaststelling tijdig een door de scriba ondertekend afschrift van het gehele verslag. Belanghebbenden zijn alle partijen. In het geval dat partijen afzonderlijk zijn gehoord, krijgen zij ook het verslag van het horen van de andere partij(en).*

Artikel 4 – Bijstand, getuigen en deskundigen

1. Belanghebbenden kunnen zich in hun schriftelijk en mondeling contact met de kerkelijke vergadering door één persoon laten bijstaan, indien zij niet in staat zijn zelf hun zaak te behartigen.
2. Het is noodzakelijk dat de persoon die bijstand verleent affiniteit heeft met het kerkelijke leven, zich de geestelijke aard van het geschil en het kerkelijk leven realiseert en hiermee in zijn handelen rekening houdt.
3. Belanghebbenden stellen de kerkelijke vergadering in kennis van het inschakelen van een persoon die bijstand verleent, onder opgave van de naam en het adres van de betrokkene. De kerkelijke vergadering besluit in de regel om deze persoon als bijstandverlener toe te laten tot de procedure.

4. Een kerkelijke vergadering kan al of niet op verzoek van een partij getuigen horen.
5. Een kerkelijke vergadering neemt een gemotiveerde beslissing over het al dan niet toelaten of horen van getuigen.
6. Een kerkelijke vergadering kan advies vragen aan deskundigen.

Toelichting bij artikel 4

Kerkelijke vergaderingen dienen erop toe te zien dat de behandeling van een zaak op ambtelijke, kerkelijke wijze plaats heeft en dat deze niet terecht komt in een wereldlijke, juridische sfeer. Zie artikel 30 van de Dordtse Kerkorde: 'In deze samenkomsten zullen geen andere dan kerkelijke zaken, en dezelve op kerkelijke wijze, verhandeld worden.'

- 1. Iemand kan zich in de schriftelijke en mondelinge contacten met een kerkelijke vergadering laten bijstaan door een voorspraak of mond. Regel is dat de betrokkene in eigen persoon aanwezig is en een uiteenzetting geeft. Indien de betrokkene niet in staat is zelf zijn zaak te behartigen, bijvoorbeeld om emotionele, psychische of fysieke redenen, mag hij zich laten bijstaan.*
- 2. Het is belangrijk dat de persoon die bijstand verleent, affiniteit heeft met het kerkelijke leven en bij voorkeur behoort tot de Gereformeerde Gemeenten (in Nederland). Of een persoon die bijstand verleent voldoende affiniteit heeft met de kerkelijke gezindte is moeilijk te objectiveren. Per geval zal de kerkelijke vergadering daarover moeten besluiten.*
- 4. Voor een zorgvuldig onderzoek door een kerkelijke vergadering kan het nodig zijn – al dan niet op verzoek van partijen – getuigen te horen. Bij appelzaken kan het dienstig zijn dat appellanten in persoon bij het horen van getuigen aanwezig zijn. Dit staat ter beoordeling van de*

kerkelijke vergadering of de door deze vergadering tot advies gemachtigde commissie.

- 6. In specifieke gevallen kan het wenselijk zijn deskundigen te raadplegen, bijvoorbeeld bij ethische of financiële zaken. Daarbij wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van deskundigen die behoren tot of dicht staan bij de kring van de gemeenten. Als deskundigen worden ingeschakeld, behoren ook partijen – in het licht van de in het proces vereiste transparantie, het motiveringsbeginsel – op de hoogte te worden gesteld van de inhoud van het deskundigenadvies.*

Artikel 5 – Toegankelijkheid en vertrouwelijkheid van stukken

1. Een kerkelijke vergadering verstrekt aan bij een kerkelijke procedure betrokken partijen alle in die procedure uitgewisselde en relevante besluiten en (proces)stukken.
2. Het verslag van de beraadslaging over een zaak in de notulen van een kerkelijke vergadering is een document van intern beraad en wordt niet aan partijen ter beschikking gesteld.
3. De door een kerkelijke vergadering verstrekte beslissingen en stukken zijn bestemd voor persoonlijk gebruik van partijen en in voorkomende gevallen van de persoon die bijstand verleent. Het is niet toegestaan deze beslissingen en stukken aan derden ter inzage te geven of (delen daarvan) in de openbaarheid te brengen.
4. Bij schending van lid 3 neemt de kerkelijke vergadering passende maatregelen.

Toelichting bij artikel 5

- 1. De bij een procedure betrokkenen moeten over alle stukken,*

besluiten of uittreksels kunnen beschikken die door partijen in de procedure zijn ingebracht, die aan de besluitvorming ten grondslag liggen en van de gronden waarop die beslissingen zijn genomen. Daarom is het belangrijk dat de kerkelijke vergadering zelf deze stukken aan partijen verstrekt. Het betreft hier ook uittreksels uit notulen en rapporten die betrekking hebben op verklaringen van de betrokkene zelf en van derden over zijn zaak. De uittreksels uit notulen en rapporten worden gewaarmerkt door of namens de kerkelijke vergadering met een stempel en/of handtekening.

- 2. Beraadslagingen van de kerkelijke vergadering in het kader van een procedure zijn, parallel aan het bij de burgerlijke rechter geldende 'geheim van de raadkamer', vertrouwelijk voor eenieder. Geen van de partijen heeft daarom recht kennis te nemen van het verslag van de beraadslaging over hun zaak. Aangezien de kerkelijke vergadering haar besluit met redenen dient te omkleden, kunnen partijen op grond van de schriftelijk gemotiveerde beslissing van de kerkelijke vergadering afwegen in hoeverre zij beroep wensen in te dienen tegen een besluit, voor zover mogelijk.*
- 3. Het is voor een goed verloop van de kerkelijke procedure essentieel dat vertrouwelijk met de stukken wordt omgegaan. Ook een appellant dient op zorgvuldige wijze met de stukken om te gaan.*
- 4. Omdat de omstandigheden verschillend kunnen zijn, is de wijze waarop in een dergelijk geval door de kerkelijke vergadering gereageerd kan worden algemeen gehouden. Het kan betekenen dat kerkelijke tucht moet worden toegepast. Een andere mogelijkheid is dat de kerkelijke vergadering in het uiterste geval moet besluiten tot stopzetting van de behandeling van het appel.*

2.2. Indienen van appelschrift

Artikel 6 – Indienen appelschrift

1. Tegen een beslissing van de kerkenraad op een bezwaar of een andere beslissing waartegen rechtstreeks de mogelijkheid van appel wordt geboden, staat binnen zes weken beroep open op de classis voor een belanghebbende, tenzij bij die beslissing een andere termijn is genoemd.
2. Een appelschrift bevat in ieder geval de volgende elementen:
 - a. de naam en het adres van de indiener;
 - b. een omschrijving van de beslissing waartegen het appel zich richt;
 - c. de gronden van het appel, met een toelichting daarop;
 - d. een omschrijving van de uitspraak die de indiener van de classis vraagt.
3. Het appelschrift wordt per post of per email ingediend bij de scribe van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk voor de eerstvolgende vergadering van de classis.
4. Indien een appelschrift bij een kerkenraad van een andere gemeente wordt ingediend, zendt die kerkenraad het zo spoedig mogelijk door naar de samenroepende kerk.
5. Het indienen van een appelschrift heeft geen opschortende werking, tenzij de kerkelijke vergadering bij haar beslissing anders heeft bepaald.
6. De indiener kan bij de scribe van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk tevens schriftelijk verzoeken om een voorlopige voorziening te treffen totdat de classis op het appel uitspraak heeft gedaan. Het verzoek bevat een uiteenzetting van de gronden en een omschrijving van de gevraagde voorlopige voorziening.

Toelichting bij artikel 6

1. *In de regel gaat aan het indienen van appel het maken van bezwaar tegen een beslissing van de kerkenraad vooraf. Dat bezwaar wordt vervolgens door de kerkenraad met de bezwaarmaker besproken. Tegen de daarop volgende beslissing van de kerkenraad op dat bezwaarschrift kan appel worden ingediend. Daarnaast zijn er andere beslissingen van de kerkenraad waartegen, gelet op de daaraan voorafgegane procedure, direct de mogelijkheid van appel wordt geboden (bijvoorbeeld bij tuchtzaken). Beleidsuitspraken van een deputaatschap kunnen geen onderwerp vormen van bezwaar- of beroepsprocedures. Het behoort tot de bevoegdheid van de synode om dat beleid te toetsen. Om die toetsing mogelijk te maken leggen de deputaatschappen verantwoording af aan de synode.*
3. *Een appelschrift moet voldoen aan een aantal eisen om ontvankelijk te zijn en op een goede wijze te kunnen worden behandeld.*
5. *Een appelschrift heeft in de regel geen opschortende werking. In bepaalde gevallen kan het wenselijk zijn hangende de procedure nog geen uitvoering te geven aan de beslissing, omdat deze bij gegronde verklaring van het appel moeilijk is terug te draaien. Als bij de verkiezing van ambtsdragers appel wordt ingesteld tegen hun bevestiging, is het gebruikelijk om de bevestiging aan te houden totdat er in eerste instantie, dus door de classis, een beslissing op het appel is genomen, tenzij er sprake is van kleine en formele bezwaren.*
6. *Omdat het appelschrift in de regel geen opschortende werking heeft kan de indiener voor spoedeisende zaken wel verzoeken om een voorlopige voorziening te treffen tot het moment dat de classis beslist op het appelschrift. Daarbij*

dient de spoedeisendheid te worden aangetoond. Voor het treffen van een voorlopige voorziening bestaat aanleiding indien de belanghebbende(n) zonder aantoonbare schade niet kunnen wachten op de definitieve beslissing.

Artikel 7 – Taak (scriba) samenroepende kerk

1. De scriba van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk bevestigt de indiener schriftelijk de ontvangst van zijn appelschrift (en in voorkomende gevallen het verzoek om een voorlopige voorziening).
2. De scriba van de samenroepende kerk zendt een afschrift van het ingediende appelschrift met de ingediende, daarbij behorende stukken aan de wederpartij en stelt deze in de gelegenheid om binnen een termijn van vier weken schriftelijk verweer te voeren tegen het ingediende appelschrift.
3. Na ontvangst van het verweerschrift zendt de scriba van de samenroepende kerk een afschrift van het verweer aan de indiener en aan de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie appelzaken.
4. De scriba van de samenroepende kerk ziet er op toe dat de indiener, de wederpartij en de afgevaardigden naar de classicale vergadering en hun secundi de beschikking hebben over alle stukken die de voorbereidingscommissie appelzaken bij haar advies zal betrekken.
5. De samenroepende kerk plaatst het appelschrift (en het eventuele verzoek om een voorlopige voorziening) op de agenda van de (vervroegde) vergadering van de classis en stelt een afschrift van de ingediende stukken onverwijld in handen van de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie appelzaken.
6. De kerkenraad van de samenroepende kerk besluit eerst tot vervroeging van de classisvergadering na advies van de con-

sulent en de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie appelzaken.

Toelichting bij artikel 7

1. *De scriba van de samenroepende kerk voor de volgende classisvergadering heeft een belangrijke taak bij het toezenden van de ontvangstbevestiging, het toesturen en doorzenden van de verschillende stukken.*
4. *Hij ziet er ook op toe dat alle partijen en de voorbereidingscommissie beschikken over dezelfde set met stukken. Ook moet hij zorgdragen voor de agendering van het appelschrift ten behoeve van de volgende (al dan niet vervroegde) classisvergadering.*
Het is niet de bedoeling dat de indiener van het appel reageert op het verweerschrift. Als dat wel gebeurt worden deze stukken niet meegezonden. Wel kan de indiener tijdens de mondelinge behandeling van het appel op het verweerschrift reageren.
6. *Voor het antwoord op de vraag of een classisvergadering vervroegd moet worden bijeengeroepen, wordt onder meer het volgende overwogen:*
 - *wat is de aard van de in het geding zijnde belangen;*
 - *worden de belangen van de partijen geschaad, indien de classis niet vervroegd wordt bijeengeroepen;*
 - *zijn de belangen van de partijen in eerdere instantie al voldoende aan de orde geweest;*
 - *welke andere consequenties zijn verbonden aan het vervroegd bijeenroepen van de vergadering, zoals de vraag of de algemene kerkelijke orde, precedentwerking, tijdsbeslag, extra te maken kosten, in evenredige verhouding staan ten opzichte van het belang van de appellant.*

2.3. Voorbereiding voor classis

Artikel 8 – Benoeming voorbereidingscommissie appenzaken

1. Voor de voorbereiding van de behandeling van de appenzaken die bij haar aanhangig worden gemaakt, stelt de classis een voorbereidingscommissie appenzaken in, die advies uitbrengt aan de classis.
2. De voorbereidingscommissie bestaat uit vijf leden en vijf plaatsvervangende leden.
3. Afhankelijk van de omvang en de complexiteit van een zaak bepaalt de voorbereidingscommissie met hoeveel leden die zaak zal worden behandeld. Dit aantal is ten minste drie.
4. De classis waarborgt bij de benoeming van de commissieleden dat er voldoende theologische en kerkrechtelijke/juridische deskundigheid binnen de commissie aanwezig is. De commissie bestaat in ieder geval uit ambtsdragers uit het ressort van de classis. Ten behoeve van de gewenste deskundigheid kan de commissie zich laten bijstaan door niet-ambtsdragers.
5. De classis bepaalt in haar benoemingsbesluit de benoemingstermijn van een commissielid of plaatsvervangend lid op vier jaar. Na het verstrijken van deze termijn is herbenoeming mogelijk.
6. Een commissielid dat in een persoonlijke relatie staat tot één van de partijen of een andere bij de zaak betrokken persoon, neemt geen deel aan de behandeling van de zaak.

Toelichting bij artikel 8

Zie ook de algemene toelichting. Ter bespoediging van de procedure en met het oog op de zorgvuldigheid en deskundigheid is een vaste voorbereidingscommissie op classicaal niveau een goed instrument. Om te voorkomen dat de bezetting van

deze voorbereidingscommissie problematisch is als gevolg van het ontbreken van geschikte en deskundige personen binnen het ressort van de classis, is het mogelijk om uit het bredere verband (de synode) leden voor de commissie te rekruteren. Daardoor is het ook mogelijk dat de voorbereidingscommissies van classes binnen het ressort van de synode (gedeeltelijk) uit dezelfde personen bestaan. Door de benoeming van vijf leden en vijf plaatsvervangende leden is een pool beschikbaar waaruit steeds een commissie van meerdere personen kan worden samengesteld. De voorbereidingscommissie behoeft niet altijd in volledige samenstelling te acteren.

4. *Om genoegzame deskundigheid binnen de voorbereidingscommissie te bevorderen, is het gewenst dat de commissie zich laat bijstaan door niet-ambtsdragers, die deze deskundigheid wel hebben. Daarbij kan het gaan om kerkrechtelijk/juridische deskundigheid, maar ook om medische of psychische deskundigheid. De zwaarplicht die voor ambtsdragers geldt, wordt in een specifieke geheimhoudingsverklaring ook opgelegd aan niet-ambtsdragers.*
6. *Met het begrip 'persoonlijke relatie' wordt niet alleen de verwantschap in familiegraad bedoeld, maar bijvoorbeeld ook het bredere verband van vrienden, etc. Het is aan de beoogde leden van de commissie om hier met voorzichtigheid en wijsheid mee om te gaan.*

Artikel 9 – Taak voorbereidingscommissie appenzaken

1. De voorbereidingscommissie appenzaken neemt zo spoedig mogelijk kennis van het appelschrift en bereidt de behandeling daarvan door de classis voor.
2. De voorbereidingscommissie appenzaken heeft als taken:
 - a. het appelschrift te toetsen op zijn ontvankelijkheid aan de

- hand van artikel 10;
- b. na te gaan of alle relevante stukken zijn bijgevoegd;
 - c. de spoedeisendheid van de zaak te bezien en de kerkenraad van de samenroepende kerk te adviseren of er noodzaak bestaat tot het bijeenroepen van een vervroegde classis;
 - d. de classis te adviseren over de ontvankelijkheid van het appelschrift en over de eventuele noodzaak tot het treffen van een voorlopige voorziening;
 - e. zo nodig de classis te adviseren over de mogelijkheid om met de appellant tot verzoening te komen;
 - f. ten behoeve van de vergadering van de classis de relevante inhoudelijke geschilpunten te onderscheiden en te ordenen.
3. Indien een appelschrift niet voldoet aan de in artikel 6, lid 2, gestelde vereisten, niet alle relevante stukken zijn bijgevoegd, of onduidelijkheid bestaat over (de gronden van) de gevraagde voorlopige voorziening, stelt de voorbereidingscommissie de indiener in de gelegenheid dit te herstellen dan wel aan te vullen binnen een door haar te bepalen termijn.
 4. Indien het ter uitvoering van de in lid 2, onderdelen a en c, genoemde taken van de voorbereidingscommissie noodzakelijk is de indiener van het appelschrift en/of de wederpartij te horen, is artikel 3 van overeenkomstige toepassing.
 5. De voorbereidingscommissie zendt het advies ten minste één week voor de (vervroegde) classisvergadering aan de scriba van de gemeente die is aangewezen als de samenroepende kerk.
 6. De scriba van de samenroepende kerk zendt het advies direct aan de kerkenraden ten behoeve van de afgevaardigden naar de classicale vergadering en hun secundi.

Toelichting bij artikel 9

- 1/2. *De voorbereidingscommissie ordent ten behoeve van een efficiënte behandeling door de classis zo nodig de inhoudelijke geschilpunten. In verband daarmee kan zij ook advies uitbrengen over eventueel in te schakelen getuigen en/of deskundigen. Wanneer het appelschrift zeer uitgebreid is, kan de voorbereidingscommissie ten behoeve van een efficiënte behandeling een samenvatting maken voor de classis, dan wel de appellant vragen het appel samen te vatten.*
3. *Ter voorkoming van discussies over formaliteiten stelt de voorbereidingscommissie partijen in de gelegenheid gebreken te herstellen of stukken aan te vullen. Het is van belang dit ook te communiceren met de kerkenraad die is gevraagd een verweerschrift te schrijven. In het verweerschrift moet rekening kunnen worden gehouden met het aangevulde of aangepaste appelschrift.*
5. *Als de in het vijfde lid genoemde termijn niet haalbaar blijkt te zijn, neemt de voorbereidingscommissie contact op met de scriba van de samenroepende kerk om dit agendapunt te verdagen naar een uitgestelde of volgende (vervroegde) vergadering van de classis.*

2.4. Behandeling, beraadslaging en besluitvorming door de classis

Artikel 10 – Behandeling op de classis

1. De scriba van de samenroepende kerk doet aan de indiener en de wederpartij mededeling van de dag, de plaats en het tijdstip waarop de classis het ingediende appelschrift zal behandelen. Partijen worden uitgenodigd de behandeling van hun appel

- bij te wonen.
2. Indien de indiener en/of de wederpartij van mening zijn/is dat er omstandigheden zijn om aan te nemen dat een lid van de classis in onvoldoende mate onpartijdig staat ten opzichte van de te behandelen zaak, doet hij voor aanvang van de behandeling van het ingediende appelschrift daarvan mededeling aan de voorzitter van de classis. De classis beslist vervolgens over de deelname van het betrokken lid aan de behandeling, beraadslaging en besluitvorming.
 3. De classis verklaart een ingediend appelschrift niet-ontvankelijk indien:
 - a. de indiener op grond van artikel 6 niet het recht toekomt appel in te dienen;
 - b. het buiten de termijn is ingesteld, tenzij de indiener de termijnoverschrijding redelijkerwijs niet kan worden verweten;
 - c. de indiener niet binnen de gestelde termijn, bedoeld in artikel 9, lid 3, een gepleegd verzuim heeft hersteld;
 - d. de kerkenraad de beslissing heeft ingetrokken;
 4. De classis kan een ingediend appelschrift niet-ontvankelijk verklaren indien:
 - a. de indiener geen lid meer is van één van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland;
 - b. de indiener zich feitelijk heeft onttrokken aan het opzicht van de plaatselijke kerkenraad (anders dan door verhuizing).
 5. Indien de classis het appelschrift ontvankelijk verklaart, kan zij:
 - a. de indiener en de wederpartij in de gelegenheid stellen ten overstaan van de vergadering hun inhoudelijke standpunten mondeling toe te lichten en vervolgens overgaan tot beraadslaging en besluitvorming (op grond van de artikelen 11 en 12);
 - b. besluiten tot de benoeming van een adviescommissie ten behoeve van een voortgezette dan wel (vervroegde) volgende

classicale vergadering. Aan deze commissie kan het horen van partijen en in voorkomende gevallen van getuigen en/of deskundigen worden opgedragen; de artikelen 3 en 4 zijn van overeenkomstige toepassing. Partijen hebben dan niet meer het recht om ter classicale vergadering gehoord te worden. Ook kan de classis deze commissie verzoeken te adviseren over de gegrondheid van het appel en het opstellen van een conceptbeslissing ten behoeve van de classis. Het mandaat en de samenstelling van de adviescommissie worden aan partijen meegedeeld. De adviescommissie kan bestaan uit leden van de voorbereidingscommissie.

Toelichting bij artikel 10

Bij kerkelijke procedures kunnen de volgende fasen van behandeling door de kerkelijke vergadering worden onderscheiden:

- A. De informatieve fase. Dat is dat het deel van de behandeling, waarin zoveel mogelijk duidelijkheid wordt verschaft over de voor de betreffende zaak relevante feiten en omstandigheden; dat gebeurt voor een belangrijk deel door de voorbereidingscommissie (artikel 9). In de informatieve fase worden de indiener en de wederpartij in de gelegenheid gesteld aanwezig te zijn bij de behandeling van het appel.*
- B. De fase van beraadslaging. In deze fase worden de feiten en omstandigheden overwogen en getoetst (zie artikel 11). Vanaf deze fase zijn de partijen niet aanwezig bij de behandeling van het appel.*
- C. De fase van besluitvorming. Dit is het sluitstuk van de behandeling, waarin een beslissing wordt genomen over de aan de orde zijnde zaak; inclusief de stemming (zie artikel 12).*

2. *Voorafgaand aan de behandeling van een appelzaak kunnen eventuele twijfels over de onpartijdigheid van leden van de classis ten opzichte van de te behandelen zaak aan de orde worden gesteld. De classis beslist over de deelname van leden van de classis ten aanzien waarvan twijfels bestaan.*
3. *Een appelschrift is niet-ontvankelijk als niet is voldaan aan de eisen die in de appelregeling zijn gesteld of de onderliggende beslissing is ingetrokken of haar werking heeft verloren.*
4. *Een appelschrift kan niet-ontvankelijk worden verklaard als iemand zich formeel of feitelijk heeft onttrokken aan het opzicht van de plaatselijke kerkenraad of de gemeenten, of is overleden. Hier geldt geen verplichte niet-ontvankelijkheid omdat er een afweging moet worden gemaakt. Iemand niet-ontvankelijk verklaren betekent immers dat binnen de kerk geen recht meer gedaan wordt. Er zijn situaties denkbaar dat het gewenst kan zijn toch te komen tot een beslissing in appel, omdat er een breder belang speelt. Van onttrekking aan het opzicht van de plaatselijke kerkenraad kan sprake zijn als zich een of meer van de volgende zaken hebben voorgedaan: het bij herhaling weigeren van ambtelijk bezoek, het herhaaldelijk niet reageren op schriftelijke verzoeken, het bij herhaling niet nakomen van afspraken, het veelvuldig verzuimen van de zondagse kerkdiensten in de eigen gemeente en dit alles bezien in onderlinge samenhang en gedurende een periode van ten minste één jaar.*
5. *Als de classis het appelschrift ontvankelijk verklaart, kan vervolgens worden gekozen:*
 - a. *voor een inhoudelijke behandeling van de zaak; partijen worden dan in de gelegenheid gesteld hun standpunten*

mondeling toe te lichten, of

b. voor een verdaging van de zaak naar een voortgezette of (vervroegde) volgende classicale vergadering, waarbij tevens een adviescommissie als bedoeld in artikel 10, lid 5b kan worden benoemd. Deze adviescommissie heeft een andere functie dan de in artikel 8 genoemde voorbereidingscommissie. De voorbereidingscommissie bereidt de behandeling op de classis voor, primair ten behoeve van de besluitvorming over de ontvankelijkheid van een appel. De adviescommissie adviseert – na de ontvankelijkheidsbeslissing – met betrekking tot de inhoudelijke besluitvorming.

Artikel 11 – Beraadslaging

1. De beraadslaging door de classis geschiedt in comité, of bij hoge uitzondering in klein comité, en buiten aanwezigheid van de indiener en de wederpartij.
2. Bij de beraadslaging over het appelschrift zijn ten minste twee leden van de voorbereidingscommissie aanwezig om de classis zo nodig van nader advies te dienen.
3. Na afronding van de beraadslaging over het appelschrift formuleert de preses van de classis de voorlopige conclusies over de gegrondheid van de inhoudelijke geschilpunten.

Toelichting bij artikel 11

In de fase van de beraadslaging en besluitvorming (artikel 12) zijn partijen niet meer aanwezig bij de behandeling van het appel. De behandeling van appelschriften en tuchtzaken vindt in de regel plaats in comité (waarbij naast de afgevaardigden ook andere ambtsdragers aanwezig mogen zijn). In de praktijk

wordt aan de studenten van de Theologische School toegestaan een vergadering in comité bij te wonen. Bij hoge uitzondering vindt een behandeling plaats in klein comité (waarbij alleen de afgevaardigden aanwezig zijn).

Artikel 12 – Besluitvorming

1. De besluitvorming over de gegrondheid van een ontvankelijk appelschrift vindt plaats in comité of bij uitzondering in klein comité en buiten aanwezigheid van de indiener en de wederpartij.
2. De classis houdt bij de besluitvorming van de zaak rekening met eventueel sinds de uitspraak inzake de ontvankelijkheid opgetreden wijzigingen in feiten en omstandigheden.
3. Waar dat aan de orde is, motiveert de classis haar uitspraken vanuit Gods Woord en de gereformeerde belijdenis.
4. De classis doet uitspraak op het ingediende appelschrift bij meerderheid van stemmen.
5. De uitspraak van de classis bevat ten minste de volgende onderdelen:
 - a. een overzicht van het procesverloop, waaronder een weergave van de beslissing;
 - b. een omschrijving van (de feiten van) het geschil waarover de classis een uitspraak doet;
 - c. een samenvatting van het appel- en verweerschrift;
 - d. de vermelding van de gehouden hoorzitting onder toevoeging van het verslag als bijlage;
 - e. indien een voorlopige voorziening is getroffen de inhoud van deze voorziening en de gronden waarop deze voorziening berust;
 - f. de beoordeling van de ontvankelijkheid;
 - g. de uitspraak over de gegrondheid van het appel en de gron-

den waarop deze uitspraak berust;

- h. of en zo ja bij wie een eventueel appelschrift tegen de uitspraak kan worden ingediend en binnen welke termijn (in de regel zes weken) dit appelschrift moet zijn ontvangen.
 - i. een pastorale oproep om zich te onderwerpen aan en te voegen naar de uitspraak van de kerkelijke vergadering.
6. De classis geeft van haar uitspraak binnen vier weken kennis aan de indiener en de wederpartij door toezending van de uitspraak.

Toelichting bij artikel 12

1. *Als de aard of complexiteit van de zaak zodanig is dat de voorbereidingen niet tijdig kunnen worden afgerond, vindt geen besluitvorming plaats. Wel kan dit punt worden geagendeerd en kan de vergadering worden geïnformeerd over de voortgang en de verwachte termijn van afwikkeling.*
5. *Het verdient aanbeveling dat een commissie een rapport opstelt dat in zijn geheel naar de appellanten kan worden gezonden. Overwegingen die uitsluitend bedoeld zijn voor de bespreking tijdens de vergadering kunnen dan in een oplegnotitie aan de classis worden bijgevoegd. Dit bevordert de communicatie van de besluiten van een kerkelijke vergadering aan een appellant. Bijkomend voordeel is de snelheid waarbij besluiten aan appellanten kunnen worden verzonden. Vanuit pastoraal oogpunt is het goed dat bij de toezending van de uitspraak aan appellant door de classis opgeroepen wordt tot onderwerping en verootmoediging.*
6. *In de begeleidende brief vermeldt de classis tevens of en zo ja bij wie een appelschrift tegen de uitspraak kan worden ingediend en binnen welke termijn (in de regel zes weken) dit moet zijn ontvangen.*

2.5. Appel bij synode

Artikel 13 – Appel bij synode

1. Tegen een beslissing van de classis of een uitspraak op appel van de classis staat voor een belanghebbende binnen zes weken beroep open op de synode.
2. Wat betreft de indiening van een appelschrift en de behandeling daarvan door de synode zijn de artikelen 6, 7 en 10, van overeenkomstige toepassing.
3. Wat betreft de beraadslaging en de besluitvorming door de synode over een appelschrift zijn de artikelen 11 en 12 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat in de situatie dat:
 - a. sprake is van een primaire beslissing van de classis, die classis niet aanwezig is bij de beraadslaging en de besluitvorming;
 - b. sprake is van een uitspraak op appel van de classis alleen de afgevaardigden die in persoon betrokken zijn geweest bij de uitspraak van de classis niet deelnemen aan de beraadslaging en de besluitvorming.
4. De synode kan een adviescommissie met een nader te bepalen opdracht instellen.

Toelichting bij artikel 13

2. *De procedureregels rond het verloop van de appelprocedure worden niet opnieuw uitgeschreven. In plaats daarvan worden de procedureregels van de classis van overeenkomstige toepassing verklaard. Dat betekent dat de bepaling moeten worden gelezen alsof ze betrekking hebben op de synode. Daarop wordt één uitzondering gemaakt. Omdat de partijstelling (belijdend lid – kerkenraad) in appel bij de synode niet verandert, is ook de classis die eerder in*

appel heeft beslist – via afgevaardigden – betrokken bij de beraadslaging en besluitvorming van de synode. Om te nauwe betrokkenheid bij de eerdere beslissing in appel te voorkomen, is ervoor gekozen alleen de individuele leden die persoonlijk betrokken zijn geweest bij het nemen van de beslissing of de uitspraak van de classis uit te sluiten van deelname aan de beraadslaging en de besluitvorming.

De algemene bepalingen (artikel 1 tot en met 5) blijven gewoon van toepassing.

Het zal bij toetsing door de synode vaak nodig blijken nadere informatie in te winnen bij de classis over haar beslissing.

3. *Bij het appel bij de synode moeten twee situaties worden onderscheiden. In de eerste plaats de situatie dat appel wordt ingesteld tegen een ‘primaire’ beslissing van de classis (zie algemene toelichting, punt 4). In dat geval is de classis partij en is zij niet aanwezig bij de beraadslaging en besluitvorming. In de tweede situatie heeft de classis een uitspraak gedaan op een appel en dan is zij geen partij. In dat geval nemen, gelet op de zuiverheid van de besluitvorming, alleen de afgevaardigden die in persoon betrokken zijn geweest bij de uitspraak van de classis niet deel aan de beraadslaging en besluitvorming. Wel mogen in hun plaats de secundi – voor zover zij niet in persoon betrokken zijn geweest – deelnemen aan de beraadslaging en besluitvorming.*

2.6. Slotbepalingen

Artikel 14 – Onvoorziene gevallen

In de gevallen waarin deze regeling niet voorziet, beslist de kerkelijke vergadering.

Artikel 15 – Inwerkingtreding en overgangsbepaling

Deze regeling treedt in werking op 1 januari 2022.

Artikel 16 – Citeertitel

Deze regeling wordt aangehaald als Appelregeling 2021.

HOOFDSTUK 4

KERKVISITATIE

1. Grondslag voor kerkvisitatie

De grondslag voor het houden van kerkvisitatie is opgenomen in artikel 44 van de DKO. Na de herziening door de Synode van 9 juni 2021 luidt dat artikel als volgt:

Artikel 44 – Kerkvisitatie en consulent

1. Met gezag en autoriteit van de classis wordt in alle gemeenten van de classis kerkvisitatie gehouden. Het doel van de kerkvisitatie is toe te zien:
 - a. of predikanten en kerkenraden hun ambt trouw waarnemen, bij de zuiverheid van de leer blijven en de aangenomen orde in alles onderhouden;
 - b. of zij het geestelijk welzijn van de gemeente, de zorg voor de jeugd en voor het onderwijs naar behoren, zoveel hun mogelijk is, bevorderen;
 - c. of de kerkenraadsvergaderingen worden gehouden, de kerkelijke tucht wordt uitgeoefend en de armen van het nodige worden voorzien.Dit alles opdat zij degenen die nalatig in het een of ander worden bevonden, tijds broederlijk vermanen en met raad en daad bevorderen wat tot vrede en welzijn strekt van de kerken en scholen. Een en ander overeenkomstig de door de generale synode vastgestelde regeling.
2. Iedere classis benoemt een college van visitatoren^a, dat zorg draagt voor het regelmatig afleggen van deze visitaties^b. Dan kan ook een individueel gemeentelid zich wenden tot het college, mits hij zijn zaak reeds een en andermaal met de ker-

kenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college biedt een luisterend oor en kan in overleg treden met de kerkenraad of anderszins adviseren.

3. Deze visitatoren kunnen ook tussentijds adviezen geven aan de kerkenraden^c. Dat kan gebeuren op verzoek van de kerkenraad of op verzoek van de consulent^d. Ook een individueel gemeentelid kan de kerkenraad of de consulent tussentijds verzoeken een beroep te mogen doen op het college, mits hij zijn zaak reeds een en andermaal met de kerkenraad heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam^e. Het college van visitatoren rapporteert tijdig en in ieder geval jaarlijks aan de classis.
4. Bij uitzonderlijke omstandigheden kan de classis besluiten tot een buitengewone kerkvisitatie. Dan berust de leiding van de vergadering bij de visitatoren^f.
5. De classis wijst voor iedere gemeente een consulent aan. De taken en werkzaamheden van de consulent zijn beschreven in een door de generale synode vastgestelde regeling^g.

Toelichting bij artikel 44 – Kerkvisitatie en consulent

a. De DKO van 1619 ging kennelijk uit van een permanent college van visitatoren, zoals dat ook het geval is bij artikel 48 en 49. Dit is in de loop van de tijd echter weggesleten. Bij de herziening van 2021 is besloten weer terug te gaan naar deze bredere invulling van de taak van de kerkvisitatoren. Zij kunnen in de periode tussen de gebruikelijke visitaties de kerkenraden met raad en daad bijstaan. Visitatoren treden niet op als superintendents of als kerkelijke machthebbers, maar als broeders. Broederlijk vermaan en (onpartijdig en wijs) adviseren zijn hun belangrijkste bevoegdheden. Zij beschikken niet over het recht om beslissingen te nemen. Dat

is onverenigbaar met één van de belangrijke uitgangspunten van het gereformeerd kerkrecht: de zelfstandigheid van de plaatselijke gemeente. Visitatoren zijn geen hiërarchisch meerderen van de kerkenraad. Zij mogen zich niet zonder noodzaak indringen in interne zaken van de gemeente en beleid van de kerkenraad. Het college van visitatoren bestaat uit classis-predikanten (zo mogelijk) en enige ouderlingen.

- b. Het college van visitatoren draagt er zorg voor dat de reguliere kerkvisitaties één keer per twee of drie jaar plaats hebben. Taak en werkwijze van de reguliere visitatie zijn beschreven in het visitatiereglement zoals vastgesteld door de Synode van 17 juni 2009, aangevuld met de bijlage 'Beoordeling financiële administratie en naleving adviesrichtlijnen', zoals geaccordeerd door de Synode van 11 juni 2008. Die beoordeling van de financiële administratie is ook van belang in het licht van de ANBI-status. De Synode van 9 juni 2021 heeft een aanvullende bepaling in het reglement opgenomen ten aanzien van de aanvraag van de Verklaring Omtrent Gedrag (VOG).*
- c. Door deze mogelijkheden te bieden, kan hopelijk worden voorkomen dat moeilijkheden tot een appelzaak leiden. De taak van visitatoren is broederlijk en adviserend van aard.*
- d. De kerkenraad of de consulent (uitsluitend na bespreking met de kerkenraad) kan een beroep op visitatoren doen.*
- e. Van deze mogelijkheid kan alleen gebruik worden gemaakt na verkregen toestemming van de kerkenraad of de consulent (na bespreking met de kerkenraad).*
- f. Naast het onder d vermelde kan de classis in geval van bijzondere moeilijkheden bij wijze van uitzondering besluiten een buitengewone kerkvisitatie te houden. Ook bij deze bijzondere vorm van kerkvisitatie moet het handelen van*

de visitatoren gericht zijn op het welzijn, het behoud en de opbouw van de gemeente en is de visitatie geen machtsuitoefening. In deze uitzonderlijke situaties kan de classis aan de kerkvisitatoren een uitgebreider mandaat verlenen. Het doel, de inhoud en de begrenzing van dat specifieke mandaat worden door de classis uitdrukkelijk geformuleerd. Er kan in dergelijke bijzondere situaties door de classis voor specifiek omschreven doelen beslissingsbevoegdheid worden toegekend.

- g. *Wanneer er onvoldoende of geen predikanten binnen een classis werkzaam zijn, draagt de classis zorg voor de benoeming van hulpconsulenten uit een andere classis. Taken en werkzaamheden van de (hulp-)consulent staan beschreven in de door de Synode van 9 juni 2021 vastgestelde Regeling inzake taken en bevoegdheden van de consulent.*

2. Nadere uitleg van dit artikel

De classis stuurt, ideaal genomen elke twee jaar, in praktijk meestal eens in de drie of vier jaar, enkele afgevaardigden namens haar naar een plaatselijke gemeente.

Vanwege het geringe aantal predikanten wordt deze taak vervuld door ouderlingen uit de classis. In de oude DKO werd gesproken van personen die door *ervaring, leeftijd en bekwaamheid* de opdracht kregen om namens de classis het visitatiebezoek af te leggen. De bedoeling is om de te bezoeken gemeente ‘broederlijk te vermanen en met raad en daad ter zijde te staan...’. Het spreekt voor zich dat dit vraagt om teerheid en zorgvuldigheid. Daarom luisteren de wijze van benaderen en de toon erg nauw. Het getuigt van wijsheid van onze vaders dat ze dit zo zorgvuldig voorschreven. Er is een zekere tact in het omgaan met mensen en rijpheid van oordeel vereist, alsook bekwaamheid in het oplossen

van moeilijkheden. Er moet immers gesproken worden over het ambtelijk functioneren van de predikant, van de ouderlingen en van de diakenen. Ook gaat het over de onderlinge verhoudingen binnen de kerkenraad. Hierbij moeten achtereenvolgens de predikant, de gezamenlijke ouderlingen en de gezamenlijke diakenen buiten staan, zodat er in hun afwezigheid over hen gesproken kan worden.

Het is niet de bedoeling dat er van bovenaf geregeerd en geheerst wordt over een plaatselijke gemeente. Wel wordt beoogd dat er vorm gegeven wordt aan de verantwoordelijkheid die een meerdere vergadering van het kerkverband draagt voor een plaatselijke gemeente en haar kerkenraad.

Als er zaken blijken te zijn tegen Schrift, belijdenis of kerkorde, biedt het visitatiebezoek de mogelijkheid dit tijdig vast te stellen en te bespreken met de kerkenraad. Waar nodig is er plaats voor vermaan en bijsturing. Het gaat dus om het waken over de zuiverheid van de leer, het ambtelijk functioneren en de opbouw van de gemeente. De kerkorde geeft ons in de visitatie een ‘zuiver houdend element’ in ons kerkelijk leven. Dit moet steeds terugkeren, want dat is in het belang van de hele gemeente. Zó is het bedoeld en zó moet het in de praktijk gebracht worden. Op die wijze kan het ook tot welzijn van de gemeente(n) zijn. Daarom is de zegen des Heeren en de bekwaamheid van de enige Herder der schapen noodzakelijk om te waken over de zielen en om zorg te dragen voor de gemeente. Dit vraagt om eerlijke vragen en oprechte antwoorden.

Het zenden van de visitatoren is een verantwoordelijkheid van de classis. Daarom wordt er ook op de classisvergadering verslag gedaan van de bevindingen. Uitdrukkelijk geldt dat de visitatoren niet eigenwillig met deze taak mogen omgaan, laat staan zich aan deze taak mogen onttrekken. De classis dient erop toe te zien om te (blijven) zenden of te ontslaan. Het is niet een zaak van een of enkele ouderlingen of predikanten, maar de classis als geheel

dient hierin haar verantwoordelijkheid te (blijven) verstaan! Dat is de bedoeling van onze kerkorde.

Aandachtspunten voor de classis zijn dus de regelmaat van de visitatie: Hoe vaak worden de gemeenten gevisited? Wie worden gezonden? Worden de vragen uit het visitatiereglement nauwkeurig en in alle rust gesteld? Het reglement moet niet worden gezien als een 'spoorboekje', maar als een leidraad om het gesprek over de verschillende onderwerpen inhoud te geven. Wordt de gemeente het geestelijk nut van kerkvisitatie voorgehouden?

3. Het college van visitatoren

Naast de gewone kerkvisitatie geeft het nieuwe artikel 44, lid 3, DKO de mogelijkheid dat het door de classis benoemde college van visitatoren betrokken kan worden bij hetgeen zich in een kerkenraad en/of gemeente voordoet.

Zoals in de toelichting bij artikel 44 is vermeld, ging de DKO van 1619 kennelijk uit van een permanent college van visitatoren. Dit is in de loop van de tijd echter weggesleten. De laatste jaren is er al meer en meer toe overgegaan om kerkvisitatoren een bredere invulling van hun taak te geven. Dit is nu geformaliseerd bij de herziening van 2021. Hierdoor heeft het college van visitatoren de mogelijkheid om in de periode tussen de gebruikelijke visitaties de kerkenraden met raad en daad bij te staan.

Dit college kan gevraagd worden bij moeilijke situaties zoals aangegeven in het artikel en in de toelichting. Eerst dient echter steeds de consulent geraadpleegd te worden. Door inschakeling van dit college kan hopelijk voorkomen worden dat er een appel ingediend wordt. Bij een appel worden immers tegenstellingen snel geformaliseerd en kan het gevaar van juridisering ontstaan. Door inschakeling van visitatoren is het de bedoeling zaken meer in broederlijke zin te behartigen en onder de zegen des Heeren tot verbetering en oplossing te mogen brengen.

De kerkenraad of de consulent kan een beroep op visitatoren doen

in moeilijke situaties, hetzij deze de kerkenraad intern betreffen of meer (de) gemeente(liden), dan wel aangelegenheden tussen kerkenraad en een gemeentelid of gemeenteleden. Gewoonlijk dient dan eerst een beroep gedaan te worden op de consulent. Wanneer zo echter geen oplossing verkregen wordt, kan een beroep gedaan worden op dit college.

Ook een individueel kerkenraadslid of een gemeentelid kan zijn kerkenraad verzoeken een beroep te mogen doen op het college, mits hij zijn zaak met de kerkenraad reeds een en andermaal heeft besproken, maar niet tot een oplossing kwam. Het college biedt een luisterend oor en kan in overleg treden met de kerkenraad of anderszins adviseren.

4. Buitengewone kerkvisitatie

In uitzonderlijke omstandigheden kan de classis besluiten een buitengewone kerkvisitatie te houden. Zoals de toelichting aangeeft, kan de classis in deze uitzonderlijke situaties aan de kerkvisitatoren een uitgebreider mandaat verlenen. Het doel, de inhoud en de begrenzing van dat specifieke mandaat worden door de classis uitdrukkelijk geformuleerd. Er kan in dergelijke bijzondere situaties door de classis voor specifiek omschreven doelen beslissingsbevoegdheid worden toegekend. Omdat het hier om uitzonderlijke situaties gaat, is het moeilijk hiervoor algemeen geldende regels te stellen.

5. Algemene bepalingen voor de kerkvisitatie

Bij het houden van kerkvisitatie is het belangrijk een aantal algemene uitgangspunten te hanteren. De Synode van 17 juni 2009 heeft daarvoor de volgende algemene bepalingen vastgesteld.

Artikel 1

De visitatoren en de te bezoeken kerkenraad spreken vroegtijdig in onderling overleg de datum, tijd en plaats van de visitatie af.

Dit wordt door de visitatoren schriftelijk bevestigd met als bijlage de af te lezen bekendmaking van de kansel.

Artikel 2

De kerkenraad deelt op de zondag voorafgaande aan de kerkenraadsvergadering aan de gemeente tijd, plaats en doel van de visitatie mee.

Artikel 3

Alle kerkenraadsleden en diakenen zijn verplicht ter vergadering te zijn. In geval van wettige verhindering moet de reden tijdig ter kennis van de vergadering gebracht worden. Indien niet de meerderheid aanwezig is, wordt de kerkvisitatie op een nader te bepalen tijd gehouden, terwijl de kosten ervan komen ten laste van de betreffende gemeente. Naast de reiskosten ontvangen de visitatoren een vergoeding voor hun werkzaamheden.

Artikel 4

Aan de kerkvisitatoren dient inzage gegeven te worden in het (doop-)ledenbestand en het doopregister, de notulen van de kerkenraad, het overzicht van de huwelijken, en de administratie van de diaconie en de kerk. De boeken en uitdraaien dienen ter vergadering gereed te liggen.

De inzage in de financiële administratie kan alleen globaal zijn en omvat geen nauwkeurige controle.

Artikel 5

Tijdens de vergadering blijft het presidium aan de preses van de kerkenraad, die visitatoren gelegenheid geeft om hun arbeid te verrichten. De visitatoren verdelen de werkzaamheden onderling. Geen der visitatoren mag behoren tot de kerkenraad die zij bezoeken.

Artikel 6

Door de visitatoren wordt een verslag gemaakt van de visitatie. Het concept wordt de betreffende kerkenraad voorgelegd en na instemming ondertekend.

Artikel 7

Op de na de kerkvisitatie eerstvolgende vergadering van de classis brengen de kerkvisitatoren een schriftelijk rapport uit over de toestand van de door hen bezochte gemeenten.

6. Reglement voor de kerkvisitatie

De Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland heeft op 17 juni 2009 op grond van artikel 44, lid 1, DKO een reglement voor kerkvisitatie vastgesteld. Dit reglement wordt integraal herzien en is daarom niet in deze publicatie opgenomen. Het zal afzonderlijk aan de kerkenraden worden verstrekt.

REGELING INZAKE TAKEN EN BEVOEGDHEDEN VAN DE CONSULENT

De Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland heeft op 9 juni 2021, op grond van artikel 44, lid 5, DKO, de Regeling inzake taken en bevoegdheden van de consulent vastgesteld. Daarin zijn de taken en bevoegdheden van de consulent nader omschreven.

1. Taken

De consulent heeft tot taak om de kerkenraad als raadgever en leidsman bij te staan. Dit houdt in dat de kerkenraad zich in voorkomende gevallen tot hem kan wenden met de vraag om advies en ondersteuning. Ook heeft hij een taak bij het beroepingswerk. De consulent vervult zijn taak als vertegenwoordiger van de classis.

In de zaken waarin de consulent geraadpleegd wordt, ziet hij erop toe dat in de consulentgemeente de bepalingen van de kerkorde en van de meerdere vergaderingen worden nageleefd. Dit laat onverlet dat de kerkenraad zelf verantwoordelijk blijft voor te nemen beslissingen.

Indien nodig, kan de consulent ook worden gevraagd voor het leiden van vergaderingen of het leiden van een begrafenis. De consulent bepaalt zelf in hoeverre hij in staat is hieraan tegemoet te komen. Hij heeft immers ook zijn plichten in zijn eigen gemeente, in het geheel van de gemeenten en in andere consulentgemeenten. De kerkenraad geeft hem voor de hierin bewezen diensten een redelijke vergoeding.

2. Benoeming

Het is noodzakelijk dat er tussen kerkenraad en consulent een goede en nuttige samenwerking bestaat. Daarom getuigt het van goed beleid als de classis rekening houdt met de wensen van een gemeente en is het verstandig een consulent te benoemen in goed overleg met de kerkenraad van de gemeente. Door het geringe aantal predikanten is het niet mogelijk om hier in alle gevallen rekening mee te houden. Het gaat er immers ook om dat de consulentschappen zo evenredig mogelijk over de predikanten worden verdeeld, met inachtneming van ieders omstandigheden.

De uiteindelijke beslissing van de benoeming van de consulent berust bij de classis. De gemeente heeft de aangewezen consulent te aanvaarden. De classis ziet er bij het toewijzen van een consulent op toe dat er een goede basis is van wederzijds vertrouwen en wederzijdse liefde tussen kerkenraad en consulent. Het veranderen van consulent mag niet lichtvaardig gebeuren. Als de consulent bezwaren heeft tegen het consulentschap, kan hij die, met redenen omkleed, indienen bij de classis. Deze zal daar dan nader over oordelen.

De kerkenraad heeft het recht zich te beroepen op de classis, als er in het beleid van de consulent ongeoorloofde handelingen worden geconstateerd. De classis zal hierover dan nader oordelen.

3. Beroepingswerk

Eén van de taken van de consulent is het dienen van zijn consulentgemeente bij het uitbrengen van een beroep. Het is niet gebruikelijk dat de consulent vooraf wordt geraadpleegd over het te stellen twee- of drietal. Evenmin is het de gewoonte dat de consulent aanwezig is op de desbetreffende ledenvergadering. Wanneer dit wel het geval is heeft hij geen beslissende maar een adviserende stem. De consulent heeft de plicht om geconstateerde onregelmatigheden eerst met de kerkenraad te bespreken. Mocht

dit niet leiden tot een oplossing dan moet hij dit aan de classis rapporteren.

Het toezicht van de classis krijgt vorm door medeondertekening van de beroepsbrief door de consulent. Om gewichtige redenen kan hij hieraan zijn goedkeuring onthouden. Hij dient kerkenraad en classis van zijn overwegingen daartoe op de hoogte te stellen. Ook is het mogelijk een kanttekening bij de beroepsbrief te maken en de kerkenraad te verzoeken hier nader aandacht aan te schenken. Als de te beroepen predikant consulent is van de gemeente die beroept, wordt de beroepsbrief ondertekend door de consulent van de gemeente waaraan de predikant is verbonden.

4. Andere werkzaamheden

Voor diensten waarin bijzondere verrichtingen gedaan moeten worden, zoals bediening van de Heilige Doop, bevestiging van huwelijken, bevestiging van ambtsdragers en het afnemen van openbare (schuld)belijdenis, is de consulent de eerst aangewezen. In overleg kan daarvoor ook een andere predikant worden gevraagd. Wanneer de consulent niet in de gelegenheid is een huwelijksdienst te leiden, vraagt deze daarvoor in beginsel de consulent van zijn gemeente.

Voor de bediening van het Heilig Avondmaal draagt de consulent de verantwoordelijkheid. Wanneer het de consulent niet mogelijk is dat zelf te doen, bevordert hij dat een andere predikant dit doet. Indien enigszins mogelijk wordt dit sacrament een- of tweemaal per jaar bediend.

De consulent heeft steeds een dienende taak en geen heersende. De consulent mag dan ook niet intreden in de rechten die iedere plaatselijke kerkenraad heeft.

5. Informeren

De consulent mag er als raadgever op vertrouwen dat de kerkenraad met hem in overleg zal treden en hem op de hoogte zal

houden van belangrijke aangelegenheden die het welzijn van de gemeente betreffen.

6. Corrigeren

De consulent is raadgever namens de classis. Hij is geen kerkenraadslid van zijn consulentgemeente. Wel kan hij door die kerkenraad uitgenodigd worden om de kerkenraads- en ledenvergaderingen te leiden. Ook dan heeft hij alleen een adviserende stem en geen beslissende.

In bijzondere gevallen kan de consulent bezwaren hebben tegen handelingen van de kerkenraad en/of tegen de gang van zaken in de consulentgemeente. Hij kan dan de kerkenraad verzoeken een kerkenraadsvergadering te houden. De kerkenraad is verplicht aan dit verzoek gehoor te geven. Op deze kerkenraadsvergadering kan de consulent zijn zorgen uitspreken en vermanend optreden. Zo nodig kan hij de kwestie op de classis brengen.

Indien er tussen kerkenraad en consulent liefde is en wederzijds vertrouwen om het goede voor de gemeente te zoeken, zal de Heere naar Zijn belofte ook zeker daaraan Zijn zegen verbinden.

7. Consulentschap niet-vacante gemeente

In het voorgaande is steeds sprake van de verhouding tussen een consulent en een vacante gemeente. De taak van een consulent in een niet-vacante gemeente is uiterst beperkt. Uitsluitend als er zorgen zijn binnen de kerkenraad die onderling niet opgelost kunnen worden of er anderszins sprake is van verstoorde verhoudingen, zal de kerkenraad van een niet-vacante gemeente advies van zijn consulent inwinnen en van zijn hulp gebruik maken.

8. Hulpconsulentschap

Door het geringe aantal predikanten en de ongelijkmatige verdeling over de classes, is het noodzakelijk dat predikanten van buiten de classis tot hulpconsulent worden benoemd. De werkzaamhe-

HET ONDERTEKENINGSFORMULIER

den van de hulpconsulent worden verricht op verzoek van de desbetreffende classis en met medeweten van de classis waartoe de hulpconsulent zelf behoort. De hulpconsulent maakt geen deel uit van de classis. Zo nodig woont hij de vergaderingen van de classis bij waarbinnen hij hulpconsulent is. Hij doet dit uit eigen beweging of op verzoek van de roepende kerk. De classis kan hem verzoeken de vergadering (bij toerbeurt) voor te zitten. Hij heeft in die vergaderingen uitsluitend een adviserende stem. Voor zijn beleid als hulpconsulent is hij wel verantwoording schuldig aan de classis. Hij wordt van zijn taak ontheven zodra er voldoende predikanten binnen een classis werkzaam zijn. Wanneer er totaal geen predikanten in een classis zijn, zijn hulpconsulenten de eerst aangewezenen om op verzoek van de herderloze classis de gemeente(n) en de classisvergadering in voorkomende gevallen bij te staan.

9. Relatie met college van visitatoren

In bepaalde omstandigheden kan de kerkenraad een beroep doen op het college van visitatoren. Voordat dit gedaan wordt dient altijd eerst de consulent geraadpleegd te worden. Ook kan de consulent, na met de kerkenraad overlegd te hebben, een beroep doen op het college van visitatoren. Zie voor een verdere invulling hiervan artikel 44, lid 3, DKO, met de bijbehorende toelichting.

10. Citeertitel

Deze regeling kan worden aangehaald als Regeling voor de consulent.

I. HISTORISCH OVERZICHT

1.1 Nationale Synode 1618-1619

Tijdens de Nationale Synode van 1618-1619 te Dordrecht is de Dordtse Kerkenorde (DKO) vastgesteld. In artikel 53 werd gesproken van een ondertekeningsformulier.³

De dienaren van het Woord Gods, idem de professoren in de theologie (hetwelk ook de andere professoren wel betaamt) zullen de Belydenis des Geloofs der Nederlandse Kerken ondertekenen, en de dienaren die zulks zullen refuseren, zullen de facto van hun dienst bij de kerkenraad of de classis opgeschort worden, tot de tijd dat zij zich daarin geheel verklaard zullen hebben; en indien zij obstinaat in weigering blijven, zullen zij van hun dienst geheel afgesteld worden.

Het ging in dit artikel vooral om Schrift en belijdenis en was alleen bedoeld voor de predikanten en de doctoren theologie. De Synode van Middelburg (1581) had hierin ook de ouderlingen en diakenen betrokken, in navolging van de Synode van Dordrecht (1574). De Synode van 's-Gravenhage (1586) zwakte dit wat af, door de ouderlingen en diakenen niet te noemen. Dit liet men ter beoordeling over aan de classis of de particuliere synode.

3. In artikel 54 van de DKO van 1618-1619 wordt ook gesproken van een ondertekeningsformulier, maar dan bedoeld voor de schoolmeesters.

1.2 Generale Synode 1907

Bij de vereniging van 1907 zijn afspraken gemaakt tussen de deelnemende kerken. Twee artikelen betreffen het onderteakningsformulier:

Art. 1: Als accoord van kerkelijke gemeenschap wordt aanvaard en blijve gehandhaafd de D.K.O. vastgesteld in den jare 1619, behoudens die artikelen die door verandering van de verhouding tusschen Kerk en Overheid, of door het wegvallen der Waalsche taal, niet meer van kracht zijn; van welke art. de kerken zelve aanwijzing doen zullen.

Art. 12: Alle Dienaren des Woords zullen onderschrijven de confesie, catechismus, mitsgaders de Canones van Dordrecht volgens het Formulier daarvan zijnde (Post Acta sessie 164 VI).⁴

Daarmee verbonden de gemeenten der Vereniging zich aan de DKO, en daarmee aan het gebruik van een door de synode vastgesteld formulier met de volgende inhoud:

Wij, onderschreven dienaren des Goddelijken Woords, ressorterende onder classe van N.N., verklaren oprechtelijk en in goede consciëntie voor de Heere met deze onze onderteekening dat wij van harte gevoelen en geloven dat alle artikelen en elk hoofdstuk der leer in de belijdenis en catechismus der gereformeerde Nederlandse kerken begrepen, mitsgaders de verklaring over enige punten der voorzeide leer in de nationale synode 1619 te Dordrecht gedaan,

4. De volledige tekst van dit formulier is onder andere te vinden in het Kerkelijk Handboekje (p. 108-109), uitgegeven op last van de Generale Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, samengesteld door ds. G.H. Kersten en in: W. Silfhout, Gereformeerd Kerkrecht in kort bestek, Den Hertog Houten, 2010, p. 239. of: 2e herziene druk 2021, p. 257.

in alles met Gods Woord overeenkomen. Enzovoort.

1.3 Synode 2021

Op de Synode van 9 juni 2021 is de DKO aangepast. Ook artikel 53 is gewijzigd. De onderteekening wordt nu, naar de gegroeide praktijk volgens het visitatiereglement, van alle ambtsdragers gevraagd en in de kerkorde vastgelegd. Het nieuwe artikel 53 luidt als volgt:

Ambtsdragers ondertekenen bij hun ambtsaanvaarding het door de generale synode vastgestelde onderteakningsformulier. Ambtsdragers die dat weigeren, worden vanwege die daad in hun ambtelijk werk door de kerkenraad of de classis geschorst, tot de tijd dat zij daarin volledige openheid hebben gegeven. Indien zij bij hun weigering blijven, worden zij geheel van hun ambtelijke dienst afgezet.

In de bijbehorende toelichting staat vermeld dat de schorsing van ouderlingen en diakenen gebeurt door hun kerkenraad. De schorsing van een predikant gebeurt door de classis.

In het nieuwe artikel 37 DKO is opgenomen dat ambtsdragers zich aan hun ambtsgeheim houden. Dit ambtsgeheim blijft ook bestaan na het beëindigen van het ambt. Om het belang hiervan te benadrukken is deze verplichting als onderdeel II in het onderteakningsformulier opgenomen.

2. HET ONDERTEAKNINGSFOMULIER

De Synode van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland heeft op 9 juni 2021 op grond van artikel 53 DKO het volgende onderteakningsformulier vastgesteld:

I. *Wij, dienaar van het Goddelijke Woord, respectievelijk ouderling of diaken van de Gereformeerde Gemeente in Nederland te, behorende tot de classis, onderschrijven met deze ondertekening Gods Woord van ganser harte te houden voor absoluut waar en gezaghebbend.*

Eveneens verklaren wij oprecht in goed geweten voor de Heere dat wij van harte gevoelen en geloven dat de leer begrepen in de drie Formulieren van Enigheid (te weten de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels) in alles met Gods Woord overeenkomt.

Wij beloven dat wij deze leer ijverig en getrouw zullen leren en voorstaan, zonder iets daartegen, hetzij openlijk of bedekt, direct of indirect te zullen leren of op welke andere wijze ook te openbaren.

Vervolgens verklaren wij dat, indien wij tot de mening zouden komen dat de voorschreven leer niet meer in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland, hetzij plaatselijk hetzij algemeen zou worden gehandhaafd en geleerd, wij alle bezwaren dienaangaande te allen tijde eerst zullen voorleggen aan de meerdere vergaderingen en ondertussen op geen enkele andere wijze daarvan zullen uiting geven, tot een meerdere vergadering onherroepelijk heeft beslist.

Tevens aanvaarden wij, zoals dat is uitgesproken op de Algemene Vergadering van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland in 1907, de DKO als akkoord van kerkelijke

gemeenschap (in de uitgave zoals deze is vastgesteld door de Synode van 2020/2021).

II. *Wij onderschrijven de plicht om geheim te houden wat ons in de uitoefening van ons ambt ter kennis komt en een vertrouwelijk karakter draagt. Dit geldt ook voor zaken waarvan redelijkerwijs kan worden aangenomen dat de verkregen informatie als geheim en vertrouwelijk moet worden beschouwd. De geheimhoudingsplicht blijft van kracht, ook na beëindiging van het ambt.*

<i>Datum:</i>	<i>Naam:</i>	<i>Handtekening:</i>
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

DEEL II
ACHTERGRONDEN

KERKRECHT IN RELATIE TOT
HET NEDERLANDSE RECHT

1. Positie van kerken in het Nederlandse recht

De kerken hebben in onze Nederlandse rechtsorde een bijzondere positie. Zij mogen zelf regels stellen voor hun interne aangelegenheden, zoals organisatie, bestuur, besluitvorming, maar ook voor tuchtprocedures en de interne kerkelijke rechtsgang. Kerkgenootschappen hoeven daarbij niet te worden erkend door de overheid. Het bestaan van een kerkgenootschap is voldoende om gebruik te maken van deze rechten.

Als er een geschil bestaat over de vraag of er daadwerkelijk sprake is van een kerkgenootschap, wordt dit door de rechter beoordeeld.⁵ Uitdrukkelijk is in de wet vastgelegd⁶ dat de wet geen eisen stelt aan de inrichting van de organisatie van kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen⁷ en lichamen⁸ waarin zij zijn verenigd.

5. Zo oordeelde de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in een uitspraak van 15 augustus 2018 dat de Kerk van het Vliegend Spaghettimonster niet kan worden aangemerkt als een beschermde religieuze overtuiging (ECLI:NL:RVS:2018:2751).
6. Artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek luidt als volgt:
 1. Kerkgenootschappen alsmede hun zelfstandige onderdelen en lichamen waarin zij zijn verenigd bezitten rechtspersoonlijkheid.
 2. Zij worden geregeerd door hun eigen statuut, voor zover dit niet in strijd is met de wet.Vervolgens wordt bepaald dat een groot aantal algemene bepalingen met betrekking tot rechtspersonen niet van toepassing is op kerkgenootschappen.
7. Zelfstandige onderdelen van een kerkgenootschap zijn bijvoorbeeld de plaatselijke gemeenten en de deputaatschappen.
8. Lichamen waarin de onderdelen van een kerkgenootschap verenigd zijn, zijn bijvoorbeeld een classis en de synode.

Kerkgenootschappen mogen die inrichting zelf vormgeven in een zogenaamd eigen kerkelijk statuut (zie hoofdstuk 1).

Het kerkelijk statuut vormt het scharnierpunt tussen het burgerlijk recht en het kerkelijk recht. Het kerkelijk statuut heeft een tweeledige functie. In de eerste plaats bakent het af waarop het burgerlijk recht geen betrekking heeft. In de tweede plaats bevat dit statuut het interne recht van het kerkgenootschap wat wel van toepassing is, zoals een kerkorde en reglementen. Kort gezegd komt deze afbakening erop neer dat voor de kerk 'naar buiten toe' (door deelname aan het rechtsverkeer) het burgerlijk recht geldt (bijvoorbeeld bij de aankoop van goederen), maar 'naar binnen toe' geldt het 'eigen recht'.

De in het burgerlijk recht verankerde organisatievrijheid van de kerken is gebaseerd op het ongeschreven beginsel van de scheiding tussen kerk en staat en de grondwettelijk verankerde vrijheid van godsdienst.⁹ Kerkgenootschappen hebben dan ook het recht om eigen, van het burgerlijke recht afwijkende regelingen te treffen. Die regelingen mogen echter niet in strijd zijn met de wet. Onder 'de wet' wordt niet zo maar iedere willekeurige wettelijke bepaling verstaan. Bedoeld worden dwingendrechtelijke bepalingen, maar ook elementaire (ongeschreven) rechtsbeginselen. In de wetsgeschiedenis worden als voorbeelden van dwingendrechtelijke bepalingen genoemd 'het verbod om mensenoffers te brengen en het verbod van polygamie'. Kerkelijke regels mogen niet van dergelijke dwingende bepalingen en rechtsbeginselen afwijken of daarmee in strijd komen.

2. Beperkingen in de uitoefening van de godsdienstvrijheid

Tijdens de coronapandemie zijn de kerken geconfronteerd met door de overheid opgelegde beperkingen bij het houden van kerkdiensten. Die beperkingen legde de overheid op ter bestrijding

9. De vrijheid van godsdienst is onder meer beschreven in artikel 6 van de Grondwet.

van het coronavirus. De concrete maatregelen zijn opgenomen in een wet ter uitwerking van de in de Grondwet opgenomen zorgplicht van de overheid om de volksgezondheid te bevorderen.¹⁰ Concreet ging het om het treffen van de noodzakelijke voorzieningen rond ventilatie, hygiëne en ontsmettingsmateriaal; daarnaast moet binnen de kerk de veilige afstand worden gehouden. Hoewel daarover wel discussie plaatsvond, is in de wet gelukkig geen maximum gesteld aan het aantal kerkgangers, zoals dat in een aantal andere landen wel gebeurde.

Die maatregelen beperken het recht van een ieder om zijn godsdienst of levensovertuiging, individueel of in gemeenschap met anderen, vrij te belijden, 'behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet'. De zinsnede 'behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet' biedt de grondslag voor het opleggen van beperkingen. Om grondrechten te mogen beperken moet worden voldaan aan nauwkeurig omschreven eisen. Een belangrijke eis is dat beperkingen voldoende duidelijk zijn en noodzakelijk zijn voor het doel dat zij dienen. Ook is vereist dat beperkingen steeds herleidbaar zijn tot een specifieke wet in formele zin (een wet die door de regering en het parlement gezamenlijk tot stand is gebracht). Deze eisen vragen van de wetgever steeds een nauwkeurige toetsing of aan al die eisen is voldaan.

In tijden van drastische toename van het aantal coronabesmetting is van de kant van de overheid ook een oproep gedaan om kerkdiensten niet meer fysiek, maar alleen digitaal te laten plaatsvinden. Dit raakt echter aan het wezen van de kerkdiensten. Een principiële denklijn die daarbij wordt gevolgd is dat het houden van kerkdiensten een Goddelijke instelling is. In het vierde gebod wordt bevolen de sabbatdag, of wel de rustdag, te gedenken en die te heiligen. In de Heidelbergse Catechismus wordt bij de uitleg

10. Het betreft de Wet op de publieke gezondheid die is gebaseerd op artikel 22, eerste lid, van de Grondwet.

van dit gebod gezegd dat God in het vierde gebod gebiedt dat de kerkdienst, of het predikambt onderhouden worden (...) en dat ik, inzonderheid op den sabbat, dat is op den rustdag, tot de gemeente Gods naarstiglijk kome, om Gods Woord te horen, de Sacramenten te gebruiken, God den Heere openlijk aan te roepen, en den armen christelijke handreiking te doen.

Ook de apostel roept in zijn brief aan de Hebreëen op om de onderlinge bijeenkomsten niet na te laten. Het gaat bij die onderlinge bijeenkomsten volgens de kanttekenaren bij de Statenbijbel om de kerkelijke bijeenkomsten waarin de Woordverkondiging, de gemeenschappelijke gebeden en het gebruik van de sacramenten centraal staan. Natuurlijk kunnen er omstandigheden zijn die het houden van kerkdiensten belemmeren of bemoeilijken. Toch zal bij de keuzes die kerkenraden in die omstandigheden maken steeds die Goddelijke instelling om samen te komen centraal staan. De kern van een kerkdienst, is de bediening van het Woord. Daarmee wordt bedoeld de verklaring en de toepassing van het Woord van God. We noemen dat de prediking van het Woord. Een preek is geen lezing of toespraak, maar een aanspraak. In de Bijbel wordt het vergeleken met het aandringen van een herder achter zijn kudde.¹¹ Een preek is dan ook geen vrijblijvende beschouwing, maar een appel op de harten van de toehoorders, of in de woorden van de apostel Paulus, een 'bidden van Christuswege: Laat u met God verzoenen'.¹² God spreekt door middel van Zijn Woord en Geest tot mensen en mensen heffen hun hart door middel van gebed en zang op tot God. Daarom wordt een kerkdienst ook wel eredienst genoemd, omdat de eer van God centraal staat.

Een vast en wezenlijk onderdeel van de kerkdienst is ook het openbare gebed. Niet voor niets wordt een kerk dan ook een

11. Jeremia 17:16.

12. 2 Korinthe 5:20.

bedehuis of gebedshuis genoemd. In het openbare gebed worden de noden en zorgen van de gemeente aan de Heere voorgelegd en wordt specifiek voorbede gedaan voor mensen in zorgvolle maar ook blijde omstandigheden. Tijdens een kerkdienst worden – met regelmaat – ook de sacramenten bediend; de Heilige Doop en het Heilig Avondmaal kunnen niet van een kerkdienst worden losgemaakt.

Bij de genoemde wezenlijke elementen van een kerkdienst zijn tot slot nog enkele kerkrechtelijke noties van belang. Eén van de uitgangspunten van het gereformeerd kerkrecht is dat iedere plaatselijke gemeente zelfstandig is. Dat betekent dat de leden niet aangesloten zijn bij een kerkverband maar bij een plaatselijk zelfstandige gemeente, die zelfstandig diensten belegt.¹³

In de kerkdienst staat de ambtelijke dienst centraal. Door middel van de ambten regeert Christus Zijn kerk. Alleen een ambtelijk geleide dienst des Woords kan daarom als een kerkdienst worden gezien. De door een plaatselijke gemeente belegde kerkdiensten staan onder ambtelijke leiding. Die ambtelijke leiding is in de eerste plaats een geestelijke leiding door het houden of lezen van preken, maar ook een leiding in de uitoefening van ambtelijke vermaning en kerkelijke tucht, indien leden zich niet aan de regels houden.

Het Griekse woord voor 'kerk' is 'ecclesia'. Daarbij gaat het om een samengeroepen gezelschap of vergadering van mensen in een dienst tot eer van God en de belijdenis van Zijn Naam. Die vergadering dient, naast de aanwezige ambtsdragers, ook te bestaan uit een aantal fysiek aanwezige leden, hoe beperkt dat aantal ook is. Gelet op het voorgaande is het fysiek bezoeken van de christelijke samenkomst (op bepaalde wijze) verbonden aan de instelling van God. Daarnaast heeft de kerk eigen gezagsstructuren en instel-

13. Kerkrechtelijk is het bijvoorbeeld niet mogelijk dat meerdere plaatselijke kerken van hetzelfde kerkverband gezamenlijke diensten beleggen.

lingen (in het kerkrecht aangeduid als ambten en diensten). Voor het houden van kerkdiensten overeenkomstig de Goddelijke instelling en de kerkrechtelijke voorschriften dienen – in de minimale variant – ten minste twee ambtsdragers en een aantal leden fysiek aanwezig te zijn!

3. De grenzen van de kerkelijke organisatievrijheid

De organisatievrijheid van de kerkgenootschappen omvat niet alleen het recht om eigen regels te stellen, maar ook om de gestelde regels via eigen procedures en kerkelijke rechtsgangen te handhaven. Dat betekent een afbakening van de rechtsmacht van de burgerlijke rechter. De wettelijk gewaarborgde organisatievrijheid van de kerkgenootschappen vergt een terughoudende opstelling van de burgerlijke rechter bij de beoordeling van kerkelijke geschillen. In beginsel moet de burgerlijke rechter de interpretatie van de bevoegde kerkelijke autoriteiten respecteren, tenzij sprake is van een schending van de interne kerkelijke regels of fundamentele normen van het burgerlijke recht.¹⁴

De terughoudendheid van de burgerlijke rechter in kerkelijke geschillen is echter niet onbeperkt. Het (inter)nationale recht garandeert immers de toegang tot de rechter als er burgerlijke rechten en schuldvorderingen in het geding zijn.¹⁵ Hierbij zijn de volgende elementen van belang:

1. *de aard van de vordering*: theologische geschillen, verschillen in belijdenis, of louter intern kerkelijke kwesties zijn niet aan te merken als ‘burgerlijke rechten en schuldvorderingen’. De rechtspraak hanteert daarbij de lijn dat bij het toetsen van besluiten en andere gedragingen van een kerkgenootschap de grootst mogelijke terughoudendheid in acht wordt genomen.

14. T. van Kooten, *Het kerkgenootschap in de neutrale staat*, Den Haag, 2017, p. 98.

15. Onder meer de artikelen 17 en 112 van de Grondwet.

Slechts bij willekeur, kwade trouw of aperte schending van grondrechten of van wezenlijke interne regels over totstandkoming van besluiten is op dit punt voor de rechter een taak weggelegd.¹⁶

2. *het interne recht van de kerken*: bij het toetsen van kerkelijke geschillen kent de rechter veel waarde toe aan het statuut van het kerkgenootschap. Het kerkelijk statuut bevat de kerkorde en andere interne regels die het kerkgenootschap hanteert. Daarbij wordt er door de burgerlijke rechter rekening mee gehouden dat de in het eigen statuut van een kerkgenootschap geregelde rechtsverhoudingen tussen de verschillende organen en onderdelen van een kerkgenootschap vaak in hoge mate worden bepaald ‘door aspecten van leerstellig karakter die vaak eeuwenlange ontwikkeling hebben doorgemaakt’. Het in dergelijke verhoudingen oordelen met toepassing van regelen van burgerlijk recht houdt licht het gevaar in zich dat daarbij tevens wordt ingegrepen in en een oordeel wordt gegeven over de leerstellingen die aan het eigen statuut van het kerkgenootschap ten grondslag hebben gelegen.¹⁷

3. *de beschikbaarheid van een interne, met voldoende rechtswaarborgen omklede kerkelijke rechtsgang*: hierbij kan worden gedacht aan de behandeling van bezwaren en geschillen tegen besluiten van kerkelijke organen en aan het kerkelijk tuchtrecht. Indien een dergelijke kerkelijke rechtsgang niet eerst, of niet volledig is gevolgd, zal de burgerlijke rechter zich niet-ontvankelijk verklaren. Daarvoor is wel van belang dat een kerkelijke rechtsgang dwingend is voorgeschreven en voldoet aan ele-

16. Uitspraak van de President van de rechtbank Groningen van 22 november 1995, KG 1996, 18 (Gemeenschap van Gelovigen te Winschoten).

17. Uitspraak van de Hoge Raad van 14 juni 1991, ECLI:NL:HR:1991:ZCo280, NJ 1992, 173.

mentaire beginselen van een behoorlijke procesorde.¹⁸ Daarbij moet worden gedacht aan de toepassing van het beginsel van hoor en wederhoor en dat de beoordelende instantie bestaat uit onafhankelijke en onpartijdige personen.¹⁹ Als de interne kerkelijk rechtsgang niet met voldoende rechtswaarborgen is omkleed, zal de burgerlijke rechter de vordering ontvankelijk verklaren.²⁰

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat de burgerlijke rechter de in het Burgerlijk Wetboek verankerde zelfstandige positie die kerken hebben met betrekking tot hun interne aangelegenheden respecteert. Twee belangrijke voorwaarden daarbij zijn dat:

- a. de kerken in hun statuut duidelijk hebben beschreven waar die interne kerkelijke regels zijn neergelegd;
- b. de interne kerkelijke rechtsgang voldoet aan de elementaire beginselen van een behoorlijke procesorde.

Als aan deze twee voorwaarden niet wordt voldaan is de kans groot dat de burgerlijke rechter zich ontvankelijk zal verklaren als er een procedure wordt gestart.

18. Uitspraak van de Hoge Raad van 19 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AN7818, NJ 2004, 559.

19. Zie ook W.A. Zondag, *Kerkelijk recht en burgerlijk recht*, in: J. Selderhuis (red.), *Handboek Gereformeerd Kerkrecht*, Uitgeverij Groen Heerenveen, 2019, p. 57.

20. Zie voor een voorbeeld van een procedure waar de rechter de vordering ontvankelijk verklaarde in verband met de te lange duur van de procedure de uitspraak van de Rechtbank Zeeland-West-Brabant van 2 mei 2017; ECLI:NL:RBZWB:2017:2704.

KERKELIJKE RECHTSGANG

I. Rechtsbeginselen

Hoewel de interne kerkelijke rechtsgangen een heel eigen karakter hebben, moeten zij wel voldoen aan een aantal elementaire rechtsbeginselen. Een eventuele rechterlijke toetsing door de burgerlijke rechter zal zich steeds concentreren op die beginselen. Dat betekent niet dat alle elementen uit het burgerlijke recht ook rechtstreeks moeten worden doorgevoerd in het kerkrecht. Wel moet met drie zaken rekening worden gehouden:

- a. de ‘aard van het rechtsbeginsel’, of hoe dwingend is het beginsel;
- b. de mate waarin wordt afgeweken, of hoe ingrijpend is de afwijking;
- c. de gehanteerde motivering voor de afwijking.

Hoe belangrijker het rechtsbeginsel, of hoe groter de afwijking, hoe meer het aankomt op de motivering. Het is uiteindelijk de burgerlijke rechter die het belang van het beginsel afweegt tegen de mate van afwijking en de overtuigingskracht van de motivering. Daarom is het van wezenlijk belang bij die motivering van de afwijking ook de verbinding te leggen met de Bijbel en/ of de belijdenisgeschriften.

Er wordt soms een scherpe tegenstelling gemaakt tussen het burgerlijke recht en het kerkelijke recht. Dat is echter niet altijd juist. Een aantal elementaire rechtsbeginselen heeft een duidelijk Bijbelse oorsprong. Die rechtsbeginselen gelden voor de overheid, voor de kerk, en voor ieder persoonlijk. Het gebod om recht is

een voor iedereen geldende verantwoordelijkheid.²¹ Duidelijk blijkt dat uit Genesis 18:19, waar we lezen: ‘Want Ik heb hem [Abraham] gekend, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zou bevelen, en zij den weg des HEEREN houden, om te doen gerechtigheid en gericht’. Bij de woorden ‘om te doen gerechtigheid en gericht’ zegt kanttekening 42: ‘Een manier van spreken dikwijls in de Heilige Schrift gebruikt, betekende al wat goed en recht is, begrepen in de eerste en tweede tafel der wet, tot het private of publieke leven behorende’.

De Bijbelse norm van goed en kwaad, van recht en onrecht, geldt dan ook voor iedereen en voor alle verbanden. Dat daarvan door de overheid op verschillende punten wordt afgeweken, betekent nog niet dat we een scherp onderscheid moeten maken tussen het burgerlijk en het kerkelijk recht. De eis van Bijbelse gerechtigheid geldt voor alle terreinen van het leven. Ook kerkrechtelijke procedures dienen te voldoen aan die Bijbelse noties. In dat opzicht moeten we ervoor waken een onnodige tegenstelling te creëren tussen het burgerlijk procesrecht en het kerkelijk procesrecht. De volgende procesrechtelijke beginselen kunnen worden genoemd:

1.1 Onpartijdigheidsbeginsel

Onpartijdigheid van de beoordelende instantie is van groot belang. Concreet betekent dit dat er geen sprake mag zijn van vooringenomenheid. Die notie komt heel duidelijk tot uitdrukking in het Bijbelse gebod ‘om het aangezicht in het gericht niet te kennen’.²² Het gebod om te beslissen zonder aanzien van de personen kan worden onderscheiden in de subjectieve en de objectieve onpartijdigheid.

Bij de subjectieve onpartijdigheid gaat het om de ‘houding’ en

21. Zie ook J.J.H. Post, *Gerechtigheid en recht; Bijbelse kernbegrippen juridisch belicht*, Kok Boekencentrum Uitgevers, Utrecht, 2019, p. 29.

22. Zie onder meer Deuteronomium 1:17, Spreuken 18:5 en 24:23. In meer algemene zin wordt de aanneming van personen verboden in Jakobus 2: 1-4.

de ‘gezindheid’ van degene die het geschil moet beslissen. Zo wordt het enerzijds verboden het recht van de armen te buigen en anderzijds is het evenmin geoorloofd de ‘geringe voor te trekken’.²³ Ook is het verboden met de meerderheid mee te gaan om het recht te buigen.²⁴

De objectieve onpartijdigheid heeft betrekking op de verhouding van degenen die het geschil moeten beslissen ten opzichte van één of beide partijen. Zo is er bijvoorbeeld sprake van vooringenomenheid als één van de partijen ook deelneemt aan de beslissing in een zaak door een meerdere vergadering (bijvoorbeeld een afvaardiging van de in de procedure betrokken kerkenraad bij de classisvergadering). Ook een nauwe graad van bloedverwantschap, persoonlijke of zakelijke verwantschap dan wel eerdere betrokkenheid kan een schending opleveren van het onpartijdigheidsbeginsel.

1.2 Beginselen van een eerlijke behandeling

Het kenmerkende van het beginsel van een eerlijke behandeling is dat de ene partij niet mag worden bevoordeeld boven de andere, zonder dat sprake is van vooringenomenheid. De ene partij kan op verschillende manieren in een betere positie worden gebracht dan de andere partij. In de Bijbel wordt dan ook de algemene regel gegeven om ‘geen onrecht te doen in het gericht’.²⁵ Het beginsel van eerlijke behandeling valt uiteen in aantal elementen:

23. Éxodus 23:6 respectievelijk 3. Vergelijk Job 34:19 waar van de Hoogste Rechter wordt gezegd dat Hij ‘het aangezicht der vorsten niet aanneemt en den rijke voor den arme niet kent’.

24. Éxodus 23:2.

25. Zie Leviticus 19:15 en 35; dat geldt zowel voor het voortrekken van de ‘groten’ boven de ‘geringen’, als voor het gebruik van oneerlijke middelen als ‘el, gewicht of maat’.

a. *het zorgvuldigheidsbeginsel:* ook in kerkelijke (appel)procedures dient alles op een zorgvuldige wijze plaats te vinden. Hier is het Bijbelwoord van toepassing ‘laat alle dingen eerlijk en met orde geschieden’.²⁶ Het ordelijk oproepen voor een zitting, het uitwisselen van de documenten, het geven van gelegenheid voor verweer en reactie. In dit verband is het van belang dat de kerkelijke organen die moeten (be)oordelen, worden gemaand om de zaak grondig te onderzoeken, na- en door te vragen.²⁷

b. *het openbaarheidsbeginsel:* er moet sprake zijn van een zekere open(baar)heid. In kerkrechtelijke procedures is het niet gebruikelijk en ook niet wenselijk om publiek en media uit te nodigen voor zittingen. Maar ook achter gesloten deuren kan sprake zijn van een openbare behandeling van de zaak. Daarbij moet worden gedacht aan het verschaffen van duidelijkheid over het verloop van de procedure, de mogelijkheid voor de aanwezigen tot het stellen van vragen aan de betrokken partijen, een heldere verslaglegging die voor beide partijen relevant is. Een open en voor alle betrokkenen goed te volgen procedure is daarom noodzakelijk.

c. *het verdedigingsbeginsel, of het toepassen van hoor en wederhoor:* naast de wisseling van schriftelijke documenten is ook het mondeling horen van partijen van belang, bij voorkeur in elkaars aanwezigheid. Duidelijk komt dit naar voren in de rechtspraak van Salomo.²⁸ In een mondelinge gedachtewisseling kunnen partijen op elkaars stellingen of beschuldigingen ingaan, kunnen de misverstanden uit de weg

26. 1 Korinthe 14:40.

27. Deuteronomium 13:14; 17:4 en 19:18.

28. 1 Koningen 3:16, waarbij vooral de wijsheid van Salomo doorklinkt in de gestelde vragen.

worden geruimd en kan bij tegenstrijdige informatie worden doorgevraagd.²⁹ Soms is het daarbij tevens noodzakelijk om derden, als getuigen, te horen of deskundigen te raadplegen. Door middel van hoor en wederhoor kunnen de feiten worden vastgesteld en kan tot de kern van het geschil worden doorgedrongen. Kerkelijke procedures zijn erop gericht om onrecht in de kerk te voorkomen of ongedaan te maken. Toch moet in iedere fase van de procedure ook de mogelijkheid blijven bestaan om te komen tot verzoening of schikking van het geschil. Een partij kan berusten in een beslissing of uitspraak.

d. *het motiveringsbeginsel:* voor het vellen van een rechtvaardig oordeel is – naast zorgvuldigheid – ook een deugdelijke motivering van belang. Het ‘vinden van het recht’ vergt nauwkeurigheid, maar ook het besef dat het gericht Godes is.³⁰ Door middel van een gemotiveerde beslissing vindt verantwoording plaats van die hoge roeping.

De rechtvaardigheid van het vonnis is voor een wezenlijk onderdeel verbonden aan de kenbaarheid en deugdelijkheid van de gronden waarop dat vonnis berust. Een dragende motivering bevordert tevens de overtuigingskracht van de beslissing. Ook is die motivering een relevant onderdeel bij de – eventueel nog volgende – toetsing door de burgerlijke rechter.

e. *de mogelijkheid van bijstand of voorspraak in de procedure:* niet iedereen is steeds in staat zijn beweegredenen, motieven en argumenten op een heldere en gestructureerde wijze te vertolken. Wel moet worden bedacht dat in kerkelijke procedures het persoonlijke contact tussen het kerklid en de ambtsdrager(s) centraal staat. Ten diepste gaat het daarbij om het geestelijk

29. Zie ook Spreuken 18:17.

30. Deuteronomium 1:17.

welzijn van de kerk en haar leden, waarbij Gods Woord en de belijdenis de belangrijkste plaats innemen. Dat vraagt om een ambtelijke en kerkelijke benadering, waarin moet worden opgepast voor een al te juridiserende benadering. Dat brengt mee dat het betrokken lid in de regel steeds in eigen persoon aanwezig is en een uiteenzetting geeft.

Wel kan het voor een persoon die niet in staat is zelf zijn zaak te behartigen, bijvoorbeeld om emotionele, psychische of fysieke redenen, wenselijk zijn bijstand in te schakelen. Dat kan in de vorm van een vertrouwenspersoon of raadsman.³¹ Ook dat was in de tijd van het Nieuwe Testament niet onbekend. Zo lezen we dat de hogepriester Ananias en de ouderlingen in hun aanklacht tegen Paulus voor de stadhouder Felix een voorspraak hadden in de persoon van Tertullus.³² Om te voorkomen dat men te veel in de juridische sfeer terecht komt, is het wenselijk dat de vertrouwenspersoon of raadsman affiniteit heeft met het kerkelijk leven.

f. *het nemen van een beslissing binnen een redelijke termijn:*

het is van belang dat een geschil niet onnodig lang sleept en dat binnen een redelijke termijn een beslissing wordt genomen. Hoewel dit een ‘modern’ beginsel lijkt, komen we hiervan ook een voorbeeld tegen in de Bijbel. In de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter, is de rechter niet onrechtvaardig omdat zijn uitspraak niet rechtvaardig is, maar omdat hij voor een lange tijd de weduwe geen recht wil doen.³³

Om te bevorderen dat kerkelijke beslissingen in appelprocedures binnen een redelijke termijn kunnen worden genomen, is het belangrijk:

31. In kerkelijke termen wordt dit wel aangeduid als ‘mond’.

32. Handelingen 24:2.

33. Lukas 18:1-8.

1. partijen binnen de procedure aan termijnen te binden voor het indienen van stukken;
2. alvast voorbereidend werk te laten plaatsvinden (bijvoorbeeld door de instelling van voorbereidingscommissies op classicaal niveau);
3. de mogelijkheid te bieden de procedure te bespoedigen en de mogelijkheid te bieden tot het treffen van een voorlopige voorziening in afwachting van een definitieve beslissing. Dit is in het bijzonder van belang bij tuchtprocedures, waarin rekening moet worden gehouden met het belastende karakter voor betrokkenen.
4. In veel gevallen hangt de duur van de procedure ook samen met de vergaderdata van meerdere kerkelijke vergaderingen. Omdat van tevoren niet altijd bekend is dat bepaalde procedures aanhangig worden gemaakt, is het raadzaam voor meerdere kerkelijke vergaderingen te werken met een jaarplanning. Het is makkelijker vergaderingen – bij gebrek aan agendapunten – te annuleren dan op korte termijn een vergadering te plannen.

2. Contact voorafgaand aan de kerkelijke rechtsgang cruciaal

De hiervoor beschreven rechtsbeginselen hebben een plaats gekregen in de appelregeling die is opgenomen in hoofdstuk 3. Aan het appel gaat het bezwaar vooraf. Uitgangspunt is namelijk dat een lid dat het niet eens is met een beslissing van de kerkenraad eerst bezwaar indient bij de kerkenraad. Dat contact tussen een lid en de kerkenraad is uitermate belangrijk.

Van belang is vooral dat niet wordt volstaan met een schriftelijke uitwisseling van standpunten. Alles moet in het werk worden gesteld om te komen tot een open gesprek, waarin het niet gaat om de uitwisseling van standpunten, maar om een vragende en luisterende houding naar beweegredenen en achtergronden. Om dit ook echt een open gesprek te laten zijn, is ervoor gekozen hierover geen nadere procedurele regels op te nemen. Dat be-

tekent echter niet dat de hiervoor beschreven rechtsbeginselen dan niet van toepassing zijn. Ook in dat gesprek moeten in het bijzonder de beginselen van een eerlijke behandeling in acht worden genomen. Vaak ligt in dit gesprek de sleutel voor de oplosbaarheid van het bezwaar/probleem, of anders een lange slepende kerkelijke procedure.

Heel concreet vereist die eerlijke behandeling:

- a. een goede *voorbereiding van het gesprek* door de kerkenraad. Belangrijk is dat het eventueel ingediende bezwaarschrift goed wordt gelezen en besproken. Belangrijke punten daarbij zijn:
- waar ligt de kern van het bezwaar?
 - om welk besluit van de kerkenraad gaat het?
 - is de bezwaarde belanghebbende en zo ja, wat is zijn/haar belang?

Ook is het wenselijk de taken onderling te verdelen:

- wie leidt dit gesprek (hoeft niet altijd de preses te zijn, soms is dat zelfs beter van niet)?
- wie maakt een verslag van het gesprek (vaak de scriba)?
- wie stellen vragen (meerdere personen en bij voorkeur niet de leider van het gesprek)?
- wie stelt vervolgvragen?
- wie luistert vooral?
- wie licht het standpunt van de kerkenraad toe (zo mogelijk meerderen)?

- b. een *belangstellende/open houding* tijdens het gesprek. Het gaat daarbij om een dialoog tussen lid en kerkenraad, waarbij informatie-uitwisseling centraal staat. Belangrijk is een korte en zakelijke weergave van de kwestie door de ambtsdrager die het gesprek leidt. Zorg ervoor dat dit geen brede uiteenzetting wordt van het standpunt van de kerkenraad. Geef als eerste het woord aan de bezwaarde voor een toelichting

van de achtergrond en beweegredenen voor het bezwaar. Stel daarover (bij voorkeur na afloop van de toelichting van bezwaarde) **open** vragen naar belangen (en niet naar standpunten) en blijf 'nieuwsgierig'. Als er emoties spelen, kan daarop eerst worden ingegaan. Zet vervolgens als kerkenraad – zo mogelijk aan de hand van de kernbezwaren – de achtergrond/beweegredenen van de beslissing van de kerkenraad uiteen. Geef daarop weer de mogelijkheid in – zo nodig meerdere – rondes aan de bezwaarde om daarover vragen te stellen of opmerkingen te maken en daarop weer als kerkenraad te reageren. Bewaak dat er sprake blijft van een dialoog. Houdt steeds de kern van de beslissing en de kern van het bezwaar in het oog en probeer dit te filteren van zaken die daaromheen zweven. Zoek naar mogelijkheden om verschillen te overbruggen en waar nodig en mogelijk verzoening te bewerkstelligen.

- c. een *samenvatting en schets van het vervolg* aan het einde van het gesprek. De ambtsdrager die het gesprek leidt vat aan het einde van het gesprek de belangrijkste punten samen. Het is goed daarbij vast te stellen over welke punten overeenstemming bestaat en waarover (nog) verschil van mening is. Daarna geeft hij aan hoe verder te gaan. Dat verschilt van geval tot geval. Soms is nadere doordinking van de kerkenraad nodig, in andere gevallen zal bezwaarde zich moeten beraden. Ook is het mogelijk een derde in te schakelen (voor advies of deskundige informatie). Soms kan de broederlijke hand worden gereikt. Ook kan het in bepaalde gevallen wenselijk zijn de uiteindelijke beslissing of 'overeenkomst' op papier te zetten, zodat dit voor ieder duidelijk is. Bij een uiteindelijke beslissing is van belang die van een dragende motivering te voorzien. Als er nadere stappen of beslissingen volgen, geef daarbij dan een uiterste termijn (die binnen redelijke perken blijft).

KERKELIJKE TUCHT

I. INLEIDING

I.1 Bijbels fundament

De kerkelijke tucht is een wezenlijk onderdeel van het ambtelijke werk. Het is zelfs, volgens artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, één van de kenmerken van de ware kerk.

De kerkelijke tucht moet gefundeerd zijn op het Woord van God, de belijdenisgeschriften en de Dordtse Kerkorde. Deze eis geldt ook voor de nadere uitwerking van de tucht. De kerkelijke tucht heeft een eigen plaats in de Dordtse Kerkorde gekregen. In de artikelen 71-80 komt deze aan de orde onder het opschrift: 'De christelijke censuur en de kerkelijke vermaning'. In dit hoofdstuk willen we de toepassing van de tucht in de praktijk nader beschrijven.

I.2 Doel van de tucht

Het is goed om steeds voor ogen te houden dat de kerkelijke tucht een ander uitgangspunt heeft dan het strafrecht. Waar het strafrecht uitgaat van een vergelding voor het bedreven kwaad, geldt daarentegen in het kerkelijk recht een ander uitgangspunt, namelijk het behoud van de zondaar.

De kerkelijke tucht heeft een drieledig doel:

- a. Het voorkomen van lastering van de Naam des Heeren
- b. Het bewaren van de heiligheid der gemeente
- c. Het terechtbrengen, het winnen van de zondaar.

Toelichting bij 1.2

Tucht hangt samen met het woordje 'trekken'. De Heere trekt in Zijn Woord grenzen tussen goed en kwaad. Tuchttoefening beoogt het lid van de kerk bij grensoverschrijdend gedrag terug te trekken. Het doel van tucht is gericht op het behoud van de zondaar. Daartoe is veel gebed nodig.

I.3 Opzet van dit hoofdstuk

Na de inleiding beschrijven we eerst de verschillende stadia van de kerkelijke tucht. Deze tucht begint in algemene zin bij de onderlinge vermaning, die kan uitmonden in het handelen naar Matthéüs 18. Daarna volgt de ambtelijke (kerkelijke) vermaning of de zogenaamde 'stille censuur'. Ten slotte wordt de afsnijding in drie trappen beschreven. Een aparte paragraaf is gewijd aan de tucht over ambtsdragers. We sluiten dit hoofdstuk af met een vereenvoudigd schema, waarin de tucht kort wordt samengevat. Waar nodig wordt de tekst nader toegelicht. Het gaat dan om een nadere verklaring of een nadere uitwerking. Het is bedoeld om dienstbaar te zijn aan kerkelijke vergaderingen bij de toepassing van de kerkelijke tucht. Deze toelichting is duidelijk zichtbaar gemaakt door zijn cursieve druk. Bovendien is hier een steunkleur gebruikt.

I.4 Belang van goede uitvoering

Het is een van de taken van een kerkenraad om waar nodig de kerkelijke tucht toe te passen. Deze taak heeft de Heere Zelf op de schouders gelegd. Het is daarom belangrijk dat de ambtsdrager kennis heeft van de bedoeling van de tucht en ook weet hoe en wanneer de tucht toegepast moet worden. Ook moet hij oog hebben voor het geheel van de mogelijke handelingen, omdat de genomen maatregelen altijd samenhangen met het geheel van

de kerkelijke tucht.

Deze noodzakelijke kennis weegt dubbel omdat er mogelijk een appelprocedure volgt op de genomen kerkelijke tuchtmaatregelen. Dan zal moeten blijken dat de kerkelijke tucht op de juiste wijze is toegepast. In hoofdstuk 3 wordt uitgebreid ingegaan op de appelprocedure, zoals opgenomen in de Appelregeling 2021. De hierin genoemde procedureregels zijn geldend voor alle zaken rondom de kerkelijke tucht. Het spreekt voor zich dat de ambtsdrager hier kennis van heeft of op zijn minst in voorkomende gevallen de weg weet te vinden.

2. ONDERLINGE VERMANING

2.1 Broederlijke vermaning

De broederlijke vermaning heeft een algemeen karakter. Deze plicht geldt voor elk lid uit de gemeente. Ieder die zijn broeder of zuster ziet zondigen, moet hem of haar bestraffen. Dit vloeit voort uit de Bijbelse notie van de naastenliefde. Ieder is immers 'zijns broeders hoeder'. Deze vermaning kan zijn reden vinden in levenswandel en verkeerde (leer)opvattingen.

Het Bijbelse gegeven dat de gemeente het lichaam van Christus is, heeft grote betekenis voor de onderlinge verhoudingen (Ef. 1:22). Als het goed is, zijn ze in al hun verscheidenheid in Christus met elkaar verbonden (Gal. 3:28). Want ze zijn allen, hoewel op onderscheiden wijze, in Christus geheiligd. Dit geldt voor gemeenteleden die wezenlijk deel hebben aan Christus en voor mensen die alleen een uitwendige relatie tot de kerk hebben. Ieder lid van de kerk moet zich geroepen voelen zijn gaven tot nut en heil van de andere leden bereidwillig en met vreugde te gebruiken (Heidelbergse Catechismus, antw. 55). Leden van hetzelfde lichaam hebben elkaar nodig. 'Het oog kan niet zeggen tot de hand: Ik heb u niet van node; of wederom het hoofd tot de voeten: Ik heb u niet van node' (1 Kor. 12:21).

Bovendien hebben alle belijdende leden bij de openbare geloofsbelijdenis beloofd 'door de genade Gods in de belijdenis van de zaligmakende leer volstandig te zullen blijven en in haar te zullen leven en sterven'. Ook hebben zij beloofd 'dat zij overeenkomstig deze heilige leer hun leven altijd godvruchtig, eerbaar en onberispelijk zullen inrichten en dat ze hun belijdenis met goede werken zullen versieren.' En ten slotte dat zij zich aan 'de vermaning, terechtwijzing en kerkelijke tucht' zullen onderwerpen wanneer zij zich in leer of leven te buiten gaan.

In Matthéüs 18:15-17 geeft de Heere Jezus regels voor het samenleven binnen de gemeente. Gods Woord zegt: 'Maar indien uw broeder tegen u gezondigd heeft, ga heen en bestraf hem tussen u en hem alleen' (15). Is er sprake van een aanstotelijke daad of iets wat de gemeente verontreinigt? Dan dient het ene lid van de gemeente het andere lid te waarschuwen.

Mozes schreef in deze zin. 'Gij zult uw naaste naarstiglijk berispen en zult de zonde in hem niet verdragen' (Lev. 19:17). Dat wil zeggen: niet achter iemands rug om over z'n verkeerde daden praten, maar er eerlijk met hem over spreken. Israël moest immers een afgezonderd, een heilig volk zijn. Mensen die in het bijzonder de eer van God op het oog dienden te hebben. En die daarom geen zonden mochten dulden.

Zo komt de apostel Paulus ertoe om te schrijven: 'Wij bidden u, broeders, vermaant de ongeregelden, vertroost de kleinmoedigen, ondersteunt de zwakken, zijt lankmoedig jegens allen' (1 Thess. 5:14). En als iemand Gods Woord niet gehoorzaam is, 'houdt hem niet als een vijand, maar vermaant hem als een broeder' (2 Thess. 3:15). En in de Hebreeënbrief: 'Maar vermaant elkander allen dag, zolang als het heden genaamd wordt, opdat niet iemand uit u verhard worde door de verleiding der zonde' (Hebr. 3:13).

2.2 Heimelijke en openbare zonden

De kerkorde maakt naar Matthéüs 18 en vraag en antwoord 85 van de Heidelbergse Catechismus onderscheid tussen heimelijke zonden en openbare zonden. De volgende kenmerken gelden:

- a. Heimelijke zonden zijn verborgen zonden. Ze zijn niet aan veel mensen bekend.
- b. Openbare zonden komen ‘van haar naturen wege’, dus door hun karakter openbaar. Het bekend zijn blijft niet beperkt tot één of enkele leden van de gemeente. Ze geven binnen de gemeente openbare ergernis.
- c. Heimelijke zonden kunnen openbaar worden, wanneer iemand doorgaat met zondigen en zich niet stoort aan de broederlijke vermaning.

Toelichting bij 2.2

1. De kerken bepaalden te Emden (1571) dat zowel de dwaling in de leer, als de zonde in het leven, zolang ze nog heimelijk, dat is nog slechts aan een of aan enkele personen bekend is, maar nog geen openbare ergernis gegeven heeft, niet tot de kerkenraad mag gebracht worden (Joh. Jansen, Korte Verklaring van de kerkorde (derde vermeerderde druk), blz. 311). Zie ook artikel 73 van de Dordtse Kerkorde.

2. Deze ergernis mag niet worden verward met irritatie. Ergernis duidt erop dat een zonde een struikelblok dreigt te vormen voor anderen. Ook is er sprake van ergernis als anderen in de gemeente het aantrekkelijk kunnen vinden om het voort durende kwade na te volgen.

2.3 Onder vier ogen

Heimelijke zonde moet als zodanig behandeld worden. De volgende aandachtspunten gelden:

- a. Bij een heimelijke zonde hoort een heimelijk vermanen. Het is een zaak tussen de vermaner en de vermaande in een gesprek onder vier ogen.
- b. De Bijbelse grond voor deze handelwijze is te vinden in Matthéüs 18:15: ‘Ga heen en bestraf hem tussen u en hem alleen.’
- c. Als de betrokkene niet wil luisteren naar dat onderlinge vermaan, volgt een tweede gesprek. Degene die vermaant en over de zonde aanspreekt neemt dan een getuige mee. Dat kan ook iemand zijn die zelf niet concreet getuige was van het bedrijven van de zonde.
- d. Indien de onderlinge vermaning over heimelijke zonde ook na het tweede gesprek tekortschiet en haar doel niet bereikt, mag iemand deze zonde ter kennis brengen van de kerkenraad.

Toelichting bij 2.3

a. Dat bestraffen kan zeer verschillend gebeuren. Het meest doeltreffend is dat men dat niet doet als rechter, uit de hoogte, in drift en op harde toon, in voorgewende heiligheid en voortreffelijkheid, ook niet ‘vaderlijk’, maar ‘broederlijk’; niet met de nadruk op het ongelijk dat ons is aangedaan, maar op de zonde tegen God bedreven.

b. Het verband waarin het genoemde Bijbelgedeelte staat, wijst op het medisch karakter van de kerkelijke tucht: gericht op het behoud van de naaste, niet heersend, wel dienend, doch tegelijk doortastend. Gericht op vergeven, behouden, redden en genezen.

c. Wordt er schuld erkend en de zonde verder nagelaten, dan ‘hebt gij uw broeder gewonnen’ (Matth. 18:15). Dan dient men hierover verder naar buiten toe te zwijgen.

3. AMBTELIJKE VERMANING EN STILLE CENSUUR

3.1 Ambtelijke vermaning

Het is de taak van de kerkenraad, indien daarvan sprake is, op te treden tegen vermanenswaardige zonden. De kerkenraad vertegenwoordigt daarbij de gehele gemeente. Dit ambtelijke vermaan kan in ruimere zin plaats hebben tijdens ambtelijke (huis)bezoeken, waar het een algemeen karakter heeft.

- a. Het is nodig om vermanend op te treden als iemand een heimelijke zonde ter kennis heeft gebracht van de kerkenraad.
- b. Een kerkenraad hoeft niet altijd te wachten tot iemand een zonde meldt. *Openbare* zonden die aan de kerkenraad bekend zijn, kunnen de kerkenraad eveneens tot optreden brengen.

Toelichting bij 3.1

1. Pas nadat het persoonlijk vermanen conform Matthéüs 18 heeft plaatsgehad, kan een heimelijke zonde ter kennis gebracht worden van de kerkenraad. Die kan vervolgens handelen. De kerkenraad vertegenwoordigt hierbij de gehele gemeente. Zie hiervoor ook het Formulier om ouderlingen en diakenen te bevestigen: 'En alzo maken de dienaars des Woords en de ouderlingen te zamen een college of gezelschap, zijnde als een raad der Kerk en vertonende de gehele gemeente; waarop de Heere Christus ziet, wanneer Hij zegt: Zeg het der gemeente; hetwelk geenszins verstaan kan worden van alle lidmaten der gemeente ieder in het bijzonder, maar zeer bekwamelijk van degenen, die de gemeente, waarvan zij verkoren zijn, regeren.'

2. Ambtsdragers hebben ook persoonlijk hun plicht te verstaan.

3.2 Stille censuur

Als gedegen onderzoek leidt tot de uitspraak dat een betrokkene

schuldig is, zal er altijd eerst sprake zijn van stille censuur (ook wel genoemd de kerkelijke vermaning. Het begrip 'stille censuur' is duidelijker en geeft minder aanleiding tot misverstand.)

- a. Van een lid dat onder stille censuur wordt geplaatst, worden de rechten van het lidmaatschap opgeschort. Diaconale en pastorale zorg blijven gehandhaafd. Voor de wijze waarop betrokkene van dit besluit op de hoogte moet worden gesteld zie 4.2.b.
- b. Zolang er hoop bestaat op berouw en betering van de betrokkene, zal de stille censuur worden voortgezet.
- c. Gedurende de stille censuur zoekt de kerkenraad de betrokkene steeds weer te vermanen.
- d. De stille censuur mag niet worden verward met de censuur waarbij sprake is van de afsnijding in trappen.
- e. De stille censuur moet een zaak blijven tussen de gecensureerde en de kerkenraad. Het zwijgen van het betrokken lid dient om de eer en de zaak des Heeren niet in diskrediet te brengen.

Toelichting bij 3.2

1. De kerkenraad moet zich zelfstandig een zo nauwkeurig mogelijk beeld vormen van de feitelijke toedracht, opdat hij bij het licht der Schrift over dit bijzondere geval zich een juist en gefundeerd oordeel kan vormen. Bij dit onderzoek geldt het principe van hoor en wederhoor, zoals omschreven in de Appelregeling 2021.

2. De kerkenraad mag niet ingaan op anonieme brieven en losse geruchten.

3. Als de rechten van het lidmaatschap worden opgeschort, betekent dit dat de betrokkene geen toegang meer heeft tot de sacramenten en tot de kerkelijke ledenvergadering waar het stemrecht wordt uitgeoefend.

4. Deze stille censuur gaat vooraf aan de afsnijding met de

ban (de grote ban). Het verschil tussen de stille censuur en de kerkelijke afsnijding is onder meer dat de stille censuur voor onbepaalde tijd kan doorgaan. Ze is niet aan een bepaalde termijn gebonden.

5. Een verschil tussen de stille censuur en de afsnijding is, dat de stille censuur, die door de kerkenraad opgelegd wordt, een zaak moet blijven tussen de gecensureerde en de kerkenraad.

3.3 Beter te langzaam dan te snel

Als regel geldt dat de kerkenraad bij vermaning en het uitoefenen van kerkelijke tucht beter te langzaam kan handelen dan ondoordacht snel.

- a. Pas als vermaningen niet het gewenste gevolg hebben, kan de tijd aanbreken om over te gaan tot wat wel 'de uiterste remedie' heet: censuur met de afsnijding in trappen.
- b. Er mag nooit sprake zijn van een plotseling, zonder voorafgaande vermaning en onverhoord onder censuur zetten van leden als een soort strafmaatregel.

Toelichting bij 3.3

1. Zolang er hoop is op berouw en betering van de zondaar, zal de stille vermaning worden voortgezet. Als regel wordt wel genoemd: beter te langzaam dan te snel. Voetius zegt hiervan: 'De praktijk van onze kerken verkiest de langzaamheid gewoonlijk boven de snelheid en spoed, uit kracht van de hoop en de verwachting dat er van de zijde van een of ander zondaar, of van een anderen kant iets tussenkomen zou, waardoor de publieke uitvoering en bekendmaking van

de excommunicatie zou worden belet of uitgesteld' (G. Voetius, Politica Ecclesiastica, IV, 910. Geciteerd bij H. Bouwman, De Kerkelijke Tucht, blz. 224).

4. AMBTELIJKE VERMANING: AFSNIJDING IN DRIE TRAPPEN

4.1 Algemeen

Het buiten de gemeente plaatsen van een zondaar, de afsnijding, heeft plaats in drie trappen of fasen.

- a. De drie stadia zijn bedoeld om de gemeente de gelegenheid te geven voor de gecensureerde te bidden. Terwijl deze zelf gelegenheid heeft om tot inkeer te komen.
- b. De stille censuur of kerkelijke vermaning gaat altijd vooraf aan de censuur door middel van de afsnijding, ook wel genoemd: de grote ban.
- c. De kerkenraad mag nooit iemand direct onder de eerste trap van censuur plaatsen. Zelfs niet als er sprake is van zeer grove zonden. Uiteraard zal er in dit laatste geval wel meteen sprake zijn van stille censuur.
- d. De kerkenraad die een gecensureerde, zo hij of zij zich niet bekeert, zal afsnijden, mag nooit een der in de Dordtse Kerkorde en in het vervolg aangegeven trappen overslaan.
- e. De termijn tussen de diverse openbare mededelingen van de kerkenraad aan de gemeente moet zodanig zijn dat de gecensureerde telkens tijd ontvangt om tot bezinning te komen en zich te bekeren. Een minimale termijn is twee maanden.

Toelichting bij 4.1

1. Bij de afsnijding in drie trappen gaat het niet meer om het tijdelijk ontnemen van de rechten van het lidmaatschap,

maar om het ontnemen van het lidmaatschap zelf: de algehele uitsluiting uit de gemeente, de excommunicatie major, of de grote ban (artikel 77 van de Dordtse Kerkorde).

2. De kerkenraad moet zich vooraf realiseren of hij uiteindelijk tot de 'uiterste remedie' wil overgaan, namelijk de afsnijding van het gemeentelid. Als eenmaal de eerste trap in gang is gezet, moeten de volgende trappen op enig moment volgen, tenzij de gecensureerde door schuldbelijdenis tot inkeer komt.

3. Trapsgewijs wordt de gemeente opgeroepen om voor de gecensureerde te bidden. Daarbij komen aan de orde: de hardnekkigheid van de zondaar, de aard van de zonde en de menigvuldige vermaningen.

4.2 De eerste trap

Voor de eerste trap van de afsnijding gelden de volgende aandachtspunten:

- a. De betrokkene ontvangt tijdig bericht dat de kerkenraad zal overgaan tot het in de gemeente bekendmaken van de eerste trap van de kerkelijke afsnijding.
- b. Het inlichten van de gecensureerde kan op verschillende wijzen geschieden:
 - zo mogelijk mondeling, tijdens de kerkenraadsvergadering;
 - indien dat niet mogelijk is, door middel van een afvaardiging van de kerkenraad, die uit ten minste twee broeders bestaat;
 - in elk geval tevens altijd door middel van een persoonlijk door twee broeders overhandigd, of toegezonden aangetekend schrijven.
- c. De brief bevat behalve de aankondiging van het onder censuur stellen tevens:
 - de mededeling dat al diverse malen is vermaand;

- de gronden waarop is besloten om tot de eerste trap van de afsnijding over te gaan;
 - het gebod/de geboden van Gods heilige Wet dat is/die zijn overtreden.
- d. Als de kerkenraad de eerste trap instelt, deelt hij dat tijdens de zondagse eredienst met droefheid vanaf de preekstoel mee.
 - e. Bij het bekendmaken dat iemand onder de eerste trap van censuur is gesteld, verzwijgt de kerkenraad de naam van de betrokkene.
 - f. De oproep van de kerkenraad aan het adres van de gemeente om voor de gecensureerde te bidden, mag niet ontbreken.

Toelichting bij 4.2

*1. De tekst van de eerste afkondiging kan als volgt luiden: De kerkenraad is in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mee te delen dat een lid van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het ... gebod van de Wet des Heeren. In weerwil van vele ernstige vermaningen heeft betrokkene geen blijken van ware boetvaardigheid gegeven, zodat de kerkenraad heeft moeten overgaan tot afhouding van de sacramenten. Dit heeft niet mogen leiden tot bekering, en ook de voortgaande vermaningen zijn vruchteloos gebleken. Daarom ziet de kerkenraad tot zijn diepe droefheid zich verplicht met betrokkene verder te handelen. Dit betekent dat tot de afsnijding zal moeten worden overgegaan, zo er een volharden blijft in de zonde. De kerkenraad wekt u met de meeste ernst op voor betrokkene gedurig te bidden, of het de Heere behagen moge dit gemeentelid tot bekering te brengen.'
Bewerking van: F.L. Bos, De orde der kerk, 's-Gravenhage, 1950, blz. 297.*

4.3 De tweede trap

Voor de tweede trap van de afsnijding gelden de volgende aandachtspunten:

- a. Als er, nadat de eerste trap is ingesteld, na nieuwe vermaningen nog geen sprake is van berouw, moet de tucht voortgang hebben. Dat kan echter alleen na voorafgaand advies van de classis.
- b. De kerkenraad licht de classis, die hierover in comité vergadert, nauwgezet en zonder terughouding in over de feiten en gegevens van dit bepaalde geval.
- c. De classis kan een al of niet toestemmend advies geven.
- d. De verantwoordelijkheid voor het uitoefenen van tucht blijft geheel bij de kerkenraad.
- e. De kerkenraad doet na toestemmend advies van de classis een tweede mededeling vanaf de kansel. Daarin noemt hij niet alleen de zonde, maar ook de zondaar met name.
- f. De kerkenraad betracht (ook) bij de tweede bekendmaking de nodige voorzichtigheid.
- g. De toonzetting van de mededeling maakt duidelijk dat het de kerkenraad leed doet de gecensureerde te moeten terechtwijzen, dat de kerkenraad bewogen is met de zondaar en dat Christus Zelf in barmhartigheid aandringt op bekering.
- h. De kerkenraad spoort de gemeente opnieuw aan voor de gecensureerde te bidden.

Toelichting bij 4.3

De tekst van de afkondiging kan als volgt luiden: De kerkenraad was reeds eenmaal in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mee te delen, dat een lid van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het ... gebod van de Wet des Heeren. Tot hiertoe is van waarachtige bekering bij de be-

trokkene niets gebleken, maar zijn integendeel de menigvuldige bestraffingen en vermaningen zonder gevolg gebleven. Daarom zal met de afsnijding worden voortgegaan indien bekering achterwege blijft. Na ingewonnen advies van de classis, wordt voor de tweede maal hiervan mededeling gedaan, thans met het noemen van de naam van de betrokkene, te weten de heer / mevrouw, N.N. (wonende...) Wij wekken u met de meeste ernst op hem (haar) gedurig liefderijk te vermanen en voor hem (haar) naarstig te bidden, of het de Heere behagen moge hem (haar) tot bekering te leiden, opdat de zonde worde weggedaan met behoud van de zondaar (zondares).’ *Bewerking van: F.L. Bos, De orde der kerk, ’s-Gravenhage, 1950, blz. 298.*

4.4 De derde trap

Voor de derde trap van de afsnijding gelden de volgende aandachtspunten:

- a. Indien de betrokkene ondanks doorgaande vermaning volhardt in het kwaad, volgt na verloop van tijd een derde openbare bekendmaking. Deze kondigt de voorgenomen afsnijding aan.
- b. De derde openbare mededeling is nog niet de afsnijding zelf. Er is nog steeds tijd en gelegenheid voor de gecensureerde om tot bekering en schuldbelijdenis te komen.
- c. Indien de gecensureerde zich heeft beroepen op de classis, wordt de derde bekendmaking opgeschort tot na de beslissing door de classis.
- d. De afsnijding zelf geschiedt door het lezen van het daartoe opgestelde formulier in een openbare samenkomst.
- e. Het afgesneden zijn van de gemeente wil niet zeggen dat de betrokkene niet meer in de kerk mag komen om de erdiensten bij te wonen.

Toelichting bij 4.4

Artikel 77 van de Dordtse Kerkorde spreekt in de zinsnede over de derde trap van de afsnijding over de 'approbatie van de gemeente'. De volgende tekst kan bij de afsnijding worden gebruikt: 'De kerkenraad was reeds één- en andermaal in de droeve noodzakelijkheid aan de gemeente mee te delen, dat een lid van de gemeente zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van het... gebod van de Wet des Heeren; en dat hij (zij) wegens kennelijke onboetvaardigheid niet slechts van de sacramenten is afgehouden, maar dat de kerkenraad ook een begin heeft moeten maken tot zijn (haar) afsnijding. Aangezien tot hiertoe nog steeds niet van waarachtige bekering bij dit lid van de gemeente is gebleken, maar integendeel de menigvuldige bestraffingen en vermaningen zonder gevolg zijn gebleven, wordt in de droeve zaak van de afsnijding verder gegaan. Daarom delen wij u hierbij voor de derde en laatste maal mee, dat hij (zij), tenzij hij (zij) zich alsnog bekeert, op zondag van de gemeenschap der kerk zal worden uitgesloten. Wij stellen ieder lid van de gemeente nadrukkelijk in de gelegenheid eventuele wettige bezwaren tegen dit voornemen ter kennis te brengen van de kerkenraad. Wij wekken u voor het laatst met de meeste ernst op om hem (haar) liefderijk te vermanen en voor hem (haar) vurig te bidden, of het de Heere behagen moge hem (haar) alsnog tot bekering te leiden, opdat hij (zij) zich niet tot het uiterste verharde'. *Bewerking van: F.L. Bos, De orde der kerk, 's-Gravenhage, 1950, blz. 298.*

4.5 Schuldbelijdenis

Indien de betrokkene niet volhardt in het kwaad, maar tot inkeer en berouw komt, staat de mogelijkheid tot het doen van schuldbelijdenis voor zo iemand open. Deze schuldbelijdenis leidt tot

het beëindigen van de kerkelijke tucht.

- a. Er kan alleen sprake zijn van schuldbelijdenis indien een zondaar of zondares zekere, dat is betrouwbare tekenen van boetvaardigheid toont. Deze tekenen van boetvaardigheid komen tot uitdrukking in schaamte en verdriet over de zonde, in een vernieuwde levenswandel en in de begeerte om schuld te belijden.
- b. Om de ernst en waarheid van de boetvaardigheid te toetsen kan de kerkenraad enige tijd laten verlopen tussen de eerste tekenen van boetvaardigheid en het daadwerkelijk laten afleggen van schuldbelijdenis.
- c. Doopleden zijn als leden van de gemeente aan de christelijke tucht in vermanende zin onderworpen. Indien zij verantwoordelijk geacht kunnen worden voor hun daden en in hun geweten bezwaard zijn over een bepaalde zonde, mogen ook zij schuldbelijdenis afleggen.
- d. Openbare zonden, die aan de gehele gemeente ergernis hebben gegeven, moeten in het openbaar worden beleden. Indien daarvoor naar het oordeel van de kerkenraad aanleiding is, kan de openbare schuldbelijdenis in uitzonderlijke gevallen ook plaatshebben door de bekendmaking vanaf de kansel dat het betreffende lid van de gemeente schuldbelijdenis heeft afgelegd voor de kerkenraad.

Toelichting bij 4.5

- I. De volgende tekst kan bij openbare schuldbelijdenis en bij de schuldbelijdenis voor de kerkenraad worden gebruikt:
 - a. *Belijdt u voor het aangezicht des Heeren en voor Zijn heilige gemeente (vertegenwoordigd door de kerkenraad^{B4}), dat u gezondigd hebt tegen het ... (en)... gebod*

34. Alleen van toepassing bij schuldbelijdenis voor de kerkenraad.

van Zijn heilige wet?

- b. Verklaart u dat deze zonde u van harte leed is?*
 - c. Begeert en belooft u om door de genade Gods van nu voortaan uw leven getrouw in te richten naar het Woord en de inzettingen des Heeren?*
 - d. Wat is hierop uw antwoord? (Ja)*
- 2. Schuldbelijdenis kan in iedere fase van een tuchtprocedure plaatsvinden.*
 - 3. Openbare schuldbelijdenis vindt in beginsel plaats door de betreffende persoon tijdens de openbare eredienst.*
 - 4. Bekendmaking vanaf de kansel vindt zo mogelijk plaats in aanwezigheid van de betrokkene.*
 - 5. Schuldbelijdenis voor de kerkenraad zónder mededeling aan de gemeente gebeurt als er sprake was van een verborgen zonde.*

4.6 Wederopneming

Wanneer er sprake is van oprechte inkeer, dient de kerk de afgesnedene weer op te nemen.

- a. Ten aanzien van de begeerte tot wederopneming gelden drie voorwaarden:
 - het eerder afgesneden lid moet zelf verzoening met, en wederopneming in de gemeente begeren;
 - ook de gemeente begeert de wederopneming en vermaant daarom tot waar berouw;
 - de oprechtheid van de begeerte van de afgesnedene moet blijken uit zijn boetvaardigheid.

- b. De kerkenraad kan een proeftijd stellen om gelegenheid te geven dat de boetvaardigheid met woord en daad getoond wordt.
- c. Van het voornemen tot wederopneming moet eerst kennis worden gegeven aan de gemeente. Zij dient de wederopneming goed te keuren en te approberen. De gemeente krijgt gelegenheid eventuele bezwaren in te brengen.

Toelichting bij 4.6

- 1. De afsnijding met de ban geschiedt niet met de bedoeling de zondaar voor altijd uit de gemeente te stoten, maar het is de laatste remedie om hem tot inkeer te brengen.*
- 2. Er kan sprake zijn van zonden die samenhangen met iemands persoonlijkheidsstructuur. In dat geval dient de kerkenraad toe te zien of iemand werkelijk in staat kan worden geacht redelijkerwijze -met de hulp des Heeren- zijn ja-woord gestand te doen.*
- 3. De afsnijding had plaats met goedkeuring van de gemeente. Ook wederopneming kan alleen met haar goedkeuring gebeuren.*

4.7 Pastoraat en tuchtmaatregelen

De uitoefening van de kerkelijke tucht mag niet gebeuren zonder een behoorlijke pastorale bijstand aan de betrokkene. Kerkelijke tuchtmaatregelen vormen onderdeel van het pastoraat.

Toelichting bij 4.7

Het is aan de kerkenraad om te bepalen op welke wijze dit pastoraat wordt vormgegeven.

5. TUCHT OVER AMBTSDRAGERS

5.1 Afzetten of schorsen van ambtsdragers

Als een ambtsdrager zodanig heeft gezondigd dat de kerkenraad hem overeenkomstig de artikelen 71 tot en met 78 van de Dordtse Kerkorde onder censuur zou moeten zetten, brengt dat voor ouderlingen en diakenen altijd afzetting mee. Voor predikanten leidt de bedoelde censuur tot schorsing.

- a. Ouderlingen en diakenen houden door afzetting op ambtsdrager te zijn. Predikanten blijven bij schorsing ambtsdrager, maar mogen hun dienstwerk tot nader order niet uitoefenen.
- b. Een besluit tot het afzetten of schorsen van een ambtsdrager moet genomen worden door de kerkenraad samen met de kerkenraad van een door de classis aangewezen naburige gemeente. De kerkenraden beraadslagen gezamenlijk en beslissen afzonderlijk over de afzetting of schorsing.
- c. Als een ambtsdrager censurabel is overeenkomstig de artikelen 71 tot en met 78 van de Dordtse Kerkorde, heeft volgens artikel 79 eerst afzetting of schorsing plaats. Daarna is sprake van tuchtoefening overeenkomstig de voorgaande paragrafen.

Toelichting bij 5.1

1. Dat gebeurt, zoals artikel 79 van de Dordtse Kerkorde zegt, indien er sprake is van 'ernstige zonden'.
2. Ouderlingen en diakenen kunnen niet, zoals een predikant, voor bepaalde tijd worden geschorst. Wel kan, zolang een ingesteld onderzoek loopt, er opschorting van ambtelijke werkzaamheden plaatsvinden.
3. Is het oordeel van de twee kerkenraden niet eensluidend, dan moet de zaak voorgelegd worden aan de classis.
4. Zie artikel 79 van de Dordtse Kerkorde.

5.2 Tucht en pastoraat na schorsing van een predikant

Zoals bij elk ander lid van de gemeente is er bij het uitoefenen van censuur over een predikant sprake van vermaning en pastoraat.

- a. Twee speciaal voor dit doel aangewezen leden van de eigen kerkenraad vermanen de door de dubbele kerkenraad geschorste predikant.
- b. De twee tot vermaning aangewezen kerkenraadsleden behartigen niet het pastoraat over de geschorste predikant.
- c. De kerkenraad kan het besluit nemen om zich in de pastorale verzorging te laten bijstaan door een predikant die niet bij de dubbele kerkenraad betrokken was.
- d. Degenen die de pastorale zorg over de geschorste predikant op zich namen, doen niet zonder diens toestemming mededelingen uit de pastorale gesprekken.
- e. Degenen die de pastorale zorg over de geschorste predikant op zich namen, zijn bevoegd om voorstellen te doen die de goede verhouding tussen de kerkenraad en de geschorste predikant zouden kunnen bevorderen.

Toelichting bij 5.2

1. De eventueel noodzakelijke ambtelijke vermaningen blijven altijd behoren tot de taak van de betrokken kerkenraad zelf.
2. De medebroeder die de gecensureerde ambtsdrager bezoekt, zou als rechter gezien en gewantrouwd kunnen worden, zodat het pastorale gesprek meestal uiterst stroef verloopt en soms zelfs onmogelijk blijkt te zijn. Men durft klachten over een al of niet onrechtvaardige behandeling niet uit te spreken, omdat men bang is dat een dergelijke opmerking invloed zal hebben op het eindoordeel van de kerkenraad. De ambtsdrager die het bezoek brengt, staat voor een muur, terwijl hij toch de opdracht heeft om van hart tot hart te spreken.

5.3 Beslissing van de classis over het al of niet afzetten van een predikant

Over het afzetten van een predikant kan alleen de classis beslissen, gehoord hebbende de deputaten ex artikel 49 DKO.

- a. Het schorsen van een predikant dient slechts om aan te geven dat de classis en niet de dubbele kerkenraad bevoegd is om te beslissen over het afzetten van predikanten.
- b. Indien tegen deze beslissing van een classis appel wordt ingediend bij de synode, heeft dit een opschortende, dus vertragende werking terzake van verdere definitieve uitspraken over de status van de predikant. Dit in afwachting van een uitspraak van de synode.

Toelichting bij 5.3

1. Uiteraard mag een predikant in deze tijd van opschorting op basis van de eerdere schorsing zijn ambt niet uitoefenen.

6. SAMENVATTING VAN DE TUCHT

Schematisch overzicht van de kerkelijke tucht

6.1. Onderlinge vermaning (bij heimelijke zonden)

Handelen naar Matthéüs 18:

- a. onder vier ogen
 - b. bij volharding in de zonden: met een of twee getuigen
 - c. bij uitblijven van berouw: naar de kerkenraad
- Onderzoek door kerkenraad:
- a. eventueel afhouding van het Heilig Avondmaal (als ordemaatregel)
 - b. geen beooroordeling
 - c. hoor en wederhoor

- d. indien daartoe besloten: bijstand door een 'mond' of voorspraak
- e. toegankelijkheid van de relevante stukken
- f. besluiten, met redenen omkleed, zo mogelijk mondeling meedelen, maar zeker schriftelijk bevestigen
- g. de mogelijkheid van appel vermelden en de weg daartoe uitleggen (inclusief de geldende termijnen)
- h. pastorale begeleiding bieden.

Toelichting bij 1

- 1. In sommige gevallen is het nodig dat de kerkenraad een voorlopige maatregel neemt, namelijk de eenvoudige afhouding van het Heilig Avondmaal. Deze maatregel is geen tuchtmaatregel, maar een maatregel van orde, die voortvloeit uit de opdracht om te waken voor de heiligheid van de Naam des Heeren en de verbondsdis. Ze biedt de kerk de mogelijkheid in alle rust een grondig onderzoek in te stellen. Omdat het een voorlopige maatregel is, mag deze niet te lang duren. Zij moet uitmonden in toepassing van censuur of opheffing van de maatregel.*
- 2. Geruime tijd bevindt het contact met de zondaar zich nog in de pastorale sfeer. Dan is er telkens sprake van vermaning. Uiteraard is het niet juist in dit stadium te spreken over de mogelijkheid van appel. Dat dient pas te gebeuren als er concreet sprake is van stille censuur.*

6.2. Ambtelijke vermaning en stille censuur

Stille censuur, bestaande uit:

- a. vermaningen
- b. afhouden van het Heilig Avondmaal
- c. afhouden van de Heilige Doop
- d. geen actief of passief stemrecht

De stille censuur kan lang duren als er enige hoop is op berouw en betering. In een aantal gevallen is de stille censuur het uiterste middel. Ze kan een leven lang duren.

Toelichting bij 2

Bij stille censuur geldt in alle gevallen de regel dat er beter te langzaam behandeld kan worden dan te snel.

6.3. Ambtelijke vermaning: afsnijding in drie trappen

De afsnijding geschiedt in drie trappen of fasen en is ook een zaak van de gemeente.

1e trap

- a. zonde genoemd, zondaar niet
- b. gemeente oproepen tot gebed

2e trap:

- a. eerst advies van de classis (geen onderzoek door de classis; de classis adviseert op grond van het verzoek van de kerkenraad)
- b. zonde en zondaar genoemd
- c. gemeente oproepen voor de zondaar te bidden en hem in liefde aan te spreken

3e trap:

- a. besluit tot afsnijding bekendmaken (inkeer nog mogelijk; appel mogelijk)
- b. afsnijding zelf door middel van het lezen van het formulier

Mededeling aan betrokkene bij elke stap: mondeling met schriftelijke bevestiging, met mogelijkheid van appel op de classis en pastoraal vermaan.

Toelichting bij 3

Wanneer een lid tijdens een tuchtprocedure als lid bedankt, houdt de tuchtprocedure uiteraard op. Wel kan een kerkenraad overwegen, indien men naar een ander kerkverband overgaat, de betreffende kerkenraad vertrouwelijk en summier in te lichten, mits met toestemming van de betrokkene.